תלמוד בבלי · אחרונים · רש״ש · סדר מועד

רש"ש על עירובין

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש"ש על עירובין

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-עירובין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 7
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 9
דף ה: 9
דף ו. 10
דף ו: 10
דף ז: 11
דף ח: 11
דף ט. 11
דף ט: 11
דף י. 12
דף י: 12
דף יא: 12
דף יב. 13
דף יב: 13
דף יג: 14
דף יד. 15
דף יד: 16
דף טו. 16
דף טו: 17
דף טז. 17
דף טז: 18
דף יז. 18
דף יז: 18
דף יח: 18
דף יט: 19
דף כ. 19
דף כ: 19
דף כא. 19
דף כא: 20
דף כב. 21
דף כב: 21
דף כג. 21
דף כג: 22
דף כד. 23
דף כה. 23
דף כה: 24
דף כו. 24
דף כו: 24
דף כז. 24
דף כז: 25
דף כח. 26
דף כח: 26
דף כט. 27
דף כט: 27
דף ל. 27
דף ל: 28
דף לא. 28
דף לא: 29
דף לב. 30
דף לב: 30
דף לג: 30
דף לד. 30
דף לד: 31
דף לה. 31
דף לה: 32
דף לו. 33
דף לו: 34

דף לז. 34
דף לז: 34
דף לח. 35
דף לח: 35
דף לט. 35
דף לט: 36
דף מ. 36
דף מ: 36
דף מא. 37
דף מא: 37
דף מב. 37
דף מב: 38
דף מג. 38
דף מג: 38
דף מד: 38
דף מה. 38
דף מה: 39
דף מו. 39
דף מו: 39
דף מז. 40
דף מז: 40
דף מח. 40
דף מט. 40
דף מט: 40
דף נ. 41
דף נ: 41
דף נא. 41
דף נא: 42
דף נב: 42
דף נג. 42
דף נג: 43
דף נד. 43
דף נד: 43
דף נה. 43
דף נה: 44
דף נו. 44
דף נו: 44
דף נז: 44
דף נח. 45
דף נח: 45
דף נט. 45
דף נט: 46
דף ס. 46
דף ס: 46
דף סא. 47
דף סא: 47
דף סב. 47
דף סב: 48
דף סג. 48
דף סג: 49
דף סד. 50
דף סד: 50
דף סה. 50
דף סה: 51
דף סו. 51
דף סז: 51
דף סח. 52
דף סח: 52
דף סט: 52
דף ע: 53
דף עא. 53
דף עא: 53
דף עב: 54
דף עג. 54

דף עג: 54
דף עד. 54
דף עד: 54
דף עה: 54
דף עו. 54
דף עו: 55
דף עז. 55
דף עז: 55
דף עח. 55
דף עח: 55
דף עט. 56
דף עט: 56
דף פ. 56
דף פ: 57
דף פא. 57
דף פא: 58
דף פב. 58
דף פב: 58
דף פג. 60
דף פג: 60
דף פד. 60
דף פה. 61
דף פה: 61
דף פו. 61
דף פו: 61
דף פז. 61
דף פז: 62
דף פח. 62
דף פט. 62
דף פט: 63
דף צ. 63
דף צ: 63
דף צא. 63
דף צא: 64
דף צב. 64
דף צב: 64
דף צג. 65
דף צג: 65
דף צד. 66
דף צד: 66
דף צה. 67
דף צה: 67
דף צו. 68
דף צו: 68
דף צז. 69
דף צז: 69
דף צח. 70
דף צח: 70
דף צט: 70
דף ק: 70
דף קא. 71
דף קא: 71
דף קב. 72
דף קב: 72
דף קג. 72
דף קג: 73
דף קד. 74
דף קד: 74
דף קה. 75

דף ב.

ריש מכילתין. גבוה למעלה מעשרים אמה. יש מגמגמין על מלת למעלה והב"ח בהגהותיו מחקה. ועי' ר"ן ריש סוכה. ול"נ דאי לא תני אלא גבוה מכ' ה"א דהמ' הוא לשמוש מן. ור"ל שהוא גבוה מן כ' ומעלה וכ' ג"כ בכלל וכמו לקמן (יא ב) במשנה רחב מארבע אמות כו' דר"ל וארבע בכלל. ועמש"כ בפ"ד דכלאים מ"ז בס"ד. (ועי' ערכין ספ"ד במשנה וגמרא) אבל השתא דתני שהוא גבוה למעלה מכ' מבואר דר"ל דדוקא שהוא גבוה יותר מכ'. ותיבת למעלה מושכת עצמה ואחר עמה ושבה ג"כ על הרחב מעשר דסיפא ומה שאמר רבא בגמ' חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן נראה דיוקו מדלא תני סכך שהוא גבוה קורה שהיא גבוהה ש"מ דקאי על חלליהם. וזה שלא כדברי הר"ן שם:

שם ואם י"ל צוה"פ אע"פ שהוא רחב כו'. לכאורה לפי מאי דמסקינן לקמן (ר"ד י"א) דגם לגובה מהני צוה"פ תיבות אלו מן אע"פ עד מעשר אמות מיותרות. (ולפמש"כ התוס' שם בד"ה איפכא יל"ק) ויל"פ דה"ק אע"פ שהוא רחב כו' דלא מהני ליה אמלתרא צוה"פ מהני. וכש"כ לגובה דמהני גם אמלתרא: בתו"ח מביא בשם ב"י יו"ד ר"ס ר"א דטפח שוחק יותר מעצב חצי אצבע והוא טעות דאמה שוחקת הוא דיתירה על עוצבת חצי אצבע וכן מתבאר מדברי הבד"ה שם ובשו"ע שם ובש"ך סק"ו וכ"כ הה"מ ספ"ו מהל' שבת:

רש"י ד"ה מבוי כו'. דאי הוי מפולש לא הוה מישתרי כו'. ר"ל אפי' לא הוה רחב ט"ז וכ"מ בכ"ד. ולשון הרע"ב דמשמע מיניה דאפי' מפולש אם אינו רחב ט"ז סגי ליה בתקנתא דלחי או קורה אינו מדויק. ובמ"ב תבריה לגזיזי' וכ' ומבוי דאיירי בי' הכא הוא כו':

[**בא"ד ושריוהו בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכרא.** עי' גה"ש. וי"ל דליהוי היכרא לא קאי אלא אקורה דסליק מינה אולם לשונו בריש סוכה א"א ליישב כן ע"ש] :

(**בגמ'**) [**ברש"י**] **ד"ה מבוי. לא שייך ביה לשון פסלות.** ולהואב"א ליתא לזה אלא דאף בדאורייתא דודאי שייך ביה לשון פסלות ג"כ יותר ניחא לישנא דתקנתא ולכן הוצרך לומר מבוי דל"נ מילי'. ובזה מיושב גם דקדוק התוס' על פירש"י:

רש"י ד"ה אוהל מועד. מזבח הזהב והשלחן והמנורה. כצ"ל:

[**רש"י ד"ה ונתתי משכני כו'. וכל אותו הספר באוהל מועד נאמר כדכתיב כו'.** ותימה דבריש פרשה בהר כתיב בהר סיני. וכן בסוף בחקותי אלה כו'. בהר סיני. ובסוף התוכחה גופה כתיב ג"כ בהר סיני ובדפ' תבא נמי כתיב בסופה מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב] :

תד"ה אשכחן. וכן בפ"ק דחולין גבי שנים שפוסלין בלוים דקאמר כו'. כצ"ל. ועי' מהרש"א בס"ד שכ' ומיהו פסיקא להו דאיכא נ"מ כו'. ובס' ב"א מצא נ"מ בהא שכתבו התוס' בשבת (צח ב) וע"ש בהגהותי שהקשיתי ע"ד ואנכי מצאתי נ"מ בגמ' סוכה (ה ב) מה מצינו בב"ע כרובים בשליש הבית כו' ונכון בס"ד:

תד"ה שלמים. וא"ת תיפוק ליה כו'. ולע"ד נ"מ להא דאמר רבינא ביומא (ס"ב ב' ור"ד ס"ג) דאם שחטן בחוץ קודם פתיחה פטור ע"ש ותבין:

דף ב:

גמרא אלא מהכא ועשו לי מקדש כו'. ובגליון צ"ל וכתיב כו' כן איתא (במשנה) צ"ל בשבועות:

שם הא מתניתא אטעיתי'. חולין (קלז ב) כתובות (צ) וש"נ:

תד"ה בין. דג' עמודים היה ברוחב הפתח כו'. עמש"כ עוד במ"ר ס"פ תרומה בדפוס הב':

דף ג.

גמרא דלמא תבנית היכל כתבנית אולם. רבים מתקשים איך יכול להקשות מכח דלמא. וביותר דבמסכת מדות לא תני הא דאמלתראות אלא באולם לבד. ונ"ל דהרי התוס' פי' בקושיית צוה"פ דר"ל דאם מהני צוה"פ ה"ל לעשותו שוה לאולם. וא"כ אף דלהיכל לא היה אמלתרא יוכל להקשות דה"ל למיעבד אמלתרא בכדי להגביהו שוה לאולם. וזהו פי' הגמרא ודלמא כוונת המקשה אתבנית דליעבד תבנית היכל כתבנית אולם בגובה ואמלתראות. אולם אין אנו צריכים לכ"ז דאשכחן דשימשו בלשון דלמא על ודאי בנדרים (פ"ג) ודלמא מן יין כו' ע"ש ברא"ש ור"ן:

שם אלמה אר"א א"ר רחבה כו'. הוא לקמן (יד):

דף ג:

[**גמ' איתיביה כו' כיצד כו' משפת עשרים ולמטה כו'**. ק"ל מדוע לא משני דה"ק וכן יוכל להשפילה למטה מעשרים ודלא תימא דדוקא בעינן עשרים גובה ולא פחות. וי"ל דא"כ ה"ל לסיים עד עשרה] :

שם כיצד היה עושה כו'. ובגליון מגיה דצ"ל הוא ועי' בק"נ אות ו' ותראה שגי' דלפנינו הוא דווקנית:

שם לגובהו ולפרצת מבוי. ק"ל מדוע ל"ק לרחבו דתנן והרחב מעשר אמות ימעט ופירצתו לא תנן בהדיא אלא משמעתא דאמוראי היא לקמן. ואולי משום דממתניתין לקמן (טו ב) גבי שיירא שמעינן לה:

שם כמ"ד בד"ט. ק"ל דהא גם הוא מודה בהא דלחי הבולט ד"א נידון משום מבוי וא"כ מדוע לא נקטי' מעיקרא בלמאי הלכתא ולפמש"כ בסמוך י"ל משום דהיא משמעתא דאמוראי ועמש"כ בתוס':

רש"י ד"ה הא קמ"ל. דשיעור שנתנו חכמים למטה י' טפחים כו'. כצ"ל ולמחוק המ':

רש"י ד"ה ואם לאו. דד"א כו' הוי עבוה"כ דתנן כמה עבוה"כ כו'. זה הלשון ל"מ במס' כלאים ובב"ב (כו) איתא תנא ד"א שאמרו כדי עבוה"כ:

בסה"ד א"נ ס"ל לב"ש עבה"כ ח"א. אין כוונתו דלב"ש יאסר לזרוע ח"א סמוך לכרם דמוכח מכ"ד במס' כלאים דלכ"ע אינו אסור אלא ד"א וע"ש פ"ד מ"ה אלא דס"ל דח"א נצרך לעבה"כ לכן בקרחת או במחול בעינן שיעור כזה כדי שלא יתבטל לגבי הכרם ואם יש בו שיעור הנצרך לכל חד כדא"ל אינו מרחיק אלא ד"א וזורע אה"מ אפי' לב"ש וכ"כ להדיא לקמן (דף צג) ע"ש:

תד"ה והא. עי' מהרש"א ופירושו ברוב אמות דחוק וקושייתו י"ל בקושיית גה"ש דאיכא עוד חדא דלחומרא ד"א דעבה"כ. והגמרא כי רוכלא ליחשוב וליזל. אמנם קושיית הגה"ש י"ל דד"א דעה"כ נכלל בהא דקרחת ומחול כדפירש"י בטעמם וטעמא דב"ש כפירוש הראשון:

דף ד.

גמרא מיסב ואוכל בלפתן. עמש"כ לקמן (פ ב) טעם נכון על מה שהצריכו לפתן בס"ד:

רש"י ד"ה הג"ה. למעלה הזכיר כו' והאריאל כו'. עיין במקרא שזה כתוב להלאה מקרא דואלה מדות כו' ולשונו ביחזקאל ואלה מדות המזבח שמפרש למטה כו' לכן נראה דכאן ט"ס וצ"ל למטה ת' למעלה ולקמן צ"ל אלה מדות המזבח שאומר לך הכל כו':

תד"ה ואלה. ונראה כמו כו' דפי' באמות אמות גדולות שיהא אמה אמה וטופח כו'. כצ"ל:

תד"ה גפן. ונראה כפירש"י דסוכה כו'. והגיה הגרי"פ וכפירש"י בברכות אבל ע"ש בעט"ר כוונה אחרת נאותה בפירש"י דשם ועמש"כ בסוכה (דף ו) בס"ד:

בא"ד בהג"ה (ע"ב) פשיטא כיון דשתה יין כו' ומה צריך קרא. בעניי לא הבינותי דודאי מסברא ה"א דא"ח אלא אם שתה כזית וכי משערינן במה שיפיל זית מן יין הלא אין בו

כדי זית שהרי נשאר ממנו בגודש גם ראשית דברי המהרש"א בד"ה וי"ל דנ"מ כו' אינם מובנים וכנראה שיצא הפי' הפשוט בדברי התוספות ואולי ט"ס נפל בדבריו:

דף ד:

גמרא וכמה הן אמה על אמה כו'. והן מרובעות כדמוכח לקמן (יד ב). וק"ל מדוע לא סגי בעגולות ויהיה רק למ"ד סאין:

שם ולר"מ כו' מא"ל. ק"ל דגם לר"מ אינו מוכח מארון דהא חזינן לר"י דאע"ג דבאמת אין מחיצה בפחות מי' אפ"ה כתיב ודברתי אתך מעה"כ שאין גובהו רק ח' ומחצה:

רש"י ד"ה רוב שיעוריה. ובשר המת להאהיל. יותר הל"ל לטמא סתם כי פחות מכזית אין בו שום טומאה אף למגע ולמשא:

דף ה.

גמרא דפתח ליה בקרן זוית. נל"פ דיהיה הדלתות כמין גאם כשיסגרו דכל פתח יהיה בב' דלתות וכשיסגרו ידבקו זה בזה בתוך קרן המבוי ויראו כזה ד ולכן יהיה אורך המבוי ד' בכל משך רחבו ורחבו יהיה ג"כ ד' בכל משך ארכו וזה דלא כנראה מהמהרש"א בתד"ה דפתח בס"ד אך לפ"ז כשיפתחו הדלתות אשר באורך המבוי יצאו חוץ למבוי ואפשר לומר דיפתחו בעבר החצירות או שלא יהיה בו דלתות כלל:

רש"י ד"ה ומ"ד ד' קסבר קורה כו'. מחיצה העשויה לפחות מד' כו'. ועי' בתד"ה מותר דלל"ק ל"א סברא זו ולפ"ז קשה א"כ נימא דכ"ע סברי משום מחיצה ופליגי בסברא זו אי מיקרי מחיצה העשוי לפחות מד':

תד"ה דפתח. מש"כ המהרש"א דצריך לפרש כו' או שלא נשאר ב"ט בדופן האמצעי ל"ד כלל דאפילו אלכסון של ג' על ב' לא יעלה לד' אורך כי אלכסון מכל רבוע הוא גדר למרובע ששטחו מחזיק כשטחי ב' מרובעים אשר קוי האורך והרוחב המה גדריהם ובנידן דידן הוא כמו הגדר לשטח שאינו מגיע אף לג' וב' שלישים ודע דבציור הנדפס בשם רש"ל הקו האמצעי המשוך על ב' שלישי אורך רבוע השמאלי הוא טעות ומיותר:

דף ה:

גמרא תאמר במבוי שפרצתו בארבעה. כצ"ל בה' דהכוונה על טפחים. וברש"י ד"ה אי עומד צ"ל ונמצא פרוץ חסר מארבע בלא ה' דכוונתו על אמות:

רש"י ד"ה אינו דין. כי היכא כו' יצא מתורת פס כו'. משמע דאם נפרצה כותל חצר ונשתייר פס ד' אינו מותר דהא הוו כעומד מאליו ואם נפרץ עוד יהיה מותר ולא תקשי

דא"כ מצינו מחיצה לאסור עי' לקמן (צב ב) דרש"י סובר דפס נמי בעי היכרא כמו לחי עיין בתוס':

תד"ה אינו. עי' מהרש"א שכ' דדבריהם אינם מדוקדקים במ"ש פס ד' אמות כו' ותמוה דהא פס ד"ט מהני במבוי גם כן (אלא) אליבא דרב הונא ואביי דס"ל דלחי העומד מאליו הוי לחי:

דף ו.

גמרא מ"ש מצדו בעשר כו' מראשו נמי כו'. נ"ל דלא מקשה דליהוי ממש כמצדו בעשר דהא איכא למיחש דלמא עיילי בהא דע"כ ל"א לקמן (יו"ד ב') אלא אין אדם מניח כו' ונכנס בפתח קטן (לגמרא זו כוונו התוס' בסד"ה אחד) אבל עשר הוא פתח גדול אלא דמקשה רק דנימא נמי פיתחא הוא ועכ"פ בפחות מעשר דא"ל לא שבקי כו' לישתרי:

שם דפתחא בק"ז ל"ע אינשי. ק"ל א"כ ליפסול בג"ט כיון דלא הוי פתח (וכמו כן קשה לר"ה אמאי מצדו בד'. ואי משום כיון דטעמי' מפני דממעט בהילוכה ושבקי פיתחא רבה כמ"ש התוספות ובפחות מד"ט לא מיקרי פתח וכמ"ש המהרש"א וכמו דאיתא לקמן ר"פ חלון הא רב אמי ור"א פסלי בג"ט מטעם דילמא שבקי כו' לקמן (יו"ד ב) ודברי המ"א בסי' שס"ה סק"ג לא יעלו ארוכה לזה. אך לזה י"ל דבפחות מד' דצר המקום ליכנס וליצא בו לא עדיף מדאיכא גדודי דר"א ור"א משא"כ בדלא נשתייר פס ד' דאסור אף בגדודי לכן אוסר אף בג' אם שהוא צר אבל הא דק"ז ודאי קשיא) ומש"כ מהר"מ מטעם לבוד תמוה דהא לא קי"ל כרשב"ג וגם למטה אף הוא מודה לרבא לקמן (יד ב) מ"מ חזינן כאן דמכשירין בפחות מד' (ואולי הטעם משום דרב אחלי לקמן (יב) דאמר עד ד') ולפ"ז הנלע"ד דגם בהא דאמרינן לקמן (דף צד ב) כגון שנפרצה בק"ז כו' נמי בפחות מד' מותר ועמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה מכלל דר"ה. מקולקל בפחתים כו'. כצ"ל הח' קודם להת':

תד"ה כיצד. וי"ל דל"ג כו' אלא מילתא דכתיבא במספרם. וצ"ל דס"ר ל"ד דהא בריש פקודי מבואר שהיה בעת נדבת המשכן ת"ר אלף וג' אלפים וה' מאות וחמשים וכן בשנה השנית אחר הקמתו בפ' במדבר ולבד מספר הלוים:

דף ו:

גמרא א"ד א"ר מתנה בדידי הוה כו'. כה"ג בסוכה (יא ב):

רש"י ד"ה ירושלים. כחצר של רבים ומערבין את כולה. וכ"כ לקמן (קא) וצ"ע דהא עיר של רבים תנן לקמן (נט) דא"מ את כולה וראיתי בתוי"ט לקמן פרק י' מ"ט שכתב ואם דלתותיה נעולות מערבין כולה. אבל ל"י מנ"ל הא עי' לקמן (נ"ט) בסוגיא:

דף ז:

גמרא דאי דרב קשיא דרב אדרב כו'. הן ביבמות (יח ב) איתא נמי כה"ג ואמר ע"ז דלמא אמוראי נינהו ואליבא דרב ומשני כיון דאיתמר משמיה דשמואל כו' והכא לא מצינו לשמואל דאמר כן ובמש"כ התוס' שם ד"ה דאי דרב י"ל ע"ש:
תד"ה בעירבו. וה"נ דייק רב יוסף ממילתיה דר"ה כו'. הוא לקמן (יו"ד):

דף ח:

רש"י ד"ה תרתי למ"ל. למשתריי' חצר מיניה מישתמע כו'. כצ"ל ועיין מהרש"א:
רש"י ד"ה קורה משום מחיצה. וחודו הפנימי כו'. לכאורה יל"פ איפכא דמאן דאסר סבר משום היכרא והיכרא מלגו ומאן דשרי סבר משום מחיצה וחודו החיצון כו' והוה דומיא דאינך דמזכיר תחלה טעם האוסר וכה"ג דקדקו התוספות בגיטין (סד"ז) ועמש"כ בברכות (נט) אבל לא פירש כן משום דהיכר לכ"ע אית להו וכמ"ש המהרש"א בתד"ה הכל:

דף ט.

גמרא רב אשי אמר משוכה והיא תלויה כו'. עי' מהרש"א אבל עדיין קשה לימא דמשוכה היינו מהצדדין ואו תלוי' היינו בגובה כגון שהקנה שנעץ באמצע המבוי הוא גבוה מעל הכתלים פחות מג"ט והקורה שנתן עליו מגעת עד כנגד הכתלים ואשמעינן דאמרי' חבוט רמי ומנ"ל דאמרי' לבוד וחבוט יחד וי"ל דכיון דחבוט ל"א הכא אלא בפחות מג' א"כ ע"כ הוא מטעם לבוד והוה ידעינן לה ממשוכה דמה לי לבוד מן הצד ומ"ל לבוד בגובה אלא ע"כ דאשמעינן דאפי' שניהם יחד אמרינן ומתורץ בזה גם קושיית המהרש"א:
רש"י ד"ה דאית בהו ארבעה. כצ"ל בה':
רש"י ד"ה אבל פתוח לר"ה. צ"ל הד"א עם הא דלעיל:
רש"י ד"ה באנו למחלוקת. ולרבנן לא הוי כחד לחי כו'. כצ"ל:

דף ט:

רש"י ד"ה לר"ש. ואמרינן לעיל כו'. נ"ל דצ"ל לקמן (י') עי' לעיל (ה ב) בתד"ה פחות:

דף י.

רש"י ד"ה לישמעינן. דהא לאו מלתא דפסיקא היא אילו מופלגת מכותל זה כו'. כנ"ל דצ"ל:

דף י:

גמרא ש"מ עומד כפרוץ אסור לעולם כו' דאתי אוירא דה"ג כו'. ובסמוך על פרכת וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה כו' לא משני דאתי אוירא דה"ג כו' הוא כפירש"י דהא בטיל ליה אויר דזוטר כו' וכן ע"כ צ"ל בתקנתא דרב יהודה גופיה ולכאורה קשה כיון דפרוץ כעומד מותר נימא ביה ג"כ דבטיל ליה אויר אכן בא וראה דגבי עומד מרובה עה"פ אמרינן דכעומד דמי ולכן תו לא מצטרף אבל גבי פרוץ כעומד ל"ל דכעומד דמי אלא לשנא דמותר אבל מ"מ שם פרוץ עליו לכן מצטרף והא דגבי עומד מרובה מב' רוחות דג"כ אמרינן לישנא דהוי עומד ואפ"ה אמרינן עלה אתי אוירא דה"ג כו' ש"ה דכיון דל"ה עומד אלא ע"י העומד דב' רוחות אמרינן מאי חזית אדרבה יבוטל העומד מהפרוץ דב' רוחות ועי' לקמן (טז ב) בסוגיא דחבלים ובתוס' ומהרש"א שם והא דאמרינן שם אי מוקי ליה עלאי אתי אוירא דה"ג כו' אף דשם עומד מרובה עה"פ היינו לבטל החבל העליון דהפרוץ שתחתיו מרובה עליו בינה זאת:

שם עור העסלא וחלל שלו מצטרפין בטפח. עפירש"י ותוס' ועי' בז"ז להגר"א ז"ל בפירוש התוספתא:

תוספות ד"ה ועושה. דקאמר לקמן. הוא בדף (יד ב):

דף יא:

גמרא רנ"א א"צ ליגע כו'. ופסקו כה"פ כוותיה (זולת בעה"מ) ואפילו גבוה מהם כמה אמות והא דלעיל (ט) פי' ר"א משוכה והיא תלויה כו' שאין בגובהן ג' היינו דוקא בהיתר קורה דבעינן ע"ג מבוי כמש"כ התוס' שם דבלא"ה ל"ה היכר משא"כ בהיתרא דצוה"פ:

שם אשכחיה ר"ש לרבה ב"ש כו'. עיין בגה"ש ושכח לציין עוד (בשבועות מה ב):

במשנה בפי' הרע"ב דאי ארכו כרחבו הוי כחצר כו' וצריך פס ד' ומשהו כו'. וכ"כ הרמב"ם בחבורו פי"ז סוף הל' ח אכן בגמרא לקמן ובפוסקים וכן בפירוש הרמב"ם וכן בחבורו שם בהלכה הקודמת ליתא ומשהו לכן נראה דט"ס הוא וצריך למחקו:

בתוי"ט ד"ה ובה"א ולעיל פי' דרבנן גזור כו' הואיל ואין הדבר מפורש כו' מיקרי ד"ס. ישובו אינו מתיישב על הלב דמ"מ לישנא דגזור רבנן אינו נופל על הל"מ וכן מדשרי

ב"ב בכה"ק להציל למבוי המפולש (רפט"ז דשבת) והוא ג' מחיצות בלא לחי כדמסיק שם בגמרא וכן לרבנן שם בלחי אחד אף לר"א דהכא ש"מ דהוא דרבנן ממש ועמש"כ לקמן (יד): ומש"כ עוד התוי"ט בסה"ד דדעת שלישית בספ"ט דמה"ת בב' מחיצות הוי רה"י וכ"כ שם הרמב"ם והרע"ב וכן איתא בגמרא שם ולקמן (יב ב) לכאורה לשיטתם דהכא הל"ל דהוי כרמלית לר"י כמו בג' מחיצות לרבנן ואולי קראו רה"י ע"ד שתירץ עולא (בשבת סוף ד"ו) משנה דטהרות וע"ש בגה"ש (בריש ד"ז) בד"ה רה"י קתני:

שם במשנה אר"ע ע"ז וע"ז נחלקו. עיין לקמן (ר"ד יג) בתוס' השייך לכאן ועמש"כ (בשבת קלה) בס"ד ובתוי"ט הקשה דעכ"פ ישאר הקושיא על הת"ק והמהרש"א כ' ישוב לזה ויש סתירה לישובו מלקמן (עב ב) בתד"ה אבל ועמש"כ שם ועתוי"ט רפ"ג דפאה ולי י"ל דת"ק אשמעינן דל"ת דע"כ ל"פ ב"ה אלא במבוי שהוא פחות מד"א קמ"ל דבפחות אף ב"ש מודו ודוקא על יותר פליגי וב"ה מתירין גם בו בלחי או קורה וכה"ג מיישב הר"ן ריש סוכה גבי סוכה ישנה וכ"כ מהר"ם בכוונת התוספות שם:

דף יב.

גמרא מי אמר שמואל הכי והא"ל כו' את לא תעביד עובדא כו'. ק"ל מאי קפריך הא אדרבה האי לישנא משמע דאע"פ דאין הדין כן מ"מ למעשה תחמיר וכה"ג (בגיטין עח ב) א"ל שמואל לר"י כדי כו' ואת לא תעביד כו' ועוד כזה (בכתובות יד) ע"ש ועי' (בביצה כט רע"ב

שם וכ"ת מאי רוב דופן בדופן ז' דבד' הוי רוב דופן (ר"ל וא"כ תו ל"ק תיסגי בד' כיון דגם בד' איתא רוב דופן לכן הוי רבותא טפי רוב דופן אע"ג דליכא ד') למה לי ד' (ר"ל למה לי לאקשויי מפס ד' דסגי בי') בג' ומשהו סגי. ויש לכוון בזה דברי התוס':

רש"י ד"ה לשון ים. ופרצו הדופן במלואו. לכאורה הנל"פ דזהו הדין המבואר לקמן (דף פז) במשנה אמת המים כו' ודלא כר' יהודה שם:

רש"י ד"ה במלואה. ל"ד כו'. ולענ"ד דהכוונה על החצר שבשפתי הלשון ההולך בתוכו דהמה פתוחים לו במלואה ואהא משני דא"ל גדודי וכפי' רשב"ם ור"ת:

דף יב:

[**גמרא אר"ז כמה מכוונן כו'.** ב"ב קמט ע"ב

רש"י ד"ה לחי מכאן. אלמא לחי משום מחיצה. בגה"ש ק"ל הא כו' כבר קדמו בזה המהרש"א:

בא"ד ואפילו רבנן כו' במבוי מפולש לא. ק"ל הא לעיל (ו) תניא דגם מבואות המפולשין אינן ניתרין אלא ע"י צוה"פ או דלת מכאן ולחי וקורה מכאן וכן בס"פ כל גגות במשנה אר"י דמערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין ועיין בהרר"י בריש מכילתין:

דף יג:

תד"ה שיודע. דהא כתיב או בנבלת חיה. פסוק זה הוא (בויקרא ה ב) ושם לא נזכר רק טומאת מגע ונ"ל דט"ס הוא וצ"ל בכל החיה ההולכת על ארבע והוא שם (יא כז) דכתיב בתריה והנושא את נבלתם כו':

במשנה ואריח חצי לבנה של ג"ט כו'. עתוי"ט שצדד לומר דאריח הוא טפח ומחצה ע"ט ומחצה ותימה שנעלמה ממנו הברייתא דלקמן וכן ב' קורות המתאימות כו' אם מקבלות אריח לרחבו טפח כו' רשבג"א כו' אריח לארכו שלשה כו' וכן נעלם ממנו הירושלמי על משנה זו שזה פלוגתת רשב"ג ותנא דמתניתין. דמתני' ס"ל לארכו ורשב"ג ס"ל לרחבו וע"ש ומשם תראה דע"כ גי' גמרא דילן במשנה לרחבו מדפריך טפח ומחצה בעינן כו' וברשב"ג ע"כ גרסי לארכו ובזה יצא לנו פירוש מורווח בהא דרשב"ג בשני קורות המתאימות דאמר אם מקבלות אריח לארכו דאין בם פלוגתא חדשה (כאשר הבינו המפרשים) רק דאזלי לשיטתייהו בפלוגתתם בקורה אחת ותדע דהירושלמי הביא תחלת הברייתא דקורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת כו'. וסופה דהיינו וכן ב' קורות המתאימות כו' השמיט והוא משום דכבר השמיענו פלוגתתם בקורה א' ומינה נשמע דה"ה בב' המתאימות ונכון מאד בעז"ה. אח"ז ראיתי בהרר"י שכתב שם ויש שגורסין כו' ומשמע שהם מפרשי' ברשב"ג כמש"כ והוא כתב ע"ז ולא נהירא דהרי ל"פ במתני' כו' ואישתמיטתיה במחכ"ת הירושלמי הנ"ל דבאמת פליג וכנ"ל. ונ"ל דמאן דתני לארכו נ"מ דמשער באריחין ולא בשלימות הוא כדי להרוויח הריוח שבין אריח לאריח (וארבעין אריחין דבירושלמי ל"ד) עמ"א שס"ג סקט"ז ובמחהש"ק:

שם עגולה רואין אותן כאלו היא מרובעת. לכאורה הנל"פ דרואין כאלו יש לה קרנות והוה טע"ט מרובע אולם מדפריך הגמרא ע"ז הא תו ל"ל מוכח כפירש"י דהרי לא שמענו עדיין דנאמר רואין כאלו נתוסף אליה [אולם מה שפי' נפסלת משמע לכאורה דר"ל שתנטל עובי העיגול וא"כ תצטרך שתהא עוביה טפח וב' חומשין וכמו בפסי ביראות לרי"ש בנו של ריב"ב (לקמן יט ע"ב) וקונדסי סוכה לר' יעקב בסוכה (דף ב) ולפמש"כ או חלוקה תהיה די בעובי טפח וכדאיתא בטוש"ע ואפשר לומר דס"ל ז"ל דאפילו רבנן ל"פ דאמרינן רואין באפשר לתקנה כמו ליטול עובי העיגול וראיה לזה מהא דפסי ביראות

שהזכרתי דקאמר הש"ס שם דטעמייהו דתרי רואין ל"א מוכח להדיא דחד רואין אמרינן בכגון זה ועוד ראיה מהא דאר"ז לקמן גבי עקומה רואין כל שאילו ינטל כו' ובודאי אליבא דרבנן קאמר עי' ברא"ש. ולר"י אמרינן רואין אפילו היכא דא"א לתקוני כמו בשל קש או בעקומה אף כל שאילו ינטל יהיה בין זל"ז שלשה וכמש"כ הרר"י במתניתין (ודבריו בהא דר"ז תמוהין ואכמ"ל) וכן בעגולה כשר לדידיה אפילו אין בעוביו אלא טפח ולכן פירש"י נפסלת אליבא דרבנן או חלוקה אליבא דר"י וכן נפרש בעקומה לכל חד כדא"ל היינו לרבנן אילו תנטל לא יהיה בין זה לזה שלשה ולר"י אף אם יהיה שלשה. וכן בירושלמי איתא לחד מ"ד דעקומה דברי הכל היא. וע"ש. אולם בעגולה איתא שם עוד היא דר"י ואולי סמיך על הא דלעיל דלמ"ד בעקומה ד"ה היא ה"ה בעגולה. ומן האמור נראה דשפיר פסק הרמב"ם בהיתה אחת למעלה כו' כריב"י דבהאי רואין אמרינן לכ"ע והא דאמר אביי דס"ל כאבוה ל"ד. אלא משום דלדידיה שמעינן בהדיא דאית ליה רואין וליה ולמחלוקותו קאמר ועי' בב"י סי' שס"ג ובכוונת רש"י י"ל דנפסלת דקאמר היינו שיקצענה עד חצי רחבה ולא ישאר בה אלא חציה שלמה או חלוקה ותהיה שני חצאים שלמים] :

דף יד.

גמרא וכן ב' קורות המתאימות כו' אם מקבלות אריח לרחבו טפח כו'. ועי' לשון הרמב"ם בחבורו בפי"ז הכ"ה שכתב אם יש בשתיהם כדי לקבל אריח כו' ופי' הה"מ כוונתו דהיינו דיש בין שתיהן רוחב טפח (ר"ל אם תקרבם זו א"ז) ובשאין בין זל"ז ג"ט והרב בעל קה"ע בתוספותיו כתב שלא מצא הכרע בדברי הרמב"ם דיתיר כשמרוחקות זו מזו בפחות מג"ט ואדרבה המתאימות משמע שמונחים יחד בלי הפסק כו' תקפה עליו משנתו ולא ראה מש"כ עוד הרמב"ם באותה הלכה בהיתה א' למעלה וא' למטה רואין כו' ולא יהיה ביניהן ג"ט כשרואין אותן שירדה זו ועלתה זו בכונה (ר"ל במכוון ממש כנגדן) כו' וע"ש בהה"מ ורואה אני שהדברים ק"ו. שוב ראיתי בהרב הנזכר שם לקמן בד"ה ובלבד. שהבין דברי הרמב"ם הללו בדרך אחר זר מאד ע"ש וגם הב"ח דרך קצת בדרך הקה"ע ולע"ד ברור כוונתו כמש"כ וכהה"מ ועיין ג"כ בכ"מ:

שם והאר"א א"ר רחבה ארבעה כו'. לעיל (ג):

רש"י סד"ה מגואי. מקיף חלל שלו. כצ"ל:

תד"ה והאיכא משהו. וקשיא דאין החשבון מדוקדק כו'. ור"ל דלפי האמת אין בהרחב שליש ההיקף כמ"ש הרמב"ם בפירושו וכתב התוי"ט בשם הה"מ ולא דקדקו בשל

דבריהם והקילו בו. הן לפמש"כ הרע"ב לעיל במ"ב שהוא הל"מ וע"ש בתוי"ט יקשה איך הקילו על ד"ת ואולי נאמר ששיעור רחב טפח הוא מדבריהם:

דף יד:

גמרא אע"פ שיש להם שוליים. מלות אע"פ ט"ס וכן במשנה ליתא דהטהרה תלויה בג' תנאים הללו דוקא עי' בהגר"א ז"ל ברפ"ח דאהלות ובהרמב"ם בחבורו רפ"ג דכלים:
במשנה גובהן י' טפחים. ופי' הרע"ב ואפי' היה המבוי גבוה הרבה והתוי"ט כ"ע כבר כתבתי כן לעיל מ"א בשם הרמב"ם. ול"ד דדין זה אינו ענין לדעת הרמב"ם. שם מיירי לענין צוה"פ דכשר אף למעלה מכ' והכא איירי להכשיר אף אם המבוי גבוה הרבה בלחי שאינה גבוה רק עשרה:
גמרא משום דר"י נימוקו עמו. עי' לקמן (מו ב) ובתד"ה כר"י מחבריו:
שם איכא דמתני לה אהא כו' א"ל רבא בר ר"ח כו'. כצ"ל וכן הוא בברכות:
רש"י ד"ה ג"א תחתונות מרובעות. ויש בהן י' רצועות של י' י' כו'. כצ"ל ומלת על למחוק:

דף טו.

גמרא וכ"ת ה"נ שעשה מתחלה לכך בשלמא קמה לחיי. נ"ל דמה שקוצר באמצעה ומשייר ההיקף סביב נחשב כעושה ההיקף בידים דהוה כמו חק תוכות (בגיטין כ) דממעטינן ליה מקרא דוכתב אבל לענין מחיצה הוה כמו עושה בידים ואם היתה כוונתו לדור באמצעה הוה כמו הוקף לדירה ומהני אפי' ליתר מב"ס וראיה לדבר מערה לקמן בס"פ כיצד ולכן בתל ונקע תני ועד ב"ס ובקמה לא משום דלא פסיקא ליה אכן רש"י ותוס' בסוכה לא פירשו כן ע"ש:
שם לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עלה פליגי. עפרש"י והנה ר"ת לעיל (ה ב) בתד"ה פחות פסק בהא כרבא וע"כ לשיטתו צריך לפרש דהאי לימא הוא בכדי שלא יקשה לרבא דהל' כוותיה מהאי עובדא דרב ולע"ד הנל"פ דבריש הסוגיא קאמר הש"ס הסברא היכא דלא סמכינן כו' כ"ע ל"פ דל"ה לחי והשתא דבהאי עובדא חזינן דר"ה הס"ד דאפי' בלא סמך מהניא מקשה א"כ נוכל לומר דגם אביי ס"ל כן:
תוספות ד"ה א"ה. ולא סגי כו'. ול"נ משינוי לשון הש"ס דלעיל נקיט פשיטא ומשמע דפשוט מעצמו ואף דלקמן (ל ב) בתד"ה ולפרוש כתבו דא"ל דפריך פשיטא משום דמרישא שמעינן לה מ"מ ברובא משמעה כפשוטה והכא קאמר בל"א מאי קמ"ל (כפי הגי' שלפנינו) דנראה דהכוונה דכבר נשמע זה ממתניתין דמייתי לעיל:

תד"ה תל. למ"ד מחיצה שא"ע בד"א ל"ש מחיצה. הוא בסוכה (כד) אמנם לשון ולא תיקשי אינו מדויק דהא טעמא דר"מ מפרש התם בזה וכי תיקשי על ר"מ מברייתא: **במשנה ור"מ אוסר**. עתוי"ט שישר בעיניו גי' זו ודלא כגירסא שבמשניות ר' יוסי ומש"כ התו"ח שגם בסוכה הגי' ר"מ (שם מוכחת כל הסוגיא דהגי' ר"מ ע"ש) אבל שם הוא ברייתא. ומש"כ עוד דמשמע שם דרבי יוסי לא ס"ל בזה כר"מ ע"ש בכל הסוגיא דאין בה משמעות כלל. ודע דגי' הרמב"ם בפי' ר' יוסי וכ"מ מפי' הרע"ב שכתב הטעם שמא תמות ואלו לר"מ מסיק שם ראב"י דקסבר כל מחיצה כו' וכדכתב הרע"ב לקמן וטעם זה מספיק גם ללחי וכמ"ש רש"י וטעמא דר"מ כו':

דף טו:

תד"ה על מנת. תימה דהא אם מת אביה כו'. ועי' מהרש"א ועי' ש"ך יו"ד רי"ו סקי"ב שכתב ודלא כמהרש"א כו' ול"י מ"ק כי פשוט דכוונתו להס"ד דהתוס' אך מש"כ דאם יקנה בית אחר תהיה אסורה ליכנס בו ז"א כיון דבשעת התנאי לא היה זה הבית שלו וזה מתבאר בש"ך שם ס"ק הקודם וכ"מ בסי' רי"ז סל"ה ועמש"כ (בנדרים פג ב) בס"ד ותימה על הש"ך שלא השיגו בזה ואולי ט"ס בש"ך וצ"ל מן ודלא כמ"ש מהרש"א עד דו"ק בסס"ק הקודם. וכוונתו להשיג עליו כמו שכתבתי ובת"י תירצו כיון דאינו ידוע בשעת גירושין שימות אביה קודם. ותמוה דהא (בגיטין פג ב) א"ר ה"ז גיטך ע"מ כו' כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות:
בא"ד דקראי מוכחי שכבר מת שם. הן (בסוטה י') איתא להדיא שאמרה יתומה אני וע"ש בפרש"י ועמש"כ במ"ר (במדבר פי"ג אות יג):

דף טז.

גמרא איידי דתני רישא פרוץ מרובה עה"ע כו'. כה"ג (בברכות נג ובפסחים עט ב):
רש"י ד"ה צריך שלא יהא בין זל"ז כמלואו. כיון דעומד רבה עליו ל"ל אתי אוירא דה"ג כו'. והנה לר"פ ע"כ בפרוץ כעומד ג"כ ל"א אתי אוירא דה"ג כו' והא דלעיל (י ב) דדחי דלעולם אימא לך מותר (ר"ל פרוץ כעומד) וש"ה דאתי אוירא דה"ג כו' התם שאני דמצד הב' הפתח דמבוי דפרצתו מרובה אבל הכא דמב' הצדדים לא הוי אלא פרוץ כעומד כ"א ניתר בפרוץ כעומד ותו לא מיצטרפי:

דף טז:

גמרא אמר אביי כו' ומודו רבנן כו' ד' חשיב כו' רבא אמר כו'. עמש"כ בס"ד בפ"ד דכלאים מ"ד הגה"ש ציין כעין זה בב"ק ושכח עוד ג' מקומות (יבמות קג נדרים מד זבחים קג ב):

שם בשיירא אין ביחיד לא והתניא כו' עד סוף הסוגיא. הן לפי המתבאר בסוגיא הוא דלכ"ע אפי' לרי"ה ולר"י בנו נותנין ליחיד ב"ס כי פליגי רי"ה וחכמים שלו ליתן לו (ר"ל ליחיד בדרך) כ"צ דלר"י א"נ ולחכמים נותנים ולשיירא אף לרי"ה נותנים כ"צ ור"י בנו סובר דאף לשיירא א"נ רק לכ"א ב"ס ולרבנן דיליה אף ליחיד בישוב נותנים כ"צ לכן לא עמדתי ע"ד הרי"ף והרא"ש שפסקו בסוף הסוגיא כרבנן בתראי ולדידהו אפילו יחיד בישוב נותנין לו כ"צ והביאו ג"כ להא דדריש ר"נ משום ר"ש יחיד נותנים לו ב"ס כו' וכ"פ הטוש"ע בסי' ש"ס וכן הרמב"ם בפירושו כתב בסה"פ ואין הלכה כרי"ה ולא כר"י כו' ובתחלה כתב להא דר"נ וכן הרע"ב אחריו פסק כרבנן בתראי ואח"כ הביא להא דר"נ ויש לי לדבר בזה הרבה אלא שא"כ מקומו:

דף יז.

במשנה ומדמאי. פי' הרע"ב שא"צ להרים ת"מ כו'. השמיט שגם מע"ש א"צ להפריש (והרמב"ם זכרו) וכן לקמן פ"ג מערבין בדמאי פי' שלא הפריש ממנו ת"מ והשמיט מע"ש ול"ד:

דף יז:

גמרא אלא מעתה כו' אל תפנו כו' ה"נ דלא לקי. לכאורה מכאן ראיה לפירש"י (בסנהדרין ר"ד סה) דלאו זה נאמר על הנשאל בהן דאיתא שם דהוא באזהרה בלבד דאלו לפי' התוס' שם דזה נאמר בב[ע] ל אוב גופיה ה"ה בסקילה ול"ש ביה מלקות אולם בגה"ש מביא גי' אחרת בכאן להרמב"ם בסה"מ:

דף יח:

תד"ה מרורין. ואילן נמי איקרי זית כו'. וכן בבכורים פ"ג מ"ג ועטרה של זית פי' הרמב"ם מענפי זית וצ"ל הא דאמרינן (בברכות לו ב) פירי גופיה זית איקרי דר"ל דגם הפירי איקרי זית וברכה צריכה להיות מבוררת (ועיין פסחים ז ב) תד"ה כי פליגי וצע"ק:

דף יט:

גמרא א"ל תניתוה כמה הן מקורבין כו'. לקמן (כב):
רש"י ד"ה מ"ל גודריתא. וש"מ דאע"ג דאין עוביו ד'. נראה דצ"ל ששה ובמהרש"ל והגהת הב"ח ג"כ ט"ס ובמהר"ם בשם ס"א הגי' אחד ג"ז נכון:

דף כ.

גמרא בעי רבין יבשו מים בשבת ובאו בשבת מהו. לולי פירש"י הנל"פ דתרתי בעי נינהו ולא אהדדי איתמר [וכ"מ ברמב"ם ובהה"מ] :
שם הא א"ר אלעזר ח"ז. כצ"ל בל"י:
רש"י ד"ה שתים מאי. ושתיהן ראשן כו'. כצ"ל:
תוס' ד"ה כי אתמר. עי' מהרש"א שהעלה בצ"ע תירוץ ר"ש בשבת ולי לק"מ דהכא קודם שבאו המים לא הוי רה"י מדרבנן דאמרי דפסין לא מהני בלי מים והוו כאלו אינם כלל וכמו שהשיב רבה מים אין כאן מחיצה א"כ וע"י המים נעשה מחיצה ליעשות רה"י משא"כ התם דמעיקרא נמי הוי רה"י אלא שחסרו עירוב ואדרבה תירוץ דהכא תמוה דהא אפי' קודם שנתקשרו הוי רה"י:

דף כ:

תוס' ד"ה אמר. ובחנם דחק רש"י כו'. ולענ"ד נראה כוונתו ליישב דאיך רשאי לטלטל הדלי ע"ג אבוס לפניה או איך יתן לפניה התבן בידו ואין ראשה ורובה ע"ג האבוס:
רש"י ד"ה צוארו ארוך. עיין בהגהות שבגליון ולדבריהם יהיו דבורי רש"י מסורסין ול"נ דרש"י מציין על דברי ר"א דברייתא ור"א קאי על הך ברייתא דתני בהמה שרו"ר בפנים כו' והוא אוסר בגמל אפי' ברו"ר בפנים ובשאר בהמות א"ל דלא בעי אפי' רו"ר:
תוס' ד"ה וכי. קשה וכו'. הנה בכאן י"ל דזה הקשה אחד מבני הישיבה אחר ששמע השקלי וטריא דהבעין והפשטן ובזה י"ל ג"כ הא דתמהו (ביומא עו) ד"ה הני וש"מ שציינו שם:

דף כא.

גמרא איני והא"ר יצחק אר"י א"ש כו'. בתר"ע אות ט"ו הקשה דמנ"ל לשמואל דהא דלבור הרבים לריב"ב לא מהני פסין משום דבעינן דחזי לאדם (עי' תוס' ר"פ ד"ה בור לחוד הב') דילמא לטעמיה אזיל דס"ל דאף להיקף סאתים בעינן שומירה כו' ולכן

בעי באר דחשיב דירה כדפרש"י בשלהי מתניתין דר"פ ע"ש באורך ול"נ מדקאמר אלא לבאה"ר בלבד משמע דלבור אין צד היתר בפסין אפילו בדאיכא שומירה כו' ותדע מדקאמר ולשאר עושין חגורה ואי בדליכא שומירה אפי' חגורה לא מהני בבור לשיטתיה וכמ"ש בעצמו בסה"ד: והנה לקמן (כג) הגי' א"ר יוסף אר"י א"ש והב"ח מגיה כאן ג"כ רב יוסף ואולי י"ל דגי' דידן דווקנית דמדרב יוסף דשם לא מוכח דהטעם דבאר הוא משום דבעינן דחזי לאדם דהא פסק שם ג"כ כריב"ב דל"מ אלא בבאה"ר ורש"י פי' שם טעמו דבעינן תרתי למעליותא היינו דלא פסקי ודמדכרי אהדדי וזה דלא כתוס' דר"פ הנ"ל ונימוקו עמו דאם כדברי התוס' קשה אפי' באה"י נמי (ודברי המהרש"א שם לא מוחוורין כלל ע"ע) אבל מדרי"צ מוכח שפיר דטעמא דבעי' חזי לאדם דמדקאמר סתמא אלא לבאר מ"ח משמע אפי' דיחיד (עיין לקמן כ"ג בהצריכותא) ואי טעמא משום דלא פסקי אפילו בור הרבים נמי:

שם בעינן מידי דחזי לאדם. קשה דבתענית רפ"ג משמע דגם מי בורות ראויין לאדם וכמדומה שגם עתה עיקר שתייתן בא"י ממי בורות ועי' רש"י לקמן ד"ה דשכיחי מיא:

תוס' ד"ה אחד. לפי שעושה זרת שליש אמה כו' אך תימה כו' והוא עושה העולם זרת על אמה וזה מנין לו. ולעד"נ ליישבו שהוא סובר דקוטר כדור הארץ הוא שליש אמה וא"כ ההיקף הוא אמה לפ"ח ים ש"ש ושטח גבנוניתו הוא בכדי כפילת קו אלכסונו בקו עגולו (כמבואר באלים) והוא אמה על שליש אמה ונכון בעז"ה ורביד הזהב בפ' תצוה שגה בחשבון זה ע"ש גם מה שהשיא דעת הערוך מתוך מש"כ דשיעור זרת הוא כמו מן הגודל עד הזרת לשיטת הקלירי עי' בשנ"א פ"ג דערלה מ"ב שכתב דמגודל עד זרת דרך שאר ראשי אצבעות הוא חצי אמה:

דף כא:

גמרא הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל כו'. כמה מוטעם דרש זה לפמש"כ הא"ע בפרשה ויצא דהם על צורת בן אדם כו' ע"ש:

שם שמגידות פתחיהן לבעליהן. לולי פרש"י הנל"פ דר"ל שמגידות פתחי וסתות שלהם כדי שיפרשו מהם עונה הסמוכה להם:

שם כל העובר על דברי סופרים כו'. המהרש"א בח"א כתב דדוקא בדבר שגזרו משום גדר עבירה שיש בה כו' אבל גזרו בדבר שיש בו עשה ול"ת לא כו' ע"ש והנה (בברכות ד ב) גבי סייג דק"ש אמרי' ג"כ וכה"ע עד"ח כו' ואולי יאמר דזהו הא דפריך שם מ"ש בכ"ד דל"ק חייב וכו':

שם על כדו"ד ש"ס ה' ואלף טעמים. נראה דלהכי נקראו שיר משום הא דאמרי' שלהי מגילה ושונה בלא זמרה כו' ע"ש ובתוס':

דף כב.

גמרא קורמי באגמי. עפרש"י. והערוך זיווג לה קרמית דפסחי' (לה) ונכון:

דף כב:

גמרא אליבא דרבנן ל"ת לך כו'. קשה לפמ"ש התוס' בסד"ה דילמא. דבמחיצה שאינה עשויה ביד"א מודו איכא למיבעי גם אליבייהו:

תוס' ד"ה תל. לא הוה שמיע ליה כו'. לכאורה י"ל דריו"ח מירי באינן גבוהין עשרה דליכא מחיצה. ואולי משום דמפני זה ליהויין כרמלית כמו כל מקום מוקף מחיצות פחותות מעשרה. וגם לא הוה מקשה משבילי בית גלגל:

תד"ה יהושע. להכי [לא] קאמר אלא כו'. לכאורה י"ל משום דכי הני דוקא בא"י קאמר הלא סתמא תנינהו ולא חילקו [אבל נ"פ דהא דקאמר יהושע כו' ר"ל דכשחלקו את הארץ אותן דרכים שהיו בכל חלק מחלקי השבטים דניחא תשמישייהו מסרן לרבים שיהיו לכולם חלק בהם בשוה ודלא ניחא תשמישייהו מסרן ליחיד ר"ל שלא יהו שייכים אלא לאותו שבט שנפלו בגורלו ולא הויין ר"ה ולכן חצרות ומבואות אפי' דבחו"ל כיון דאינם שייכין רק לבני החצר והמבוי לא הוויין כר"ה. ועי' לקמן (צג ב) תד"ה חייב] :

רש"י (במשנה) [ד"ה] חגורה. היקף של חבלים. והוא כחנניא לעיל בר"פ דקאמר חבלין לבור וא"ש דשינה מלישנא דר"ע דאמר מחיצה. ודלא כהרר"י שכתב דחגורה ומחיצה דב"א הם וכן התוספות דפירשו חגורה מחיצה:

דף כג.

גמרא וא"ר יוסף אר"י א"ש כו'. לעיל (כא) הגי' רב יצחק ועמש"כ שם בס"ד:

במשנה א"ר אלעאי שמעתי מרבי אליעזר. כצ"ל ביו"ד:

רש"י ד"ה אנשי חצר. ביטל רשותו לחבירו. לכאורה ה"נ להגיה לחביריו. ואולי משום דבאמת לר"א א"צ לבטל לכאו"א כדאמרי' בגמ' בס"פ:

רש"י ד"ה ביתו. לצרכו. ובד"ה אבל. להביא כלי בתיהן. הנה מה דמשמע מדבריו דכליו אסור אפי' להם להוציא מביתו לחצר יש להם מקום ע"פ מה שהעלה האבן העוזר בסי' שס"ו מהמהרי"ל ומס' עה"ק להרשב"א ע"ש היטב. אבל מה דמשמע דאפי' להם אסור

להכניס ולהוציא (ואפילו כליהם) מביתו לצרכו (ומשמע דמפרש לו לצרכו) וע"ד שפי' בנימוקיו (בראשית כד ז) לזה לא מצאתי לו חבר. ועי' לשונו לקמן בפיסקא בגמרא: **רש"י ד"ה אילימא. והשתא קאמר חומרא אחריתא דאע"ג כו'**. נ"ל דר"ל ונ"מ גם כן לענין פסי ביראות דעסיק בם. דאף דמיקרי ג"כ הוקף לדירה כמש"כ בסוף מתניתין דר"פ. מ"מ לא הותר בטפי מב"ס וכר"י שם. דאלת"כ מדוע שביק חומרא המבוארת בדבריו. והוא דאף בב"ס לא הותר אלא ע"י שומירה כו' דבזה פליגי עליו ר"י ור"ע דאמרי אפי' אין בה כו'. ונקיט חומרא די"ל דאף ר"י ור"ע מודו בה. עי' בתוס' ושו"ע שנ"ח ס"א בהגה:

דף כג:

רש"י ד"ה אלא אמרה תורה. הרי רחבה ע' וארכה נ'. לכאורה צ"ל בהיפך דלעולם האורך נקרא ממזרח למערב. ובפרט כשהוא יותר:

בסה"ד דהא בעית כו' רפ"ב אמות וד"ט כו'. כצ"ל. ועתוי"ט שכתב שהוא פחות (ר"ל מרפ"ג אמה) ב' אצבעות וב' שלישי אצבע כו' עד סוף חשבונו הכניס הרוחב ממלוי הקרנות בחשבון אורך הרצועה. ול"ד. כי אין אנו עסוקין רק בכמות אורך הרצועה הנצרכת להקפת המרובע מע' אמה וד"ט ודו"ק. ועי' מהרש"א ודברי הגרי"פ ברל"צ שלא כענין במחכ"ת ע"ש: ובבאורו לפי' הרמב"ם בתחלתו על מש"כ אבל שטח מרובע כו' לא יוודע צלע כו'. כ' ר"ל כו' או שאין ארכו כפליים ברחבו. ל"ד כלל. דמדוע לא יוודע תפוס איזה מספר שתרצה ס' או פ' ותחלוק בו את החמשת אלפים. מה שיעלה בידך הוא האורך במכוון. ואם יהיה בתשבורת. מ"מ ידוע הוא: ומש"כ בסופו בד"ה ונשוב. כי לא ישאר רק נ"ו ורביע. ל"ד ג"כ כי לא ישאר רק נ"ו פחות חלק י"ב בקרוב כי מספר ב' הרבועים עולה י"א אלף ות"ק ושליש בקרוב כמ"ש לעיל: ומש"כ בד"ה אני שלא יעדיף ק"ז ורביע כי אם פחות מב' אמות. ושנהו עוד בד"ה העולה. ג"כ ל"ד שיעדוף עוד על ב' אמות ששית אמה וחלק ט"ז בקרוב כפי מש"כ בעצמו. והנה אף לפי הגהתו ק"ל. א. שהרי לפי ציורו יהיה האלכסון יותר על כפל הרוחב בכדי חצי אמה וחלק י"ב מאמה בקרוב. ולר"א ודאי אע"פ שאמר אם כו' יתר אפי' אמה כו'. ל"ד אמה אלא ה"ה בפחות. וכמ"ש הרמב"ם בעצמו. ור"א סובר כי לא יוסיף כו' אלא כשיעור שהיה אלכסון כפל הרוחב כו'. ועי' ביו"ד סי' ל"ו בט"ז סקי"ד. ב. הרי לציורו חסר מב"ס יותר מל"ח אמה. אשר ע"כ נ"ל ברור דצ"ל והרחב נ"ג ושלש רביעי אמה 3/453. ועתה צא וחשוב ויתיישב לך:

רש"י ד"ה אבל ב"ס. הואיל ודחד גברא הוא. ועי' מהרש"א ותמוה א. דמנ"ל לרש"ל הא. ב. קשה כעין קושיית רב יוסף לקמן (כה ב) וכי אויר המותר לו אוסרו:
תוס' ד"ה לר"ש נמי כיון דנזרע רובו ה"ל מיעוטו בטל לגבי רוב. נראה דמכ"ש פריך מדקאמר כו'. כ"נ דצ"ל:

דף כד.

גמרא פורץ בו פרצה יותר מעשר כו'. נראה דא"צ לפרוץ עד היסוד אלא רק למעטו מגובה עשרה. ולזה נראה שכוון הרמב"ם בפי"ב הל' ה' במש"כ פרצה יתר על י"א בגובה י"ט. דר"ל שתהא הפרצה נכנסת בהגובה י"ט שמן הארץ וכ"מ להדיא בהגהת הרמ"א (שנח ב) וכן נ"ל בהא דלקמן (כה) נבלעו מחיצות התחתונות כו' דהיינו אפי' כ"ש עד שלא נשאר מהם גובה י"ט. ולא עוד אלא אפי' לא בנה עליהן מעיקרא אלא כ"ש נמי סגי. ולכן לא הבינותי פרש"י שם "שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בב"א":
שם ופרץ אמה וגדרה. האי וגדרה ל"ד דה"ה אפי' לא גדרה נמי. ואגב דאמר ברישא וגדר אמה אמר נמי בסיפא וכמ"ש התוס' לענין אוזן הסנדל. וכן צ"ל נמי בדחזקיה דנקיט וסתמו הב' אגב הא': ולכאורה הך בעיא דמיא להך דבעי רבב"ח (לקמן כה) נבלעו מחיצות התחתונות כו'. אלא דשם משמע דלא מיבעיא ליה אלא בנבלעו בשבת. אבל בחול ודאי מהני. ואולי דהתם איבעי ליה אחר ששמע פשיטותא דהכא. וה"ה דהוה מצי למיבעיא בגוונא דהכא דהיינו דפרץ אמה וגדרה. ואח"כ נפרצה בשבת עד יותר מי':
שם א"ל רב אבא אבוה כו'. בהגהת הגרי"פ ט"ס וצ"ל אחוה. ואולי יש ליישב הגי' שלפנינו ולומר דר"א היה אבוה דרב ובריה דר"מ. אולם לא מצינו רב סתם זולת רב חבירו דשמואל:
תוס' ד"ה אבל. כגון שדרס עליו כו' יחף. ור"ל דבאו לו בב"א טומאת מדרס הזב ומגעו. אבל לפ"ז הל"ל אבל טמא מגע הזב. ומש"כ עוד ולא הפסיק בפשוטי כ"ע. תמוה דמאי איריא פשוטי כ"ע אפי' כלי קבול דעץ או כלי מתכות אי לא חזיין למדרס אינן נעשים רק ראשונים ואין הסנדל שהוא כלי מקבל טומאה מהן. ואי דחזי למדרס אפי' פשוטי כ"ע נמי מיטמא מדרס כדאיתא בבכורות (לח):

דף כה.

גמרא האי מאן דשדא ליפתא כו' ואתא כו' בתרא קני כו'. לכאורה ה"נ מדל"ק בקיצור לא קנה כדאר"ח לעיל. דדוקא אם קדם האחר קודם שנשרש. וקמ"ל דל"א שקנה הא'

למפרע משעה דשדא. אבל משנשרש קנה עכ"פ מאותה שעה ודלא כדמשמע מפרש"י. אבל בב"ב הגי' לא הוי חזקה משמע דלגמרי אינו כלום אף משהשריש. והמגיהים לא העירו מזה:

תוס' ד"ה שאם. רש"י ל"ג ע"ש התל כו'. גירסת ע"ש התל ודאי לא יתכן דהא אמר מקודם דע"ש התל מחלוקת. וא"כ ע"כ כאן צריך לשנות הלשון. ולולי פירש"י והתוס'. הנל"פ דלא מיירי בתל העומד בקרפף אלא בתל בפ"ע המתלקט עשרה מתוך ד' דלא מהני אלא לב"ס כדלעיל (טו) והכל לענין לטלטל בראשו. ואמר: הרחיק מן התל כו' היינו שעשה מחיצות למטה רחוק מרגליו. ועל שפת התל היינו בהתחלת גובה שפועו:

דף כה:

גמרא ההוא בוסתנא דהוה סמיך לגודא כו'. לפי פשטות הלשון הנל"פ דההוא בוסתנא לא הוי יותר מב"ס או שהיה מוקף לדירה. אך כותל הד' סמכי על גודא דאפדנא. וס"ל לר"פ דאע"ג דמחיצה העומדת מאליה הוה מחיצה. זה גרע דהואיל דבטל העיקר שבעבורו נעשית המחיצה בטלה הטפלה. ע"ד המבואר פרק י"ט דכלים מ"ט:

תוס' ד"ה ההוא (הב'). אלא לחלק הבוסתנא ולמעטה כו'. כצ"ל:

דף כו.

גמרא אר"ה בר יהודה אר"ש ל"ק כו'. כצ"ל כדלקמן בע"ב. כי ר"ה בריה דרב יהושע היה תלמידו דרבא ולא דר"ש שקדמו:

תוס' סד"ה דבי תורי. והכא לא משמע כפירושו אלא משום כו'. כצ"ל:

דף כו:

תוס' ד"ה ולכהן. וא"ת כו' והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא הע"ד כו'. לע"ד לק"מ דהיכי התירו לו הכא שילך בבה"פ בפועל. רק דאמרי' דעירובו עירוב הואיל דמצינו לו היתר במק"א ע"י תקנת נפוח. וכה"ג פרש"י לקמן (לב ב) ד"ה דמתא "ואע"ג דאי בעי למשקליה לא מצי שקיל כו'" וכ"כ שם בד"ה ורה"י עולה עד לרקיע ונכון בעז"ה:

דף כז.

גמרא ושלא הז"ג אחד אנשים ואחד הנשים חייבין. כ"ה הגי' בקדושין. ועיין סוכה (כ) ברש"י ותוס' ובציוני הגרי"פ שם:

שם בכל מערבין כו' והאיכא כמהין ופטריות. הגר"א ז"ל באו"ח שפ"ו סקט"ז מפרש דקושיית והאיכא כו"פ לא קאי רק אהכל נקח כו' דכן מפורש בתו"כ מכלל ופרט כיצד כו' יצא כו"פ ע"ש. ואנכי תמה דהא לר"י בן גדיש דאפי' ציר נקח מטעם דדריש ריבויי ומיעוטי ומרבי כל מילי וממעט מים ומלח כדלקמן משמע דמרבי נמי כו"פ. ובתו"כ לא ממעט להו רק משום דדריש בכלל ופרט וא"כ א"ל דמתניתין אתיא כוותיה. (ולשון רש"י לקמן בד"ה פירא בעינן "כדלקמן מכלל ופרט" אינו מדוקדק). ודברי התוי"ט בפ"א דמע"ש מ"ג בזה מגומגמין מאד ע"ש ולפי גי' הק"א שם משמע דלא ממעט להו בתו"כ אלא משום דסבר כללא קמא דוקא ובעינן נמי וולד ולדות הארץ (עי' לקמן ר"ד כח) אבל למאן דל"ב רק פרי מפרי וגד"ק לא מימעטו. ובזה אתיין דברי התוס' בד"ה מאן. שכ' דכו"פ נקחין דפרי מפרי הן וגד"ק לנכון ולא יקשה עליהם מת"כ הנ"ל. וכ"נ להדי' מהירושלמי דתלי זה בפלוגתת רי"ש ור"ע דרי"ש דדריש ולד ולדות הארץ ממעט כו"פ. ולר"ע דלא דריש רק פרי מפרי מרבה כו"פ והגר"א ז"ל שהעתיק התו"כ "אף כל פרי מפרי כו' יצאו כו"פ" ל"י אנה מצא גי' זו. ואולי הגיה כן מדעתו. אבל הוא נגד הירושלמי והתוס'. שוב מצאתי חבר גדול להגר"א ז"ל. רש"י בב"ק (סג) ד"ה פרי מפרי שכתב דבא למעט כו"פ:

רש"י (במשנה) **ד"ה לחוץ. יכנס שם מבע"י בעגלות.** לכאורה קשה דהא בעינן דח"ל בה"ש. ומה"ט לסומכוס א"מ לישראל בתרומה אף דאי בעי מיתשל עלה ויפריש תרומה אחרת מבע"י. וי"ל דדוקא אם אינה ראויה כך כמות שהיא רק מחמת דאי בעי הוה עביד תקנה. בעינן שיוכל עשותה בה"ש. (עי' לקמן ל ב' תד"ה ולפרוש) אבל היכא דראויה ליה בלא דאי מבעו"י (ולאחריני חזי אפי' בשבת עצמה) ש"ד. וכמו שהשיבו ב"ש שם על הא דמערבין לגדול ביוה"כ התם איכא סעודה הראויה מבעו"י וזה דומה להא דלקמן (ר"ד נא) והוא דכי רהיט לעיקריה מטי. דהיינו מבעו"י בעת שאומר שביתתי בעקרו:

דף כז:

גמרא מה הפרט כו' וגדולי קרקע. קרי כאן לבהמה גד"ק. וכן בסוכה (ס"ד יא) ונ"ל סמך לזה מהא דכתיב ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך (דברים כח ד) ולהלן דחשיב לכולהו ברוכי בארורי דלג פרי בהמתך. ע"כ דכייל להו בפרי אדמתך. וקצר בקללה ע"ד שאמרו בב"ב (ס"ד פ"ח) ברכן בכ"ב וקללן בח'. ולא תקשה דא"כ ברך על בשר בפה"א הל"ל דיצא. וי"ל משום דבלשון ב"א אינו נקרא פה"א עמש"כ (בברכות מ) בס"ד:

רש"י ד"ה אגב גיזתיה. אע"ג דאיכא תרתי כו'. לכאורה תמוה הכי סני ליה הא דאמר הש"ס לקמן משום דלאו גופיה הוא. ואולי לא כוון בזה רק לפרש הראיה דמייתא מהכא על הבלעת מים ומלח בשמן דתרתי נינהו:

דף כח.

גמרא מי לא תנן מערבין לנזיר ביין כו'. הן מנזיר אין ראיה דא"ל דהוא מטעמא דאי בעי מיתשל אנזירותו כדאמרינן לקמן (ל ב) אליבא דסומכוס ומלישראל בתרומה ג"כ לכאורה א"ר הא"ל ג"כ משום דאי בעי מיתשל עלה כו' כדאיתא שם בגמרא וכרבי דל"ג עה"ש בה"ש. אלא משום דמסתמא איירי בכ"ע אפי' אי ליכא אלא ב"ס מצומצמות וכמ"ש התוס' (לא) ד"ה דמאי אך לכאורה קשה לפ"ז מדוע לא פשיט בשלהי שבת ממתניתין דנשאלין אף כשהיה להם פנאי דהא סתמא תני ואפ"ה ל"פ סומכוס עלה. וי"ל משום דלא פסיקא ליה למיפלג דהא איכא דאין פנאי. ותדע דהא ת"ק סתמא תני נזיר ומשמע אפי' נזיר שמשון דאין לו התרה עי' מכות (כב). ולפ"ז יכול להיות הראי' דכאן אף מנזיר:

רש"י ד"ה פוטיתא. ומשום וכל אשר אין לו סנפיר כו'. הוא בפ' ראה:

רש"י ד"ה נמלה. וכל הולך על גחון כו' וכל השרץ כו' לא יאכל. ל"י מדוע תפס הפסוקים דלא כסדרן בכתוב דקרא הב' מוקדם בפרשה:

תוס' ד"ה צירעה. וקשה דבפ' ד"מ דרשינן כו'. עמש"כ בנדה (כג) בתד"ה ליתני נחש בס"ד:

תוס' ד"ה לפיכך וד"ה לזרע. דבריהם מתפרשים ע"פ המבואר בר"ה (יב ב) דבירק אזלינן בתר לקיטה ובתבואה אחר הבאת שליש. ויש מיני זרעים וקטניות דאזלינן בהו בתר השרשה (שם יג ב) לענין שניה הנכנסת לשלישית ועמש"כ בפ"ב דשביעית מ"ח. ומהר"ם במחכ"ת ל"ד בזה ע"ע:

דף כח:

גמרא דקטלינן לה להיזמתא ומייתא כשותא. הוא מלשון מיתה וע' לקמן (ר"ד כט):

רש"י ד"ה אהיני. וכש"כ דגמר פירא הוא לש"מ. לענין הקושיא מר"י אר"י לא נצרך לזה רק דמפרש לישנא דחייבין במעשר דלא בא לאפוקי שאר מילי דאדרבה דכש"כ הם ומעשר דנקט הוא לרבותא. ולישנא דאלא הוא לאפוקי מת"ק דיליה עי' בפסחים:

דף כט.

גמרא כל האוכלין מצטרפין כו' ובמזון ב"ס לעירוב. ק"ל הא לענין עירוב אין כל האוכלין שוין בשיעורן. ואנן קי"ל כל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין. עי' יומא (פא) ואולי בעירוב הקילו:

שם אלא משום דקתני כו' והני נמי בני טמויי כו'. ומזה ל"ק לרב לעיל בכפניות. די"ל דאינו בכלל אוכלין. אבל תפוחים בני אכילה נינהו [ולזה כוונו התוס' לעיל (כז ב) בד"ה מאן] :

רש"י ד"ה עוכלא. שמינית כו'. עי' (ב"ב פט ב') וברשב"ם שם ד"ה תומן הב':

רש"י ד"ה דאנא אמרית. והוא אגמריה לגורסיק כו'. זה סותר למה שפי' בחולין (קיג ב') ד"ה הא דרביה:

תוס' ד"ה והושיבו. דהא בדאורייתא לא קניס. הוא בגיטין (נג ב):

דף כט:

[**גמ' מדהתם על חד ארבע ה"נ על חד ד'**. לכאורה משמע מזה דהא דא"ר ב' רביעיות יין היינו יין חי ולא מזוג דהא לענין הוצאות שבת אינו אלא על חד דחי ד'. אבל ל"מ כן מהפוסקים ונ"ל דלמסקנא דאמר דעבידי אינשי דשתו כסא כו' וסמכי עילויה סתמא דה"ה ביין מזוג. ובחי אפשר דסגי בב' רובע רביעיות וצ"ע להלכה] :

רש"י ד"ה בזוזא. תמרים היקרים מגרוגרת. לע"ד הוא שלא בדקדוק דהא לפי האילימא ע"כ הכוונה שלא תפשוט דתמרים יקרין מגרוגרות וכדדחי אבייי:

דף ל.

גמרא מערבין בביצים חיות וכמה כו' שתים. בבש"ר סי' קפ"ג הקשה הא הויין זוגות לכאורה תמוה דהא שיעור עירוב הוא בכדי מזון ב"ס. וע"כ גם ב' ביצים הויין לב"ס. וא"כ אין כאן רק ביצה א' לכל סעודה. ויש ליישב דבריו קצת ע"פ הא דלקמן (לו ב) לגין טבו"י כו' ואם אמר ערבו לי בזה לא אמר כלום כו':

שם בש"א א"מ לנזיר ביין. לקמן אמרינן דסומכוס ל"פ בנזיר מטעם דאפשר למיתשל. אבל ב"ש ס"ל דאין שאלה בהקדש משום דהקדש טעות הקדש (ערכין כג) וכן ס"ל דנזירות טעות הוי נזירות (נזיר לא ב) ולכן גם בו אין שאלה ונכון בעז"ה:

שם א"ל ב"ה כו' שמערבין לגדול ביוה"כ. ופרש"י הואיל וחזי לקטן ק"ק א"כ למה לא תסגי כ"כ בכדי שיעור ב"ס לקטן מה"ט:

רש"י ד"ה בההוא מרווח. אבל כולן שוין כו'. לכאורה היה משמע דאפי' אינן שוין רק דכולהו הוו מד' ולמעלה כולן טמאין. ועמש"כ לקמן (סח) על דבריו:

רש"י ד"ה מערבין לו בה (הב'). דהא הנאה דממילא כו'. ל"י למה הוצרך לזה דכיון דאמר שלא אוכל הרי לא אסרו אלא באכילה. ואולי יכוון אפי' לר' אבהו דאמר כ"מ שנאמר לא יאכל כו' ואחד אה"נ במשמע. ועי' מל"מ רפ"ד משבועות. אבל לפ"ז יאסר ג"כ בהנאה דממילא כמו באיסורי תורה שנאמר בהן לא יאכל כו' [ולולי דמסתפינא הייתי מציג תיבות "או שבועה שלא אהנה מככר זו" שבדבור הסמוך לקמן בסוף דבור דלעיל המתחיל אדם אוסר וא"ש בפשיטות] :

דף ל:

רש"י ד"ה מיתשיל עליה. ויפתח בחרטה לא נתכוונתי כו'. אזיל לשיטתיה לקמן (סד ב) בפי' פותחין בחרטה וע"ש בתוספות:

רש"י ד"ה טהור. שכבר נידושו כו'. עי' מש"כ פי"ח דאהלות מ"ה פי' אחר בזה בס"ד:

רש"י ד"ה שמיה אהל (הב'). ובין לר"י ובין לרבנן כסומכוס ס"ל כו'. עי' לעיל כז תד"ה מפני:

תוס' ד"ה תרגומא. וא"ת כו'. לעד"נ מדקאמרה הגמרא אבל רעבתן כו' דלכאורה שפת יתר הוא. דבא לאפוקי עוג מה"ב דמודה רשב"א דבדידיה משערינן דגם ממתניתין משמעה כן דומיא דמלא לוגמיו דבעינן דידיה כדאיתא ביומא (פ ב) ולרבנן אפי' לעוג משערינן בסעודה בינונית לכן לא אתיא כוותייהו. והא דפריך לעיל מרשב"א דהכא אדרשב"א דעוג מה"ב פתחו כמלואו היינו לס"ד דהכא. וע"ש במהרש"א:

דף לא.

גמרא דמייתי לה אחוריה. מהריטב"א נראה דגריס אחודיה בדלי"ת וכ"נ מפרש"י ומשמע דבשטח רחבו יש בו טפח אלא דמהפך ליה אחודיה. ולכאורה קשה דא"כ יש בהקיפו יותר מטפחיים והרי גזרו על עובי המרדע מפני שיש בהקיפו טפח כדאיתא (שבת יז) וע"ש בתד"ה אר"ע. ונ"ל דדוקא בדבר עגול שאין בו קצוות וכל הקיפו נחשב כשטח אחד הוא דגזרו על הקיפו. אבל במרובע דכל צד שבו הוא שטח בפ"ע מובדל מחבריו ע"י קרנותיו לא שייך למיגזר ביה. ולכן נ"ל דאף במרובע שוה הצלעות שליש טפח על ש"ט דכי מדלית למורשא דקרנתא ישאר עגול כעובי המרדע אפ"ה ל"ג עליו מטעמא דאמרן:

שם קסבר מצות לאו לה"נ וכו' עד סוף הסוגיא. לכאורה מוכח מכאן דאפילו עירב לד"מ אינו יכול לילך לדבר הרשות וכדעת רש"י שהביא הב"י בסי' תט"ו ודלא כהטור והרמ"א שם. דאל"כ הרי יהנה עכ"פ ברשות (ועי' בסמוך) ובר"ה (כח) אמרי' המודר הנאה ממעיין כו' אבל לא בימה"ח:

שם ומ"ס מערבין אפי' לדה"ר. וא"ת בגוונא דאר"י מערבין דהוא לדב"מ אמאי פליגי רבנן עליה. וי"ל משום גזירה דלמא אתי לערב בו לדה"ר. משא"כ לר"י דא"מ כלל לדבה"ר:

רש"י (ברה"ע) אלא אפי' בתרומה דאי מטמאה לח"ל אפשר למיעבד תקנתא. הן התקנות דמפרש הש"ס אינן רק בכדי שלא יטמא הכהן. אבל להתרומה אין תקנה זולת שלא הוכשרה מקודם וזה לא מיקרי תקנה. לכן נ"ל שט"ס ברש"י וכצ"ל דא"נ מיטמא (ר"ל הכהן) חזו ליה אלא אף בתרומה דאי מיטמא (ר"ל הכהן) לח"ל כו':

[**רש"י ד"ה בפשוטי כלי עץ. וטמא אסור בתרומה כו'**. משמע משום איסור טומאת כהן אין בו חשש. עי' נזיר (נד ב) תד"ה ת"ש ובבאורי הגר"א ז"ל ליו"ד סי' שס"ט וא"כ א"צ לתקנה זו אלא להברייתא דאיירי בתרומה אבל מתניתין א"ל דמיירי בחולין ולכן ל"ד התוי"ט בהבאתו זאת על המשנה. ועי' בדבריו בנזיר פ"ז מ"ג ד"ה ומזה] :

דף לא:

גמרא ל"צ בטבל טבול מדרבנן. בתור"ע מביא להרשב"א בחדושי יבמות שהקשו לשיטתו דאיסור דרבנן מאכילין לקטן בידים. אמאי א"מ בטבל דרבנן דומיא דיוה"כ לעיל משום דחזי לקטנים. ושמעתי לתרץ דטבל אינן רשאין להאכילו לקטנים מטעם אחר משום דאסור בהנאה של כלוי עי' שבת (כו) תד"ה א"מ בטבל טמא:

תוספות ד"ה ומאי ראית. [ופי' הריב"א. בביצה הביאו פירוש זה בשם הרר"י וצ"ע מדבריהם בשבועות (כ"א ב) בד"ה מאי ראית] :

בא"ד אבל לא יתכן כו' דאין זו סברא. ולע"ד יש ויש לשטת ר"ת בתוס' ב"מ (פח) דלוקח קודם מרוח חייב במעשרות ולאחר מרוח פטור ונכון בעז"ה:

תוס' ד"ה שפדאו. וי"ל לפ"ה דקרי אסימון לכ"ד כו'. לכאורה ה"נ להגיה דקרי פולסא לכ"ד. אכן מסתפינא מפני דגם בר"פ הזהב איתא כהאי לישנא בדבריהם:

תד"ה כאן. ואע"ג דבפ"ק דפסחים כו'. בגה"ש העלה בצע"ג דהא הכא לא אמרו שהניחו העירוב כו' ואפי' בגדול צריכין לסברת חזקה כו'. ול"נ ליישב ע"פ דבריהם בדבור הסמוך דהיכא דסומך עליו לגמרי ל"צ לטעם חזקה כו' וא"כ הוה כאלו אמרו בפירוש שהנחנו:

דף לב.

תוס' ד"ה ר"ש. ודר"ש נמי כו' אלא ליישב דברי רב כו'. לכאורה סוף סוף אם איתא לחזקת שליח ל"ל לטעמא דחזקת ב"ד הלא שליח דעלמא נמי. ונ"ל ליישב ע"ד דמתרץ רבא (גיטין כח ב) שמא מת ל"ח שמא ימות חיישינן. ה"נ שמא לא עשה ל"ח. שמא לא יעשה חיישינן (ולפי הטעם שהסביר רש"י שם לא דמי להתם) וכמו דחיישינן שמא לא יטבול. (ועי' מל"מ פ"ד מהל' בכורות) ועוד י"ל דהא גם ר"ש ל"א חזקת שליח אלא בסוף היום כדאמר שליח כולי יומא. וגם הא ר"י פירש דלא אמרינן אלא במקום דאם יסמוך עליו המשלח יבא לידי עבירה. לכן אי לאו חזקת ב"ד לא הוה להו למיסמך לשחוט ולזרוק עליו לבדו בעוד יום. דשמא לערב בהגיע תור אכילת הפסח יבא ויודיענו שלא הקריב עליו קרבנותיו בכדי להצילו מאכילת קדשים בעודו מחוסר כפרה ודו"ק:

תד"ה האומר. ובשבת כו' אמר לא יאמר אדם לחבירו כו'. כצ"ל:

דף לב:

גמרא והא קמשתמש באילן. רש"י ותוס' נדחקו מדוע ל"פ והא קמייתי מכרמלית לר"ה. ולע"ד י"ל משום דהמ"ל דאירי דאינו רחב ד' ולמעלה מי' היינו משום דמסתמא רחב ד' דסובר כר"י דלקמן דכל למעלה מי' בעינן עירוב ע"ג מקום ארבעה ומילתא פסיקא נקט. ועי' מש"כ באהלות ריש פרק ג' כה"ג. ועוד י"ל דלמטה מעשרה יש לפרש היינו תשעה ורבים מכתפים עליו וכדמסיק לקמן (בריש דף הסמוך) וכמו שפירש רש"י לקמן (לד) גבי מגדל בל"א ובתוס' ד"ה או בראש שם [וכ"ש דא"ש טפי לדעת הרא"ש שהבאתי בשבת ח' ב' דמט' ועד י' הוה רה"ר] :

דף לג:

תוס' ד"ה ורבי. או תלויה למטה בפחות מג'. ר"ל וא"כ רחוקה מגב האילן ג' כיון שהשפילה עוד למטה מהרחוק פחות מג':

דף לד.

גמרא נימא כיון דאי בעי אמטויי כו' אע"ג דלא אמטייה כו'. כה"ג לקמן (מט ב) במשנה מי שבא בדרך כו' שביתתי בעיקרו מהלך כו' וא"ר שם והוא דכי רהיט לעיקרו מטי ע"ש (נ"א):

רש"י ד"ה אר"ז. ה"נ כו' ונפיק על עירובו שבביתו בי"ט כו'. כצ"ל:

דף לד:

רש"י (בראשו) ומאי אפי' הס"ד. ואח"כ מה"ד בור כו'. כ"נ דצ"ל:
גמ' [**איתיביה רמב"ח כו' לא תלוש ונעוץ לא**. כצ"ל כדלעיל וכ"ה ברש"י] :
שם ואי ביו"ט מה לי עיר מה לי שדה. ק"ל הא ר"א שמותי הוא (ור"ל מתלמידי שמאי עי' לקמן (לח) בתד"ה משום) והלא בית שמאי ס"ל דא"מ לא את הקטן כו' (ביצה יב) והש"א בתשובה ע' הכריח עוד דר"א אזיל בשיטת ב"ש בהא. וא"כ מאי פריך הכא. וא"ל דזה הוה צורך א"נ לקחת העירוב שהוא אוכל. דהא הרא"ש והר"ן שם הביאו ירושלמי דב"ש אסרי במפתח של אוכלין. אך הא י"ל דמצינו לר"א בר"פ תולין דאף מכשירי א"נ שרי (וע' פסחים (סח ב) תד"ה מאי ראיה) אמנם עי' תוס' לעיל (ל ב) ד"ה לא דמוכח דזה לא מיקרי לצורך. לכן נ"ל דהכא גרסי' ר' אלעזר בל"י וכדאיתא בתוספתא פ"ב וכמו שהעיר בזה הגרי"פ וכ"מ מתד"ה וממאי שכ' "דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"א" והרי ב"ש ס"ל יש בו"ס בכלים ור"א שמותי הוא וכנ"ל. וע"ע לקמן בתד"ה ומתני'. ועוד ראיה מוכרחת דלקמן אמרינן דר"א כר"ש דאחד גגות כו' ובשבת ר"פ ר"א דמילה בתד"ה ר"א בסופו כ' דלר"א יש איסור דרבנן דרך גגות כו':

דף לה.

גמרא ח"מ וה"ק כו' אבל בשבת כו' נמצא כו'. לכאורה יפלא מאי דוחקיה להוסיף בברייתא עוד תנאי דנמצא. דבפשטיה משמע דאפילו לא נמצא וכמו שפרש"י באמת בסוף הסוגיא מטעם דכי מדכר ליה כו'. אבל נ"ל דהוכרח לזה לפום תירוצא דהשתא דמתניתין איירי ביו"ט. וא"כ א"א לומר דר"א מתיר בשבת אף אם לא נמצא בנאבד בעיר דה"ל למישרי ביו"ט בכ"מ. אבל לאינך תירוצי י"ל דאפי' לא נמצא מתיר ר"א ומתניתין איירי בשדה ובשבת ולכן אמר אם א"י שהמפתח במקומו. במקומו דוקא. ובאמת ק"ל לאוקימתא דמיירי מתניתין ביו"ט למאי דייק לומר במקומו בכל מקום נמי דהא יכול להביאו:
שם בשדה אין ע"ע כרבנן. לע"ד נל"פ כרבנן דפליגי אדרבי (ועי' לעיל בתד"ה והאמר) דשדה הוי כרמלית. ולפי' הרז"ה (עיין בגה"ש) ק"ל דהא לרבנן שם יש ג"כ היתר לטלטל פחות פחות מד"א. מאי אמרת דדוקא גבי תפילין שרו א"כ היתרא דר"ש נמי. ואולי דט"ס הוא במאור וצ"ל ודלא כרי"ה שם דמתיר אפי' בדבר הרשות כגון חבית וכמש"כ שם במלחמות בשם הר' אברהם. אבל עדיין קשה דהא המגדל עומד ברה"י כדפירש

רש"י במתניתין וא"כ אפי' לרי"ה א"א להכניס המפתח ברה"י. עי' שבת (קנג ב) ובתד"ה סוף ובט"ז סי' רס"ו סק"ד. ובדוחק י"ל ע"פ האמור לעיל (ס"ד לב):

שם הקיש ע"ג שידה כו' טמאין כו'. רש"י מפרש דקאי אשידה כו' גופייהו. וקשה דאיתא שם בתוספתא דלת"ק אפי' באים במדה טמאים (ובר"ש שם חסר כמה תיבות בהעתקת התוס') והם א"מ טומאה. רק אם ראויים למדרס. ולהרמב"ם גם אם ראויים למדרס. א"מ בשאר טומאות. (עתיו"ט פכ"ד דכלים מ"ד באורך) וכן במשנה שם הקיש כו' ועל אילן כו' ועל סוכה כו' טמאין. וכי הם מק"ט והלא מחוברים הם. לכן נראה כפי' הר"ש שם דקאי על הא דתני שם במ"א זב שהקיש כו' ונפל ככר ש"ת טהור. וה"נ מיירי בהיה עליהם ככר ש"ת ונפל מחמת הקשתו:

תוס' ד"ה וקתני. לכך מייתי ברייתא כו' ובריייתא לחוד כו'. משמע דהשאר דקמייתי הש"ס הוא במשנה. ותימה דסיפא ואם היו ניסוטים טמאים ליתא במשנה. ואשר ע"כ כתב הר"ש דגם הרישא מהתוספתא מייתי הש"ס (ולכן צריך להגיה דתניא) ואולי קרו לה התוס' ברייתא משום דגם בתוספתא איננה:

תוס' ד"ה בעי סכינא. וא"נ דכי נמי כו' כר"נ שרי כו'. והרע"ב ישב זאת שפי' דתרי איסורי אף רבי מודה דגזרו. והקשו עליו ממשנה דלעיל בנתנו באילן למטה מי"ט דפי' בעצמו שהוא כרמלית (ועמש"כ שם בס"ד) ואיכא ג"כ איסור דקמשתמש באילן. ונ"ל ליישב דהתם הב' איסורים בזאח"ז אבל הכא בשעה שחותך החבלים קמטלטל גם לסכין ועובר על ב' איסורים בב"א. אולם לפמש"כ המ"א בסי' ש"ח סק"ז יש לדון בזה:

דף לה:

גמרא תנא תרומה ונטמאת להודיעך כחו דר"מ. פרש"י נראה דחוק. ויל"פ דהרבותא היא אע"ג דהוה ספק טומאה בר"ה דר"מ מטהר כה"ג בהא דנגע בא' בלילה מטעם זה כמ"ש התוס' בשם התוספתא שם מ"מ הכא מחמיר מטעמי דמחלקין אמוראי דלקמן. ואפשר להוסיף עוד דהכא אף דגם אין בו דעת לישאל:

שם משנתינו שהיה עליה שרץ כל בה"ש. עי' בגה"ש. הן ר"מ ור"י תרוייהו ס"ל בה"ש כהרף עין (ריש ברכות) א"כ בתוך בה"ש הוא כולו. ובזה מיושב קצת מה שפרש"י דודאי איטמי מבעו"י וכן לקמן (לו סע"א) פי' סוף היום תחלת בה"ש. ועוד שם (רע"ב) תחילת היום דהיינו סוף בה"ש. דלכאורה תמוה דהא בשבת (לד ב) אמרי' בה"ש ספק כולו מן הלילה כו'. אבל אם הוא כהר"ע הרי הוא תופס מן היום ומן הלילה: אולם בסברא זאת שחדש לנו הגה"ש [וכ"כ התוס' בשבת (לד) ד"ה שניהם] "דהיכא דידוע לנו באיזה זמן

נפל השרץ רק דמספקינן על אותו זמן אם הוא יום או לילה לא שייך לאוקמיה אחזקה" יל"פ כוונת ר' ירמיה (לא כפרש"י דודאי איטמי מבעו"י. דא"כ מאי שייך פלוגתא בזה. ואיך יקראנו התנא ספק. ואיך יאמר ר"מ ור"י בזה ה"ז חמר גמל. ור"י ור"ש יכשירוהו. כיון דודאי איטמי מבעו"י. וא"א שיטעה ר"י בכ"ז) הוא דראינו שנפל בבה"ש ואין נודע לנו אם אותו זמן תפס קצת מן היום (או אפי' תחלת הלילה ממש למאי דאמרי' לקמן תחלת היום קונה עירוב) או לא. ולכן לא שייך כאן חזקה. ואפ"ה פריך מר"י דהרי גם הוא אינו מכשיר בלא חזקה כדלקמן בס' טהורה ס' טמאה ונכון בעז"ה:

רש"י ד"ה בטומאה חמורה. שניטמא כו' כגון באה"ט. ר"ל ואפי' אותו אה"ט אינו אלא מדרבנן כיון דשם אה"ט מטמא מדאורייתא (עי' בפ"ד דטהרות מי"א) וכ"ה כוונת הר"ש והר"ב בפי' משנה זו במקואות. ולחנם תמה עליהם התוי"ט שם. שוב ראיתי במל"מ בפ"י מהל' מקואות ה"ו שגם הוא הבין כן בכוונתם. ותימה על התוי"ט והמל"מ שהעמידו דבריהם על הר"ש והעלימו עין מפרש"י דהכא:

תוס' ד"ה אר"י. וה"נ י"ל דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ ע"ת דרבנן כו'. קשה לי דמ"מ יקשה מהא דספק טבל כו' דמטהר ר"מ (עי' תוס' לקמן (לו) ד"ה במקוה) אע"פ דהתם ליכא רק חזקה לחומרא דהעמד טמא ע"ח וי"ל:

דף לו.

רש"י ד"ה [**קשיא דר"י. דברייתא כו'**. מה שתמה מהרש"ל עליו וכן על התוס' בד"ה מ"ש. כתבתי ישוב בס"ד בנדרים (כו) ע"ש] :

רש"י ד"ה היום תהא קדש ולמחר תהא חול. על מעות שיש לי בבית. עי' נדרים (כח ב) פלוגתת בר פדא ועולא:

תוס' ד"ה הכא. ע' בגה"ש מה שהעלה דבריהם בצע"ג. ול"נ דאזלי הכא לפירושם לעיל דניחא להו לשנויי אפי' אי סבר ר"מ תחומין דרבנן. ובדרבנן לא מחמרינן כמ"ש בכתובות (כו). וקושייתו הב' י"ל שכתב כן אליבא דרבא דגם הוא מוקי לה בתרי ותרי כמו שפרש"י וכפי שבאר המהרש"א כוונתו:

תד"ה ספק. הריטב"א מביא בשם תוס' דנדמעו פי' בתרומה טמאה. ובזבחים (פח) פי' התוס' מדומע דשם בערלה וכה"כ. וכן יש לפרש כאן:

דף לו:

רש"י (במשנה) **ד"ה רי"א. ומיהו כו' דל"י לאיזה מה"צ יבא כו'**. משמע דזה ידע שרבו א' מהם וקשה כיון דידע ואפ"ה אמר למקום שארצה א"כ חזינן לדעתיה דלא ניחא ליה כ"כ ברבו. ומדוע לא פי' שלא ידע כלל שרבו א' מהם:

רש"י ד"ה מקרי שמע. ומתניתין ודרי"צ בדאתו בי תרי. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה מזרח ומערב. שעדיין היה רחוק מן העיר ו' אלפים כו'. כצ"ל:

תוס' ד"ה לא ס"ד. אבל קשה וכו' דתנן בשקלים כו' לריו"ח ליתא לדאיו. עי' מהרש"א. ונראה שנעלם מכ"ת שעיקר דינו של ר"י מבואר במשנה דאמר שם וכולן עולות רק דהטעם דמפני התערובות הוא בברייתא ואין לנו טעם אחר ועי' רש"ל:

דף לז.

גמרא או שנתנו דמי קיניהן לכהן. כצ"ל וכ"ה בקינין:

רש"י ד"ה קמ"ל כדר"ח. שאע"פ שהיה כל קן וקן ב"ע. נראה דר"ל שאחר לקיחתן הפרידו כל קן וקן בפ"ע. אבל בעת הלקיחה היו מעורבין כולן ביחד וזהו כוונתו באמרו אלא שלקחום ביחד:

תוס' ד"ה לאיזו. וא"נ להשר כו'. ובזבחים (עא ב) ד"ה לשם הקשו עוד דהא אמרי' בריש זבחים אתנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר של"ל ע"ש. והרב ב"א ז"ל כתב דחששא זו לא שייך אליבא דמ"ד עקירה בטעות לה"ע ורבה הוא דס"ל כן במנחות. וכאן רבה בעצמו דמשני התנו. הוא ג"כ פריך דר' יוסי אדר"י ולדידיה שפיר פרש"י. ול"ד כלל. דא"כ מדוע לא מקשה הגמרא למ"ד דל"ה עקירה מהא דזבחים דרבי יוסי הוא דקאמר לה במשנה שתנאי ב"ד הוא והגמרא מפרשה דבריו אתנו ב"ד כו'. וכש"כ פרש"י דהכא על דברי ר' יוסי לא א"ש כלל. דהא איהו ס"ל מפורש אתנו ב"ד כו':

תוס' ד"ה כשהתנו. וקשה לפי' דהיינו ברירה גמורה כו'. וי"ל דכוונת רש"י שהתנו דאז כשיקריב הכהן לשמה יהא שלה וכה"ג לא שייך ברירה עמש"כ ברפ"ה דמע"ש [ואולי ס"ל להתוס' דתנאי כזה לא מהני כאן דהוה כמוכר עולתו ושלמיו דלא עשה ולא כלום פסחים (פט ב) וכש"כ חטאת (עי' כריתות כ"ז רע"ב) במשנה ובגמרא] :

דף לז:

רש"י ד"ה ות"מ בתוכו. מילתא אחריתי היא כו'. לפי' הרע"ב שם בראב"י ע"ש ע"כ מיירי ר"ש שעדיין לא הופרש המע"ר ורש"י יפרש דראב"י פליג בהא על ר"ש דר"ש סובר

גם בת"מ בתוכו דוקא ולראב"י אפי' עשור מעשר זה דלא קבע בתוכו מהני בת"מ וכמו דפליג שם ר"א חסמא אפי' בת"ג על ר"ש דמהני אפי' אמר ממנו סתם וגם יל"פ דראב"י פליג על ר"א חסמא דמתיר אפילו בת"ג ואיהו אמר דדוקא בת"מ:

בא"ד ועד עכשיו כו'. ונראה דס"ל דמ"מ אסור לאכול סביביו וקרא שם דקאמר היינו רק לענין דמפרש וכן הרמב"ם מפרש קרא שם הוא לענין שצריך להפריש מתוכו דוקא ולא ממקום אחר משמע ג"כ דלאכול אינו רשאי ומש"כ בסה"ד הקודם להתיר סביביו ר"ל שהוא היה סובר כן:

דף לח.

רש"י (במשנה) **ד"ה מערב. יכול לערב כו' ערב יום הראשון**. כצ"ל וכ"ה בהרע"ב. וכתב התוי"ט משום יו"ט שחל אחר השבת כו' ע"ש אבל מה יענה במה שפי' במשנה הסמוכה בב' יו"ט של ר"ה ג"כ שמניחן בעיו"ט ועיין מהרש"א:

[**רש"י ד"ה או אינו מערב כל עיקר. אפילו לצד א' ולהיות כו'**. כצ"ל] :

תוס' ד"ה אי. תימא כו' מנ"ל כו'. עי' בסוכה בסוגיא זו ותראה דמפני דמצינו לר"י דאינו חושש למיתה וכש"כ דלא ה"ל לחוש לבקיעת הנוד הוכרחו לזה:

תד"ה ור"א. עי' מהרש"א שהקשה דרבי אדרבי ואישתמיטתיה שכבר קדמוהו התוס' בזה (בביצה ס"ד טז) ובהרר"י מוכח שהיה הגי' לפניו ר' יוסי בהברייתא דהכא במקום רבי והוא נכון דר' יוסי הוא בר פלוגתא דר"י בכ"מ ורבי תלמידו וא"כ ממילא נפלה קושיתם רק דדבריו תמוהים במש"כ דאע"ג דאזיל לחומרא דאינו יכול לערב לב' רוחות ע"ש דבגמרא מוכח להדיא דסובר לגמרי כר"א אף לקולא מדפריך וליחשוב נמי רבי:

דף לח:

[**ברש"י ד"ה והא קא מכין. ועירוב דפת שתיקה וממילא כו'**. כצ"ל. ולשון רש"י שאצל הרי"ף ממילא בשתיקה] :

דף לט.

במשנה החליצנו כו' את יום רה"ח כו'. ברא"ש ובהרר"י הגי' ביום רה"ח כו' והיא גי' נכונה לכאורה אבל ק"ל לישנא דאם אמש דהוי צועק לשעבר:

רש"י ד"ה ולא הודו לו (הג'). וקסברי לאו ספק הוא אלא יום א' הוא ר"ח. (ובגמ' מ) בד"ה להתנות פי' אלא סתמא לימא וכן יום המחרת וצ"ע:

דף לט:

גמרא וצריכא כו' אבל ביצה כו' משום פה"נ כו'. בתור"ע הקשה לאינך טעמי דבריש ביצה דאיסורה משום מוקצה מאי איכא למימר וניחא ליה דאשמעינן בה דל"א מוקצה מחמת יום שעבר והקשה עוד דגם זה נשמע מכלכלה כו' והאריך שם ואני תמה על כתה"ג דאשתמיטתיה דבטבל ל"א כלל מיגו דאיתקצאי לבה"ש דהא קיי"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקן מתוקן (שבת מג) וע"ש בפרש"י ותוס' ומכ"ש הכא דבהתירא מפריש ובזה יפלו כל דבריו שם גם סוף דבריו תמוהים ואכמ"ל:

רש"י [**ד"ה פסק. ומדרבא כו' מניח כו' ועירובי תחומין מי"ט לחבירו ומתנה**. ע"ש דרבא אוסר בעת"ח] :

רש"י (בסוה"ע) שרי להו רבינא לאורוחי כו'. כצ"ל:

דף מ.

גמרא לא להתנות כו'. לכאורה יקשה א"כ מדוע ל"ק ג"כ להתנות על יום הזכרון אם היום אם למחר וי"ל דר"ח שאני דלענין קביעא דירחא ע"כ אינו אלא יום א' למנות ממנו החדש הבא היום או מחר אבל לענין יו"ט תרוייהו יומי יו"ט נינהו ודו"ק:

רש"י ד"ה והא אשכחי'. אמאי משייל ליה כו'. ק"ל דהא סתמא שאיל ליה תני מר מידי כו' ומאין מוכח דכוונתו היתה על קדושה א' או ב"ק ובפשוט יל"פ דמקשה מהא דא"ל אי משכחת להו לת"ל ול"מ. וא"ל דקאמר היינו אמירה שניה שא"ל ר"ש:

רש"י ד"ה זכרון. נ"ל דמה שהוסיפו בדבריו ובר"ח נמי כו' הוא שבוש דלקמן רע"ב פי' כיון דר"ה הוא היינו ר"ח וההוספה הוא פירוש התוס' כאן:

תוס' ד"ה אי משכחת. דבירושלמי דנדה כו'. חפשתי שם ול"מ ונ"ל ברור דט"ס הוא וצ"ל דכירה ור"ל בפרק כירה (ונתחלף הכ' בנ' והר' בד' שקרובין בתמונתם) והוא שם בה' א' ותמיהני על הגר"א ז"ל בסי' תקט"ו סק"ז שהעתיק בטעות כגי' שלפנינו:

בא"ד ושירי מדורה כו' מפרש בירושלמי כו'. כצ"ל:

דף מ:

גמרא וכולל עצמו תנאי היא כו'. נ"ל דר"ל והשתא ליכא קושיא די"ל דתנא דר"ה כו' אית ליה כולל ולכן אמרי' מתוך כו' ותנא דר"ח כו' ל"ל כולל ולא שייך מתוך לכן אמר לב"ש מתפלל שמונה ולזה א"ש מאי דאמר לקמן מאי הוה עלה עיין (בשבת כב ב) בתד"ה מאי הוה עלה וברא"ש שם ונכון בעז"ה:

ברש"י ד"ה מי בדלת. עי' מה שעיינתי (בברכות כז ב) ע"ד שבכאן:
רש"י ד"ה ליתיביה לינוקא. דטעמא כו' שתהא בה"י דבפה"ג שלל"צ. תמוה דעשה מהמסובב סבה דנראה פי' דהמברך צריך שיטעום היינו כשמברך על הכוס בהמ"ז או קידוש וכדומה צריך לטעום אח"כ ממנו ולכן ממילא צריך לברך בפה"ג ואי לא היה צריך לטעום לא היה מברך כלל בפה"ג וכ"נ שמפרש בעצמו בספ"ג דר"ה ד"ה מהו [וכ"נ מבואר בתוס' פסחים ק"ו בסד"ה זכרהו] . ודע דגם אני מודה דנכלל בהא דהמברך צריך שיטעום גם ברכת בפה"ג כדמוכח (בברכות נב):

דף מא.

גמרא מביאין לו כביצה כו'. משמע דיותר מכביצה אסור דבכביצה יש בה די להשביע קצת עמש"כ (בברכות מט ב) בס"ד וק"ל הא דמסיים כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה דא"כ היה די בככותבת דהוא פחות מכביצה כדמסקינן (ביומא ס"ד עט) שהרי בשיעורה חייב ביוה"כ מפני דמבטל בה העינוי ואולי יש לומר דכאן הכוונה בלא קליפתה וכמעשה דר"ע דמייתי (עיין לקמן ר"ד פ"ג):

דף מא:

רש"י (במשנה) **ד"ה מה אנו לירד. כלום באנו כו'.** כצ"ל וכ"ה בהרע"ב:

דף מב.

גמרא ואתא ר"נ למימר אפילו במקומן נמי כו'. ר"ל שלא במקומן לגמרי אסור ואפילו במקומן דמודה אני דשרי נמי לא שרי אלא בשוגג כו':
שם והא מדקתני סיפא ר"נ וראב"י כו'. מלת סיפא נ"ל למחוק וכ"נ מפרש"י דל"ג לה:
רש"י ד"ה מהלך בה אלפים. ואפילו לר"ג כו' התם הוא כו'. ואין לחלק התם הוא דהוי עכ"פ מחיצות מבעו"י דהא לקמן (ס"ד מג) מתירין אפי' לעשות בשבת מחיצה מב"א להיות לו כד"א אמנם מה שמדמה רש"י בס"ד להא דכלתה מדתו במערה דמשמע דהכא נמי אם נמשך תחומו להלאה מן המחיצות לא נחשוב לו כל ההיקף אלא כד"א כהתם זה צ"ע דיש לחלק כמש"כ ועי' גם לקמן (ס"ד מד) והפוסקים לא דברו מזה וצריך תלמוד:
תוס' ד"ה ומטלטל. אבל כי אורחיה אינו מטלטל כו'. עי' מה שהקשה מהרש"א ע"ד ולי לק"מ דבר"נ אפשר לפרש כפרש"י דבתוך אלפים מותר לטלטל אפי' כי אורחיה והתוס' לא כתבו כן רק לפי דמסיק סברת נפרצה למקום האסור לה:

דף מב:

גמרא מחיצות להבריח מים עשויות. לקמן (צ ב):
רש"י ד"ה לא גזרינן. ואע"ג דבשבת בבקעה כו' לא ס"ל כוותיה כו'. ק"ל א"כ כמאן ס"ל לר"נ דלא מהני מחיצות להס"ד דהשתא דאף ר' יהושע ור"ע ס"ל דמהני רק דגזרי ואולי י"ל דסמך על סתם מתניתין דלקמן (סא) ולמודד כו' שאפי' סוף מדתו כלה במערה שהביא רש"י לעיל ראיה לד"ז:

דף מג.

גמרא אר"א כו' דקתני ספינה דומיא דדו"ס כו'. לכאורה הוא סותר לדיוקא דרנב"י דדייק דמיירי דוקא במהלכת ונ"ל דכוונת ר"א דתנא דמתני' דמייתא ההיא עובדא דספינה על הפלוגתא דדו"ס ע"כ דהיא שייכא לפלוגתתן ואלו לר"ז היא פלוגתא חדשה בסברות אחרות משא"כ לרבה שייכא שפיר דלפיכך רצו להחמיר דלמא עמדה ואם עמדה אסור משום דנקרא לא שבת באויר מחיצות כמ"ש התוס' לעיל ד"ה אבל:
תוס' ד"ה הלכה (בסופו). הכריע אחי אבא. כצ"ל:

דף מג:

תוס' ד"ה ויתיב רבא. מנפל דופנה דאסור לעשות. עיין מהרש"א שהיה לו גי' אחרת בתוס':

דף מד:

גמרא מה אלו שבת במערה שתוכה ד"א כו'. לכאורה גם אילו תוכה נמי לא היה ד"א היה יכול להקשות כי העיקר הוא שלא יהא ע"ג ד"א אלא דהכי אורחא דמערה להיות מתקצרת ועולה ולכן מה שהגיה המהרש"ל ברש"י כגון דמשמע דאיכא נמי גוונא אחרינא לא מחוור:

דף מה.

גמרא ואפי' טובא (ר"ל אפי' הרחיק טובא מתחום שלו) והא רישא אלפים אמה. (דוקא אם לא נתרחק מתחום ביתו רק אלפים דהוה דבוקות הוא דכאלו ל"י) וכרשב"ח לעיל דרבה איפרך ודו"ק ורש"י לא פי' כן:

דף מה:

גמרא ותניא בור של שבטים י"ל אלפים אמה לכ"ר קשיין אהדדי כו'. לכאורה ה"נ י"ל דמיירי בבור הסמוך לעיר ובפשוט י"ל דלא מהני סמוך לעיר אלא בכגון גשמים דהפקר גמור הן אבל בור של שבטים לא הפקירו אלא למי שימלא ראשון ועוד י"ל דהברייתא שנאה ג"כ כל דיני המשנה רק בדין הג' שינתה לישנא דמתניתין ואי מיירי בסמוך לעיר יקשה חדא דה"ל לכוללו יחד עם דין הב' כיון דתרוייהו דינם שוה ויפסוק דינם בחד לישנא כרגלי אנשי אותה העיר או אלפים אמה לכ"ר שנית מדוע דלגה הדין הג' דהמשנה באינו סמוך דכרגלי הממלא (ובברכות כד) בתד"ה והא כתבתי ג"כ כה"ג ע"ש:
רש"י ד"ה קונין שביתה. ואין אדם יכול לטלטלן כו'. לכאורה לפי מה שפירש במשנה דאיסור חפצים אינו אלא מטעם הוצאה מרה"י לר"ה ואלפים אינן כרה"י (ועוד דע"כ הכא מיירי ביו"ט) א"כ למה אסור להוציאן חוץ מאלפים דידהו:

דף מו.

גמרא מכדי עירובין מדרבנן מ"ל כו'. ק"ק מברייתא (דע"ז ז) דמוכח שם דאפי' לריב"ק דאמר בש"ס הלך אחרי המיקל מודה דאם אחד מהם גדול מחבירו בחכמה ובמנין הולכין אחריו ע"ש:
תוס' ד"ה דאמר שמואל. וא"ת כו' ל"ל לשמואל למיפסק בפ"ב דמו"ק כו' וי"ל כו'. וע"ש בתוספות תירוץ אחר:

דף מו:

גמרא וארחב"ג א"ר הלכה כר"ש כו' והא אמרת כו'. עיין מה שהקשה המהרש"א ואישתמיטתיה דברי הרא"ש לעיל בפ"ב סי' ד' דהיכא דאתמר כללא אף לגבי עירובין איתנהו וכן התוס' לקמן (סה ב) כתבו דריו"ח לגמרי קאמר הנהו כללי אף בעירוב והוכיחו זה מקושיית מהרש"א וגם בלא"ה נ"ל דא"א לומר דרב דפסק כר"ש הוא מכח הלכה כדה"מ בעירוב דא"כ לימא כן בהדיא ולא יצטרך לומר הל' כר"ש ג' פעמים:
רש"י ד"ה ולא אמרו. אבל עיקר עירוב בתחומין הוא. ק"ל דלפ"ז ה"ל לר"פ להביא מהכא ראיה דע"ח קילי מע"ת דבראייתו מרי"ה נדחקו התוס' ולפי' המהרש"א בתד"ה שלא י"ל קצת:
תוס' ד"ה ואין חבין וכו'. וצריך שימחול להם פתו אם ירצו כדאמר כו'. כצ"ל:

דף מז.

גמרא מכלל דיחידאה פליג עליה. נ"ל דזהו מדברי ר' אלעזר לר' אסי והוא השיב לו אין כדתניא כו' ומפרש"י ל"מ כן ודע דק"ל מה זה דיוקא הכי לא אשכחנא בכ"מ בש"ס דפסקו אמוראי כיחיד נגד רבים:

שם והאמרת ר"מ ור"י הלכה כר"י. ק"ל הא כתבו התוס' בריש (ביצה) ד"ה גבי דכל כה"ג אף דלא מקרי סתם מ"מ מהני להיות כרבים וכ"כ (ביבמות מב ב) ועמש"כ בספ"א דמעשרות:

דף מז:

תד"ה והכלים. ואפי' כו' כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא לא הוי כרגלי הבעלים. צ"ע (דבביצה ס"ד לט) במשנה ובפוסקים מבואר דכה"ג הוי ג"כ כרגלי הבעלים:

תד"ה דכולה. משמע דל"ח כד"א כו' אלא במוקף מחיצות כו'. כ"מ להדיא (בר"ה כג ב) במשנה בראשונה לא היה זזין משם וכמש"כ בעצמם שם:

בא"ד כדאמר בשבת בתל ונקע. הוא לעיל (טו) ולקמן (נ ב):

דף מח.

תד"ה גופו ג"א. היינו בלא ראשו. וק"ק דהרי ידו ש"א מהמרפק עד ראשי אצבעותיו הוא אמה וכשפושט ידו למעלה מראשו אז המרפק מכוון נגד קצה הראש ממעל וא"כ הוי אמה למעלה מראשו ויהיה בס"ה יותר מד"א בכדי גובה הראש:

דף מט.

רש"י ד"ה מדת סדום. שלי שלי. עיין באבות פ"ה דלדעת י"א הוא מדת סדום אבל ת"ק קרי לה מדה בינונית ודוחק לומר דסתמא דתלמודא בכ"ד אזיל כדעת הי"א ולפי' הרע"ב שם שקרוב הדבר לבוא לידי מ"ס א"ש אבל לשון רש"י משמע דזה גופיה הוא מ"ס:

דף מט:

גמרא אמר רבה ארחב"ג א"ר הלכה כר"ש. לעיל וכן בריף"ף ורא"ש ליתא אמר רבה:

במשנה וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת. עי' בפי' הרמב"ם והביאו הרע"ב והוא דחוק ול"נ דבאו להשמיענו בקוצר אשר נמדוד שטח התחומין פשוט כשטח הטבלא שהיא חלקה ור"ל שלא נמדוד שפוע ההרים והגאיות וכדלקמן בפ' הסמוך (ס"ד נז במשנה):

דף נ.

[(**גמ'**) [**רש"י ד"ה**] **דליתה בטעות. שאם הפריש מ' לתודתו ושחט הזבח עליהן וחזר והפריש כו'**. צ"ע דלאחר שחיטת הזבח אפילו לא הפריש אלא את אלו לא קדשי כיון דאינן קדושין אלא בשחיטת הזבח כדמסיק:

דף נ:

גמרא וכן בקעה כו'. נ"ל דצ"ל בנקע כדלעיל ט"ו ובסוכה כה וכ"ה בתוספתא] :
רש"י ד"ה מהלך לצפון. מהלך מביתו לצפון כו'. כצ"ל:
רש"י ד"ה לימא. עי' מהרש"א ומה שהגיה להוסיף בפרש"י "דבמקום רגליו ל"ר לקנות" ל"י כוונתו בזה דלכאורה הוא שלל"צ ושפת יתר ומה שהקשה עפ"י מש"כ התוס' לחלק בין עומד בעירו כו' א"כ מאי תיובתא דרב ע"ש לק"מ דא"כ ה"ל להיות בכאן כאנשי עירו דלרב ודאי לא קנה עירובו כיון דלא סיים וכמ"ש בעצמו בתוס' שם אך חילוקו מוכרח ללשון רש"י דאי לרב כו' לא יזוז ממקומו דבביתו כו' וביותר לדברי רש"י לקמן (נא ב) ד"ה איהו שכתב הא בביתו לא רצה לקנות כו' ושם לא יכול כו' ולא יזוז ממקומו מב"ל ע"ש אמנם שם י"ל כיון דמיירי שיש לו גם בעיר האחרת בית כדאוקמי' שם לכן אין יתרון לעירו על מקום קניית השביתה ועיין לקמן (נב) כל הסוגיא דמי שיצא לילך כו' ובמהרש"ל ובמהרש"א שם:
רש"י (בסה"ע) ואמאי ממ"נ כו'. לכאורה אינו מובן דהכא א"נ דמספקינן דלמא קנה שביתה בעירו כש"כ דמצי להלך משני עבריה אבל התם אי אמרינן דלמא קנה במקום רגליו אין לו להעבר השני מהאילן כלום ואולי כיון דגם לרב לא פרכינן אלא מסברא דהא ל"ד לברייתא כמש"כ למעלה רק דמייתא לה לראיה דהיכא דמספקא לן אזלינן לחומרא לכן אמר דמסברא גם לשמואל תיקשי:

דף נא.

גמרא הני אלפים אמה היכן כתיבן כו' למדנו כו'. דרשה זו אינה אלא אסמכתא כמ"ש רש"י (בשבת לד) ע"ש ולהך לימוד כוון גם הרע"ב שם וכן הטור ר"ס שצז ע"ש אבל דרשת ר"ע בפ' כשם דרשה גמורה והוה דאורייתא לדידיה והתוי"ט כאן ובפ' כשם עירב את הדרשות והעלה בצ"ע ע"ש ול"ד במחכ"ת שוב ראיתי להתוס' (בסוטה ל רע"ב) שהשוו ג"כ הדרשות כהדדי ונשארו בתימא ולעד"נ כמש"כ:

שם ורבנן כו' כזה יהיה כל שובתי שבת. ותימה דבכ"ד דרשינן זה למיעוט ומהן (בב"ב קכא) ע"ש. אולם אשכחנא כמו כן (במנחות צז ב) ורי"ס כזה יהו כל אמות כלים:
רש"י ד"ה נימוקו. עיין כה"ד ונ"ל שכוונתו לפרשו נימו קו ופירוש נימו דבורו כמו ונומיתי בשלהי יבמות וצריך להגיה קצת בדבריו נימו קו דבורו ישר כו':

דף נא:

רש"י (בסה"ע) **ד"ה הלכה כר"י. וכר"נ במקומי.** דברי המהרש"א בכאן תמוהים עי' לעיל (מז) וברש"י ד"ה ומתני:

דף נב:

רש"י בד"ה מפני הטועים. והאחיזה טפח וחצי אצבע. (בנדה כו) אמרי' כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח ופי' הר"ן בר"ה דכדי אחיזה אין בו טפח רק כדי שיראה כו' משלימו ולפי דברי התו"ח שהבאתי בריש מכילתין היה מקום ליישב קצת אבל כבר השבתי עליו ע"ש ואולי משום דצריך למתוח החבל בכל כחו כדפרש"י לקמן (נח ב) במשנה בשם התוספתא לכן צריך שיצאו קצוות החבל מאחורי ידיהם קצת כדי שלא ישמט ודע כיון דקרי להו טועין משמע דלאו שפיר עבדי וכ"מ לקמן (נח) לא פחות מפני שמרבה כו' וכן שם ע"ב בחבל של ד"א:
תוס' ד"ה כמאן. שייך לסוף העמוד דלעיל:

דף נג.

במשנה וגשרים כו' שיש בהם ב"ד. לעד"נ לפרש דדרך הגשרים להיות מגופפין מלמעלה (מצדיהן לעברי הנהר מדין מעקה עי' בש"ע חו"מ בסופו ובראשיהם שלא יעברום בלתי דעת המוכס ועושין בהם שערים) ואמר שאם יש בהן בית דירה להמוכס אז כל הגשר כמו שהוא גדול מתעבר עם העיר דומה לפי' ר"י בתד"ה ל"צ לקמן (נה ב) לענין מערה (ופי' הרר"י בזה הביאו גם כן התוי"ט לא מחוור ע"ש) וכן יתפרש קבר ובהכ"נ וכל הני דחשיב (שם) בברייתא:
שם ועושין אותה כו'. גי' הזאת ישרה בעיני התוי"ט ומפרש בשם הרמב"ם דקאי על המדינה ודלא כגי' רש"י אותן ול"נ פשוט דאף לגי' אותן יל"פ דקאי על הערים שהזכיר התנא בר"ד בלשון רבים:
גמרא ממרא קרית הארבע. כצ"ל:
שם אצל ר' אלעזר בן שמוע. כצ"ל בל"י:

רש"י [**ד"ה מוציאין. ומודדין מן החוט ולחוץ כו'**. כצ"ל] :
רש"י ד"ה ועושין אותן. שהרי רחבן למדת העיר הוא אם קטנה כו'. פשוט דר"ל על כ"א מתחומי צדדי העיר טרם מילוי הקרנות שהם אלפים על אלפים בכ"א מהן ופי' הב"י בכוונתו הביאו ג"כ התוי"ט תמוה ע"ש:

דף נג:

גמרא ידעי שאלינהו. פרש"י אינו מובן ואולי ידעי שם חכם כמו ידעי' ידוע:
רש"י ד"ה ארקיעו. כמו רקיע. יותר ה"ל להביא קרא דוירקעו (שמות לט):
תוס' ד"ה משיירין הן. הרש"ל מהפך הגי' כאשר מצא במס' ד"א אולם במדרש איכה בפסוק רבתי בגוים הגי' כמו שהיא בתוס' שלפנינו ולכן אינו רחוק לומר שגם במס' ד"א היה הגי' כן לפניהם:

דף נד.

גמרא רז"א מהכא כו' אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו. נראה פי' בזמן שמוציא דברי תורה מפיו יפה בלא גמגום ולחישה וכמו שפרש"י (באיוב ג ב) שענייה הוא ל' הרמת קול ותחת ל"א נ"ל להגיה ד"א וכמ"ק מלשון רש"י:
רש"י ד"ה והללו נובלין. לשון והעלה נבל. הוא (בירמיה ח יג):

דף נד:

גמרא באהבתה תשגה תמיד. עפרש"י וכה"ג (בסוטה כא ב) אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן כו' וע"ש בפרש"י:
שם נסתלק אהרן וישב לשמאל משה כו'. נפלאתי על הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ בהתחלתה שכתב היפך המבואר בכאן ע"ש:
רש"י ד"ה ישב לשמאל. דתניא המהלך כו'. הן זו מימרא דר"י (ביומא לז) ע"ש ובחולין איתא דאמר מר י"ל דהכוונה על הא דר"י ביומא:

דף נה.

[**ברש"י ד"ה עגולה** (בסופו). ישתכר בהליכתו רביע כו'. אם כוונתו מעיגול דהעיר עד קרן הריבוע שכנגדו באלכסון. הרי אינו אלא חומש מן העיר לפ"ח כל אמתא בריבוע אמתא וב' חומשי באלכסונא עי' לקמן (נ"ז) קושיית רב חנילאי לר"א ומה שהושיבו ר"א

ואולי צ"ל אם בא לצאת דרך קרני העיר ור"ל דבכל הקרנות דהיינו כל הפיאות יחד יהיה לו יתרון רביע:
רש"י ד"ה או כמין גאם. כמין כ"ף פשוטה. כצ"ל:
רש"י ד"ה ומאי קמ"ל. מאי אשמעינן ר"ה כו'. כצ"ל:

דף נה:

גמרא כיון דכתיב על פי ה' יחנו כו'. כה"ג בשבת (לא ב)] :

דף נו.

רש"י ד"ה חמה יוצאה. אותו רוח כו' תקופת תמוז בצידו הא' כו'. כצ"ל ומלת יוצאה מיותרת:
תוס' ד"ה ואין. עיין כה"ד הן כפי הסכמת התוכנים לחשוב ששה שעות בינונית (היינו שכל שעה היא חלק א' מכ"ד במעל"ע) קודם חצי היום וכן ו' שעות בינונית שאחריו ליום אף בתקופת טבת וכן משם והלאה ללילה אף בתקופת תמוז אין התחלה לקושייתם ולשונם ג"כ מגומגם בקושייתם:

דף נו:

גמרא מה"מ א"ר דא"ק מקיר כו'. לכאורה יפלא מאי בעי מנה"מ ומה חדש לנו רבא יותר על מה שדרש ראב"י גופיה בפ' כשם במשנה ע"ש ונ"ל משום דרבא פליג על רבינא ור"א דלקמן לפי' התוס' שם כדמוכח מדבריו לקמן בסמוך וס"ל שיש מגרש לתחומין ולקרנות ולכן אמר סבב את העיר באלף דר"ל סביב סביב בתחומין ובקרנות ויתכן שרבא גופי' שאל ג"כ המנה"מ כמש"כ התוס' (ביומא ר"ד עו):
רש"י ד"ה מפני שמפסיד אה"ז. שהרי רבינן פיאות לכל שובתי שבת. כצ"ל:

דף נז:

רש"י ד"ה כל שאילו. והיוצא מא' מהן ללילך דרך אחת מחברותיה כו'. משמע דאם הולך ד"מ מא' החיצונות לצד האמצעית אבל לא דרך עליה מודדין לו מן החיצונה וקשה דא"כ לא יהיו התחומין מרובעין ובכולי פרקין משמע דמרובעין בעינן וכיוצא בזה יש לתמוה על הרמ"א בסי' ת"ח ס"א וע"ש במ"א סק"ג ועמש"כ לקמן (נט) בתד"ה למקום:
רש"י (במשנה) **ד"ה מבליעו. אם אינו רחב נ' אמה.** וכ' התוי"ט דר"ל אם אינו רחב כי אם נ' אמה וכ"מ בסמוך בד"ה וחוזר שכ' שאם היה רחבו כו' יותר מחמשים וכן לקמן (נח

ב) ד"ה כמה עומקו כתב דנימא מבליעו כשהוא רחב נ' וכן לשון הגמ' שם אבל לשונו דהכא יש לכאורה לקיים להל"א שפי' בס"פ דלעיל על טועי המדות ועמש"כ שם בס"ד:

דף נח.

גמרא מקדיר ועולה מקדיר ויורד. עי' תוס' ריש פסחים בד"ה יכנס:

דף נח:

גמרא ל"ש אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש כו'. הרר"י מביא דמיון לזה מכבש המזבח והתוי"ט דחהו ע"ש ובמחכ"ת נעלם מהם גמרא ערוכה (בזבחים ר"ד סג) כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו ש"מ כו' וע"ש בפרש"י הרי לך מה שרצינו בעז"ה ודע מה שהקשה התוי"ט על הרר"י דמדרון שפועו היה ל"ב אמה גם הוא ל"ד דשיעור תחתיתו בשטח ישר (ר"ל עם אמה יסוד ואמה סובב שהיה פורח עליהם מלמעלה) היה ל"ב אבל אורך שפועו היה ל"ג אמה ורביע בקרוב מאד כפי אלכסון מן רבוע אורך ל"ב על רוחב ט' והרש"ק בזבחים שם ג"כ ל"ד במש"כ דאורך אלכסונו קרוב לל"ד דאינו רק ל"ג ורביע כמש"כ. ועי' בשו"ת חוות יאיר סי' קע"ג:

שם אין מקדרין לא בע"ע ולא בע"מ. תמיהני על הרמב"ם שלא הביא ד"ז לענין ע"מ לא בפ"ח מהל' רוצח ולא בפי"ג מהלכות שמיטה:

תוס' ד"ה וכי אין. פי' ר"ש כו'. ועי' ברא"ש ביתר ביאור ולולי דבריהם הנלע"ד דאבימי יכוין כאן להחוט המשקולת דבפכ"ט דכלים (מ"ג) דשיערוהו שם בי"ב אמות ודו"ק כי נכון הוא בעז"ה:

דף נט.

גמרא למקום שריבה אין למקום שמיעט לא כו'. עיין רש"י ותוס' שנדחקו ומפי' הרמב"ם משמע דמפרש ריבה למקום א' היינו ד"מ לרוח מזרחי ריבה ממדה ראשונה ומיעט למק"א היינו דלרוח מערבי מיעט ממדה ראשונה שומעין למקום שריבה ומשמע דלרוח מזרחי שריבה שומעין לו אבל לרוח מערבי שמיעט אין שומעין לו ולכן פריך שפיר אמאי לא ומשני אימא אף כו' ור"ל דבאמת שומעין לו לב' הצדדים בין להקל ובין להחמיר ונכון מאד:

שם והתניא לא"ח אה"ד להקל אלא להחמיר כו'. כה"ג (בנדה נט):

תוס' ד"ה למקום. ויש לתלות בהבלעה. הן מדידת הבלעה שוה למדידת קרקע שוה ולא יבצרו התחומין ע"י מאומה ועיין מהרש"א לעיל בתד"ה אין מודדין וברא"ש ליתא לזה

ונכון ובעיקר פירושם אנכי תמה דא"כ לא יהיו התחומין שוין (ועי' ברא"ש) ואנן קי"ל תחומין מרובעין ועמש"כ לעיל (נז ב) וי"ל קצת:

דף נט:

רש"י ד"ה ולא שביק לה שיור. אשפה ה"ל שסותם א' מפתחיה כו'. כ"ה הגי' הישנה ונכונה והגהת רש"ל אינה מובנת:

דף ס.

במשנה נתנו ח"ל (אפי' אמה אחת). תיבות אלו שסבבתים אינן בריי"ף ורא"ש וכן מפרש"י משמע דל"ג להו:

[**רש"י ד"ה פירא דבי תורא. ולא היו מתקנים כו' משום כו' ונעשית של יחיד**. נראה דר"ל דאף שהיו בה דיורין של ס' רבוא מ"מ עכשיו שנעשו בה הפסקות דפירא דבי תורא אין בכל חלקיה עוד ס' רבוא. ולכן נעשית של יחיד:

שם דכל חד וחד הוי שיור כו'. כצ"ל בד"] :

דף ס:

גמרא נתנו חוץ לעבורה ש"ע אפי' אמה אחת משתכר אותה אמה. לכאורה לרבנן משתכר ה' אמות ולר"א ג' אמות ולא מצי אתיא אלא לר"י וכגון שברר לו ד' אמות לצד העיר עיין תד"ה כאן ותבין:

שם כלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו כו' כד"א כו'. כתב הרר"י שהכוונה שאין העיר כלל מן החשבון (ר"ל אפי' לד"א) אע"פ שנתנו לו ד"א למקום הנחת עירובו ומה שדקדק התוי"ט מלשון הרע"ב שכתב ומשלימין דמשמע דנחשבת עכ"פ לד"א אינו כלום שהרי גם בגמרא איתא ומשלימין לו את השאר וע"כ יפרש הרר"י דר"ל דמשלימין לו על כמות המדה שעד העיר אבל אנכי תמה איך יפרנס לשון המשנה מה שנשכר הוא מפסיד הלא משתכר ד"א שנותנין לו במקום עירובו:

תוס' ד"ה כאן. תימה ולרבנן כו' ולמערב אלפים פחות ד"א מה שהעיר כו'. ואנכי תמה כיון דאף לרבנן בשבת בעיר אין לו רק אלפים מהעיר לכל צד (ובשבת בבקעה יש לו לכ"צ אלפים וד"א) ע"כ צ"ל דהעיר נחשבת כח' אמות (דהיינו ד"א לכ"צ) א"כ גם בשכלתה מדתו בסוף העיר דאמרי' דאין העיר נחשבת רק כד"א היינו ג"כ ד"א לכ"צ שהוא ח"א וא"כ אין לו למערב העיר רק אלפים פחות ח"א ואינו נשכר כלל וצ"ע:

דף סא.

רש"י ד"ה ואם לאו. וה"ל כיושבי צריפין כו'. הוא לעיל (נה ב):

דף סא:

גמרא (בסה"פ) אמר ליה רבא כו'. כצ"ל:
רש"י (במשנה) **ד"ה מהרו. מבעו"י כו'**. ל"י ל"ל מבעו"י הא לפי פירושו דהשתא דעד שלא יוציא הוא כמשמעו. א"כ קודם שיחזור מהני ביטולו ואפי' משחשכה שרי לאחר שבטל טרם שיחזור ול"ד להא דאמרינן לקמן (סב ב) דאתי ליומא ופרש"י ואי שרית ליה קודם כו' דהתם יסבור דההיתר הוא משום דדירת עו"ג לש"ד אבל הכא הא חזי דצריך ביטול דוקא ולכאורה קשה מדוע יאסר לאחר חזרה וכן הא דלקמן (סט) מי שנתן רשותו והוציא כו' אוסר דמשמע אפי' נתן מבעו"י ע"ש וכן הא דאתי ליומא נימא הואיל והותרה הותרה (עיין לעיל יז) וי"ל דהיינו הא דאמרי' לקמן (ע ב) כל שמותר למקצת שבת הותר לכה"ש כו' חוץ ממבטל רשות וקאי נמי אירשא ודלא כדמשמע לכאורה מפרש"י ותוס' שם ועיין לקמן (סה ב) בתד"ה דאתא עו"ג ובהגה"ה שם ובהרא"ש (פ"ח סי' ו' ובגמרא עא) ובפרש"י שם ד"ה אע"פ שלא החזיק מבעו"י: ודע שהרע"ב כתב בדברי ת"ק נמי מהרו ועשו צרכיכם וכ"ע התוי"ט דל"ד ובעצמו כתב בדברי ר"י שאמר לת"ק ולא עד שלא יוציא כליו כדקאמרת כו' ול"י מאי קאמר דלעולם יסבור הרב דלא מהני חזקה אף לת"ק שלא יוכל לחזור בו אח"כ אלא דסובר דכ"ז שלא יחזור מהני ביטולו להכי קאמר מהרו ועשו צרכיכם ור"ל אף משתחשך טרם שיוציא כליו ויחזור וא"ל ר"י דלא כן היה אלא אמר להם מהרו כו' מבעו"י עד שלא יצא היום ולא כו' כדקאמרת רק דלכאורה הוא נגד הגמ' שאמרה למימרא דכי מפקי אינהו כו' לא אסר וכו' ואולי סובר הרע"ב דכל השקלי וטריא שם הוא על הברייתא דתני שם הוציאו מה שאתם מוציאין כו' דמשמע איזה דבר בעלמא שיהיה רק חזקה אבל במשנה דגורס בה ועשו צרכיכם מ"ל כל צרכיכם כמו בדר"י וע"כ דלא מהני חזקה:

דף סב.

גמרא ורמ"ס זמנין דמקרי ודייר. נראה דר"מ לשיטתו דחייש למיעוט בכ"מ:
שם וארחב"א אר"י ב"נ נהרג על פחות מש"פ. ור"ל כיון דהוי ממון לגביה ודאי דנקנה בו רשותו לישראל. ואע"ג דלגבי ישראל הקונה אינו נחשב לממון. ונראה דה"ה בשאר

קניות דישראל מעו"ג בכסף די בפחות משוה פרוטה. ומזה נראה לפשוט ספיקו של המל"מ בריש פ"ה מהל' אישות במקדש מסוכנת באה"נ ע"ש:
רש"י ד"ה אלא דכ"ע. הטריחוהו והפסידוהו כו'. צ"ע שלא פי' כדמסיק הגמ' ועו"ג לא מיגר. ואולי ס"ל דטעם הגמרא לא שייך אלא אם ישכור על זמן ארוך:
רש"י ד"ה ראבי"א. ואוסר העו"ג על בתיהם. נראה דלפ"ז לא קאי אדברי ר"מ דאיירי בדליתיה לעו"ג דא"כ הוה מחמיר אדר"מ. ומשמע דלהקל בא. ועוד דהא אנן פסקינן כר"י דא' ישראל וא' עו"ג אין אוסרין בדליתנייהו ואפי' היכא דאתא ביומיה ע' לקמן (סה ב) תד"ה איקלעו. אלא קאי אדיוקא דר"מ דעו"ג אינו אוסר על ישראל בדליתיה הא באיתיה אוסר. ע"ז קאמר לעולם אינו אוסר כו' ומדויק מלת לעולם:

דף סב:

גמרא אפי' ביעתא בכותחא בעאי מיניה מר"ח כו' ולא אורי לי. כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש וכ"נ מפרש"י:
[**רש"י ד"ה כגון מג"ת. שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן כו'**. עמש"כ בס' נת"ע דף צ"ט] :
תוס' ד"ה וריו"ח. ואע"ג דבכ"ד קיי"ל כריו"ח לגבי שמואל כו'. וק"ל דלפ"ז מ"ק אביי ואריא"ש הל' כראב"י. הא מזה אין ראיה למיפסק כוותיה דהא ריו"ח פליג עליה. יותר ה"ל להביא דריב"ל דהל' כדברי המיקל בעירוב:
תד"ה ר"ח. ורבינא דסר כו' משמע שהיה רחוק כו'. עי' מש"כ בכוונת דבריהם דהכא. בסוף פרק ב' דשבת:

דף סג.

גמרא לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי. הוא לשון המקרא בעמוס ז' י"ד:
שם אראב"ז כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב כו'. הן הרמב"ם השמיט לד"ז (ומש"כ בס' ב"א ראיה דלא ס"ל כוותיה מהא דפסק בפ"ט מהל' בכורים דהרוצה ליתן המתנות לכהן אחד נותן אינו כלום דשם מיירי ממתנות דזרוע לו"ק מבהמה אחת אם רצה ליתן לכהן אחד נותן ודהכא היינו שבכל פעם אינו נותן אלא לכהן זה) ונ"ל דדחי הא דראב"ז מהא דמכירי כהונה שנזכר בכ"מ בש"ס. אשר הרגיש בזה בח"א:
שם כל דמותיב מלה כו' בלא ולד כו' וכתיב כו' יהושע בנו. ק"ל דהא אמרינן במגילה (ס"ד יד) דבנתן ה"ל. ובלא ולד משמע דאפי' בנות לא תהיינה לו. וכן לשון רש"י ד"ה לא נענש. להיות ערירי. דמשמע בלא בנין ובנן צע"ג. אח"ז ראיתי בח"א שכתבו בלא

ולד זכר ושכ"ה לשון התוס' בפ"ק שם (והוא בדף ג' רע"ב) ואין ספק שהתוס' כוונו להגמרא שהבאתי:

רש"י ד"ה לנפשיה. לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו. נראה דהוא עצמו ל"ד. אלא עיקר הדבר תלוי בבהמה שלו דכ"מ בעובדא דרבינא ודבתרה שלא היו הם בעצמם השוחטים:

רש"י ד"ה עגלא תילתא. ואמרינן נמי מותר שליש בשכרך. משמע דמפרש מותר שליש גידולו. ולא כן פי' שם במקומו:

רש"י ד"ה דכתיב ולפני. לישאל דבר הלכה. ל"י מה דחקו לפרש דבר הלכה. ועוד דבקרא כתיב במשפט האורים. ולעיל (מה) כתב בעצמו בד"ה הרי "ומידי דאו"ה לא משייל באו"ת ובתמורה (טז) א"ל ליהושע שאל א"ל לא בשמים הוא. שוב ראיתי בס' ב"א שהרגיש בזה וע"ש ישובו. אבל לא כ' ליישב מה דחקו לרש"י בזה. ונ"ל דקושיית התוס' בסנהדרין (טז) ד"ה מה דחקתו. ולענין קושייתנו. נ"ל דמפרש הקרא לב' ענינים. ולפני אלעזר הכהן יעמוד. הוא בשאילת דבר הלכה (עי' בכורות ל"ו תוס' ד"ה עמד בשם הירושלמי דשואל הלכה צריך לעמוד) ושאל לו במשפט האורים. הוא ענין שני. והיינו דהש"ס לא הביא הקרא רק עד יעמוד. וברש"י שהועתק גם ושאל לו. אולי דמפרש דושאל לו שב למעלה ולמטה כאשר הבאתי בק"א להט"א בשלהי ר"ה דוגמאות לזה. וכן פרש"י ביומא (עג סע"א) דתיבות על פיו דבהאי קרא גופיה קאי ג"כ על ושאל לו דלפניהם:

תוס' ד"ה כל. הא דקרי ליה עירא היאירי כו'. תימה שלא הביאו פרש"י דשם ע"פ ת"י דנקרא יאירי ע"ש עירו שהיה מתקוע ע"ש וכ"פ הרד"ק שם:

דף סג:

גמרא אמש בטלתם תמיד של בה"ע כו'. בס' ב"א הקשה דאמאי האשימן ע"ז דמן הדין היו פטורין מטעם דעוסק במצוה פטור מה"מ. ולא עיין בפרש"י מגילה שיישב זאת במתק לשונו ע"ש:

רש"י ד"ה בטילו. אהני להו כו' וכלים ששבתו בבית היחיד כו'. ר"ל והוציאם אותו היחיד למבוי. הם מותרים אח"כ לטלטלם בתוך המבוי אבל הם בעצמם אסורים להוציא מבית היחיד כדלקמן (סט ב) במשנה:

תוספות ד"ה בטילו. וקשה לר"י דמסתמא כו'. מה שהעלה בגה"ש בצע"ג אישתמיטתיה שקדמו המהרש"א בזה ויישבו ע"ש:

בא"ד א"כ לא יתכן מה שפי' כו' דהא כיון דעירבו חצירות כו'. לע"ד לק"מ דרש"י לא התיר אלא לטלטל במבוי עצמו אבל להוציא מחצרותיהם לא דיהיה דומה כחוזרים

ומחזיקים במבוי. וא"כ דאסור לטלטל כלל מהחצירות למבוי לא שייך תו גזירה דלמא אתו לאפוקי מאני דבתים למבוי ונכון בעז"ה:

בא"ד ומיהו כו' ואפילו לשתף בתי האחרים כו'. ר"ל הבתים שבאותו חצר שהיחיד דר שם ועירב עמהם:

דף סד.

גמרא כל האומר שמועה זו נאה כו'. הרש"א בח"א כ' דזו נאה לבד ג"כ לא יאמר. והנה מצאנו באמוראי טובא דאמרי כמה מעליא הא שמעתתא ומהן בשבועות (מה ב) וגם נלע"ד דדוקא במקום שאין חולק על דינו רק שאומר שזה הדין אינו נאות. אבל במקום שחולק עליו מצאנו בכ"ד שאמרו בלשון ניאוץ כמו שאמר עולא בתענית ד' ב' הא דר"ח כחומץ לשינים כו' וכן בקדושין (ס"ד מה) ובזה נדחה קושיית התוס' מהא דר"נ גופיה אמר לקמן ל"ש אלא כו':

תוס' ד"ה שתה. מה ענין צילותא אצל תפלה. אלמה לא לקמן (סה) ארחב"א א"ר כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנאמר בצר אל יורה כו'. אלמא דצריך דעה מיושבת וצלולה לתפלה כמו להוראה:

בא"ד דתנן התם רא"א אם נתן לתוכו מים כ"ש פטור. הגרי"פ הגיה דתניא. ותימה שנעלם ממנו דגם במשנה שם (יב ב) איתא להא דר"א:

דף סד:

גמרא ולמדנו שהולכין אחרי רוב ע"ד. נראה דר"ל אף דר"ג חייש למיעוטא כר"מ כדאיתא (בחולין ו) מ"מ לא סמיך עליה להקל אף באיסור פת עו"ג דדבריהם:

רש"י ד"ה דשקלן. להטעות את עמי. כצ"ל:

תוס' ד"ה פותחין. (בסה"ד) ור"ג סבר אין פותחין כו'. כצ"ל:

דף סה.

רש"י ד"ה שאינו מפיק. וה"ק שאינו מגלה תפלה כו'. עי' מהרש"א בח"א ובח"ה בתד"ה מסר. ואולי יש לפרש דדריש אפיקי על היפך הפעולה כמו ובכל תבואתי תשרש. ועמש"כ בב"ר ר"פ ל"ד:

דף סה:

רש"י ד"ה איקלעו. דהוו דיירי כו' ב' ישראלים. ובד"ה פונדק משמע דהאכסנאים גופייהו אסרי אהדדי וע' לקמן (סו) תד"ה איקלעו:

תוס' ד"ה איקלעו. ואע"ג דריו"ח ל"ל כו'. ר"ל ולדידיה ה"ל לפסוק כר' יוסי דאוסר בעו"ג דהאמר נמי ריה"ו ור' יוסי הלכה כרבי יוסי. ודברי מהרש"א בכאן תמוהים. דודאי רב ל"ל דהלכה כדברי המיקל בעירוב מדאיצטריך למיפסק כר"ש. רק דאנן קיי"ל כריב"ל ודו"ק:

דף סו.

רש"י ד"ה מבטלין. ותהא מותרת לטלטל בכולה. נ"ל דר"ל כלים ששבתו בביתם והוציאום לחצר דרך מלבוש ע' לקמן (צא סע"א). ומש"כ עוד ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר. ר"ל אף אותו שבטלו לו. אלא מביתו של אותו יחיד. ר"ל מותר אותו יחיד עמש"כ לעיל (סג ב):

תוס' ד"ה כל מקום. האי כללא ל"ד כו'. לכאורה מזה סתירה למש"כ בקיצור כללי הגמרא הנדפס בסוף ברכות (ד א) בשם גאון דהא דאין למדין מן הכללות לא נאמר בדברי האמוראים אלא דוקא קאמרי וכ"כ בס' שע"ח שער י"ב אות ז' בשם מהריק"ק שורש יו"ד ס"ד. [וכן הנ"י ברפ"ט דב"ב כתב על מימרא דרי"צ משמיה דחזקיה כל מקום כו' דאין למידין מה"כ כו' ודברי הרשב"ם שם (קג א) ד"ה ת"ש נאחזים בסבך בזה ועי' ברא"ש שם פ"ד סימן ו'] :

דף סז:

גמרא אמר [ליה דתניא] הזאה שבות כו'. זהו הגהת רש"ל ע"פ גי' הרי"ף שנראית לו עקרית ולדעתי יותר נכונה הגי' הישנה וכ"ה בראב"ש:

רש"י ד"ה מתוכו לים לא שכיח. ול"ג רבנן במילתא דל"ש. אינו מדויק דהא משמע בגמרא דלולי דחיישי דלמא אתי לטלטולי בכולי הוי גזרי ביה:

בא"ד ואע"ג דבשאר רה"י כו' הנהו שכיחן כו'. לכאורה כך הל"ל הנהו ל"ל למיגזר דילמא אתי לטלטל בכוליה דבאמת שרי ואין לומר דאתי לאפוקי מהיתר דר"ת שבתוס' דמסיום דבריו למ"כ:

רש"י ד"ה בדאורייתא. אבל בדרבנן כגון ע"ח. לכאורה הל"ל כגון אמירה לעו"ג. ואולי משום דאזיל בשיטת הרי"ף דאפי' ע"י עו"ג לא שרי אלא איסור דרבנן וכדמשמע מדבריו בההוא ינוקא דלקמן דפי' נחים ליה עו"ג אגב אימיה:

דף סח.

גמרא א"ל ולא שני לך כו' (**דהא מר ל"א לעו"ג זיל אחים**). כ"ז אשר סבבתי ל"ג התד"ה לשבות. ע' רש"ל ורש"א:

שם אי צריכה נחים ליה עו"ג אגב אימיה. התוס' הנ"ל ל"ג תיבת עו"ג. בחדושי הגרע"א הקשה לשיטת הר"ן בפ"ב דביצה דריבוי הוה בישול גמור דאורייתא וההיא דהכא ע"י עו"ג. א"כ לישרו לכתחלה על ידו אף להחם משום תינוק לבדו כיון דגם רבוי הוה מלאכה דאורייתא ולע"ד יש הפרש גדול דמה שגזרו שבות באמירה לעו"ג הוא דלמא יעשה בעצמו המלאכה. ואיך יבוא בעצמו לעשות הרבוי כיון דאסור בגוף החמום. ולצורך אמו ל"ג שמא יחום בעצמו ונכון בעז"ה וע' בגיטין (ח ב) בתד"ה אע"ג ובמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה כולן טמאים. ואפי' חלונות של טע"ט טמאין. ותימה דתניא בתוספתא דאהלות (פ"ח) הביאוה הר"ש והא"ר שם בפ"ז מ"ג ופסקה הרמב"ם בפ"ז מהל' ט"מ ה"ב המת בבית כו' היה בו חלונות הרבה וכולן מגופות כולן טהורות. (ופי' הר"ש והז"ז דאין דרך להוציא דרך חלונות ע"ש) ועוד אני תמה במש"כ טע"ט דהא מת שלם פתחו בד' עמש"כ שם פ"ג מ"ו בס"ד. וכן מפורש בנדה (ר"ד כח) וטהרו לו פתחים קטנים ופרש"י הפחותים מד' ע"ש. ודע דמסיים שם בתוספתא (הביאוה ג"כ הר"ש והא"ר) נפתחו (ר"ל החלונות) כו' ולא הצילו על הפתחים. ופי' הר"ש והז"ז דהיינו בסתם דאם חשב מצילין כדתנן במתניתין חשב כו' או בחלון שהוא דע"ד ט' הציל על כה"פ הרי דחלון אינו מציל בנפתח מאליו אפי' הוא ד' על ד' טפחים וכ"כ הר"י קורקס ודלא ככ"מ שם ולכן אנכי תמה על הטוש"ע שע"א ס"ד והוא מהרא"ש בה"ק. שכתבו ואם נפתח חלון כו' אין הטומאה יוצא לתחת הזיזין וצע"ג:

דף סח:

גמרא ומעשה כו' שהיה דר עם ר"ג כו' וא"ל ר"ג כו'. צ"ל רשב"ג תחת ר"ג והוא אביו של ר"ג דיבנה עי' מהרש"א ולגי' שלפנינו י"ל דזה היה מעשה אחרת בר"ג גופיה:

דף סט:

גמרא (בסה"ע) דכיון דבעידנא דבטיל לה"ל שריותא בהאי חצר לא. כצ"ל וכדלקמן בדף הסמוך בסע"א:

דף ע:

גמרא כל שמותר למקצת שבת כו' חוץ ממבטל רשות כו'. עמש"כ לעיל בר"פ בס"ד:
רש"י ד"ה חוץ. ומדלא קתני חוץ ממבטל רשות כו'. כצ"ל:

דף עא.

גמרא ריוח"א מתניתא מני כו'. כצ"ל:
שם אמר עולא מ"ט דב"ה נעשה כו'. נל"פ דבא לדחות דברי ריו"ח ולומר דאף לב"ה יורש אינו מבטל דבו אינו שייך לומר גילוי דעתא למפרע כיון דלא היה אז ברשותו:
שם ובה"ס כו' ואיסתלוקי רשותא בשבת ש"ד. מכאן נ"ל דמותר להפקיר בשבת ויו"ט. וכן ראיה מפסחים (לה ב) דאי בעי מפקיר לנכסיה והתם ליל יו"ט הוא. וכ"מ במ"א ס"ס יג ודלא כהפ"ח באו"ח סי' תל"ד ס"ב דפשוט ליה דאסור מסברא בעלמא:
רש"י ד"ה אע"פ. פריך לקמן הס"ד. ואח"כ מה"ד כי לא החזיק:
רש"י ד"ה ה"ק. והאי החזיק דקתני ה"ל להחזיק קאמר. כאן ה"מ לפרושי דהאי החזיק משחשכה קאמר. אלא משום דבסיפא א"א לפרש רק בכה"ג וכדמפרש לק' להכי מפרש לה לרישא נמי הכי:
גמ' א"ר ובכלי אחד. לע"ד נל"פ דלישנא דמתניתין לזה ביין ולזה ביין. דמשמע דקנה בעה"ב עם שכן אחד יין בשותפות. וכן עם שכן אחר נמצא דשכן עם שכן אין להם שותפות כלל. לכן בעינן שיתערבו בכלי א' דהשתא הוו כולהו שותפין בהדדי באותו כלי. אבל אם כולן יחד שותפין בב' הכלים אפי' באחד יין ובא' שמן הוי עירוב ומצטרפין זה עם זה וזהו דינא דב"ה ויש לכוין גם פרש"י ותוס' לזה:
רש"י ד"ה שכנים. זו פירשתי. נראה דזה צ"ל לעיל קודם ואית דמפרשי:

דף עא:

רש"י ד"ה מ"ט. סבירא ליה לרב כתרוייהו. כצ"ל בכ"ף:
תוס' ד"ה שמן. השתא משמע דשמן חשיב משקה כו'. ובשבת הוכיחו זה מדנקט טבו"י כו' ע"ש. ולע"ד אין זו הוכחה. די"ל משום דבשאר טומאות רבנן מודו דהוי חבור דומיא דהני דברפ"א דטבו"י וע"ש בכל הפרק:
בא"ד רמ"א שמן תחלה לעולם. כצ"ל ומלות טבו"י ט"ס:

דף עב:

תוס' ד"ה אבל. וא"ת טעמא דב"ש אתי לאשמועינן. מזה סתירה למ"ש המהרש"א (לעיל ר"ד יג) בדבריהם. והוא בכאן שכח ד"ע דשם. ומה שהקשה על המהרש"ל מפר"א דמילה. אינו כלום. דהכא ע"כ צ"ל דפליגי במחיצות המגיעות דנ"מ אליבא דב"ה אמר נמי דבאינן אף ב"ש מודו. גם למש"כ שם ליישב דברי התוס' דלעיל (יג) ממילא ל"ק גם על המהרש"ל:

דף עג.

גמרא והרי נותן א"ע בתוך אלפים כו'. לעיל (ס ב) בתד"ה אין מוכח להדיא דהיה הגי' לפניהם בסוף אלפים כו':
רש"י (בסה"ע) **ד"ה ומבוי. ואע"ג דא"צ לערב חצירות מ"מ כו'**. כ"נ דצ"ל:

דף עג:

תוס' ד"ה בני. עי' בגה"ש שהעלה בצע"ג דכיון דעיילא בחצרותיהם יקנה לכאו"א חצירו. ולי י"ל משום דה"ל כליו של מוכר ברשות לוקח עי' ב"ב (פה ב):

דף עד.

תוס' ד"ה עד. כיון שאין פתוחין זל"ז אלא למבוי. בהגהות הב"ח מוחק מלת אלא באין מובן:
בא"ד (בסופו) לשוינהו חדא ע"י עירוב. הלשון תמוה דהא רב אוסר כשיכולין לערב אע"פ שלא עירבו וכמ"ש למעלה:

דף עד:

תוס' בד"ה ה"א. ובמה"ק פי' ר"ת כו' וכשלא יערבו עמו יסתום כו'. כצ"ל ותיבת עו"ג למחוק:

דף עה:

גמרא אבל התם מי קאסרת עלה. לכאורה הכי הוה ליה למימר אבל בטולי מצי מבטל:

דף עו.

גמרא פשיטא כיון דאמר ד' על ד' כו' אנא ידענא כו'. עי' ב"ק (קטז ב) בתד"ה הא מרישא:

דף עו:

במשנה נפרצה הכותל עד ע"א כו'. וכתב התוי"ט ונשאר מהכותל משהו כו' או מצד אחד. בקיצורו נתן מקום לטעות דמצד א' נמי סגי במשהו וז"א דמצ"א בעינן רחב ד"ט וכן סיים הרר"י:

גמרא אמר רב כו' לא יזיז בו אפי' נימא. ולכאורה תמוה שיהא חמור מר"ה שמותר לטלטל בתוך ד"א. וע' שבת (ק"ל ב') דאמר רב גופיה מבוי שלא נשתתפו בו כו' א"מ בו אלא בד"א. ע"ש כל הסוגיא. ועי' בהרר"י שנדחק בזה. ומ"ש שם דכשרחב ד' הוה רה"י בלא בעלים קשה דא"כ אמאי לא יורידו למטה:

דף עז.

גמרא כגון שעקר חוליא מראשו. ק"ל דמ"מ אמאי רשאי להשתמש כנגד המיעוט כיון שבכל הכותל אסור ה"ל האי נפרץ במלואו למקום האסור{כאן הערה=ואפ"ל דמאי דקא' משתמש כנגדו היינו בתוך החקק דוקא ותול"מ. (אזני יהושע).}:

דף עז:

גמרא ה"ד סולם המצרי כו'. כזה איתא ג"כ ב"ב (נט) ושכחוהו המציינים:

רש"י ד"ה ששליבותיו פורחות. וסולם שאינו כו' היינו פורחות. כצ"ל בלא ו':

דף עח.

תוספות ד"ה רב יוסף. ממ"נ היה מתרחק יותר מד"ט כו'. פי' שמביאין מופת שא"א לומר שלא יתרחק מן ראש הכותל רק כשיעור שאתה פוחת מן הסולם. דהא אם תפחות ממנו ד"ט (והיינו שיהיה י"ט) ודאי מתרחק יותר מד"ט שהרי יפול לארץ ונמצא נתרחק כל גובה הכותל שהוא י"ט:

דף עח:

תוס' ד"ה א"ל. ור"ת כו' שלא ישאר מן הסולם (ר"ל ממקום שכלות החקיקות) עד ראש הכותל (שהסולם מגיע שם) י'. ור"ל דהסולם עצמו מגיע עד ראש הכותל. אולם החקיקה אינה מגעת רק עד תוך י' מראש הכותל למטה וכ"נ שהבינו מהרש"ל וכ"נ מפסקי התוס' והרש"א לא הבין כן:

רש"י (במשנה) ד"ה **שתי גזוזטראות. ואם ישנן זו אצל זו כו'**. ובגמרא על זו שלא כנגד זו נדחק לפרש שהיה זו בולטת כו'. אבל הרר"י פי' זו כנגד זו שרוחב ר"ה מפסיק ביניהם. וא"ש בפשיטות זו שלא כנגד זו דבגמרא. וע"ש בהרר"י. וכן מוכרח לפ' זו כנגד זו דבשבת ר"פ הזורק. ופרש"י צ"ע:

תוס' ד"ה וכן. כדאמר לעיל דכי הוו כו'. הוא בדף עז ב':

בא"ד מש"ה כי ליכא ד' כו' ואם רצו מערבין אחד. משמע דלפי' ר"ת קאי האי וכן אדיוקא דחריץ רוחב ד' דהיינו אאם אינו רחב ד' והוא דוחק גדול. ועוד ק"ל דחריץ פחות מד' משמע בכלאים פ"ב מ"ח דכסתום לגמרי דמי וע"ע שם פ"ד מ"ג. וא"כ ודאי דא"מ שנים אלא אחד. (וכ"מ לי מפרש"י לקמן דף (ע"ט) ד"ה אבל לארכו שכ' דף ד' אורך. משמע דאילו היה על כל פני אורך החריץ הוה הדין דמערבין א' ולא שנים. ורבא אמר נמי דמשמע שדינו שוה לרחב ד' דמשנתינו דאם רצו מערבין שנים) וא"כ מאי וכן ב' גזוזטראות הלא אין דינן שוה. ובתוספתא רפ"ח איתא דאף גזוזטראות בפחות מד' אין מערבין שנים ע"ש וצע"ג:

דף עט.

גמרא א"ר הא דאמרת כו' וזו למעלה מזו נמי לא. לא אמרן כו'. כצ"ל ועי' גי' הרי"ף והרא"ש:

רש"י ד"ה שלא יתן. וקא מטלטל בחצר האסור. כצ"ל וכ"ה ברא"ש וע"ש מה שהקשה עליו:

דף עט:

במשנה וע"י אשתו. מש"כ בתוי"ט ועוד תימה כו' אלא באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן. לדעתי כיון דהבעל עצמו מזכה על ידה לכל בני המבוי הוה כמו (או עדיף טפי) שאומר ע"מ כו'. וכ"מ מלשון המ"א שס"ו ס"ק י"ז:

תוס' ד"ה ומזכה. קי"ל כריו"ח לגבי שמואל. הוא לעיל מ"ז ב':

דף פ.

תוס' ד"ה רב. במבוי צריך לזכות דלמיקני רשות הוא כו'. לכאורה קשה הא"ר בקדושין (רד"ז) הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני כו' ומסיק שם וכן לענין ממונא. ולק"מ דאם היה מניח בחצר אחר אה"נ דלא הוי בעי זיכוי אבל הכא מיירי דהחבית נשארה ברשותו כדמשמע לישנא דמתניתין:

[**בגה"ש שלא רצה לאגורי**. כצ"ל] :

דף פ:

רש"י (במשנה) **ד"ה כל שהוא. ור"י פליג את"ק**. זהו הגהת רש"ל ואולי מצא כן בס"י. ועתוי"ט שהכריח זה מדקאמר ת"ק נתמעט האוכל מוסיף כו'. דלר"י א"צ להוסיף (ולפרש"י כאן בהא דול"א לערב בחצירות כו' אין הכרח דא"ל לת"ק איירי בשתופי מבואות. אכן לפרש"י לעיל (מו ב) וע"ש בתוס' יש מקום לדבריו) וכתב עוד ואין לומר דר"י מיירי קודם שבת ראשון כו'. ותמוה דכלפי לייא. ונראה דט"ס הוא וצ"ל דלר"י מיירי כו' (ור"ל הרישא דנתמעט מוסיף) דהא ודאי כו' עד לשבת הבאה (כ"ז שייך להואין לומר להכריח דדברי ר"י אינם רק לאחר שבת ראשון ולכן היה מקום לומר דרישא מיירי לדידיה קודם שבת ראשון) דהא לעיל פי' נמי הכי כצ"ל (ור"ל דברי ת"ק בנתמעט האוכל פי' נמי דהיינו מע"ש השני כמו שהביא שם בשם הרר"י) ונ"ל משום דאי אפשר לפרש קודם שבת הראשון דא"כ אפי' כלה לגמרי נמי דכיון דעדיין לא הועיל כלום הוה כמו שמערב בתחלה. דמאיזה מין שירצה יוכל לערב כסברת רב נחמן בגיטין (ס"ד ס"ג) ע"ש. ובזה יש לדון קצת:

גמרא ואגב אורחיה קא משמע לן דב"ס הוויין י"ח גרוגרות. וא"כ מרובין דמפרש מי"ח ואילך. ע"כ הכוונה דוקא מואילך. וסייעתא למש"כ במדרש רבה סוף פרשה מסעי:

תוס' ד"ה אגב. משמע דקאי בשיטתיה דר"ש כו'. וקשה דאם כן משמע דמודה ר"י דב"ס הוא ח' ביצים. ומדוע בעי לעירוב י"ח גרוגרות העולים ליותר מט' ביצים. ור"ש אדרבה פוחת ב"ס דעירוב מב"ס דעלמא. ור"י ג"כ מתכוון להקל כדלקמן במשנה. וי"ל דסברת ר"י כיון דאינו מערב אלא בפת לבד בלתי ליפתן בעינן טפי משארי ב"ס אשר שיערום בפת עם ליפתן. ואגב אורחא נתגלה לנו בס"ד טעם המשנה אשר הובאה לעיל (ד) מיסב ואוכל בליפתן ונכון. ועי' נו"ב חלק או"ח סי' ל"ז ול"ח:

רש"י (בסה"ע). ובלבד כו' כגרוגרת לכאו"א. לע"ד יותר היה נאות לפרש ובלבד שיהיה בין כולם שיעור ב"ס דאז יכול להיות דכל הככרות אין בכאו"א רק כאיסר ודו"ק:

דף פא.

גמרא אלא ארבב"ח כו' פרוסה לא קמ"ל בכל. פי' וגם ת"ק מודה דע"ח אינו אלא בפת. ובכל דקתני אע"ח אינו אלא לאתויי פרוסה והשתא גם הברייתא אתיא כוותיה. ומיושב הצ"ע שהעלה המהרש"א בפירוש רש"י:

רש"י ד"ה לאפוקי. כי הכא בע"ח דטעמא משום איבה. הקשה המהרש"א מאי איבה שייכא בשארי מינים ולדעתי שייכא ושייכא שיאמר אני נותן בשר ואתה דגים וכיוצא בזה. אבל הא ק"ל דלכאורה טעמא דאיבה שייכא בשתופי מבואות כמו בע"ח והתם תני ג"כ ומשתתפין וא"כ ע"כ דלא כרבי יהושע. וע"צ הדוחק י"ל דמשתתפין שייך נמי בתחומין כדתנן לקמן בר"פ הסמוך:

תוספות ד"ה כדי. וא"ת כיון כו' ואור"י דס"ד כו'. לכאורה מזה מוכרח דדוקא בטבולה לחלה ובמדומע דאל"כ ישאר הקושיא:

דף פא:

תד"ה הכי גרסינן. וכ"נ כספרים דגרסי כו'. כצ"ל:

דף פב.

גמרא מ"ס פליגי. וטעמא דת"ק כתב התוי"ט דלא ניחא ליה שיתערבו בני החצר כו'. ותימה שלא הביא פרש"י לעיל (ר"ד פ) דאולי מקפיד כו' וכ"כ התוס' מו ב בד"ה ואין חבין:

התוי"ט הביא דעת הראב"ד שלא לברך על ע"ת. ועי' לשונו בספ"ו מהל' עירובין כי כוונתו באה סתומה ורבים מתקשים בו ולעד"נ בכוונתו דבשלמא בע"ח ושתופי מבואות לא נשאר אחר העירוב והשתוף מגזירת חכמים כלום מאיסור הטלטול בהם. זולת העירוב והשתוף עצמם שע"י יש היכר לגזירתם לכן שייך שפיר לברך עלייהו. משא"כ בע"ת עדיין גזירת חכמים במקומה שהרי גם עתה אסור לו ללילך ממקום ערובו יותר מאלפים לכ"ר. ואין צורך להעירוב שיהא היכר. רק שבא להתיר בלבד ונכון בעז"ה:

תוס' ד"ה ש"מ. דלא מסתבר כו'. לכאורה יל"פ משום דסתמא דמתניתין לעיל (לו ב) דתני לכאן ולכאן למקום שארצה אלך ס"ל י"ב:

דף פב:

גמרא מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד ב"ש. מפרש"י לקמן ד"ה לימא ת"ת דר"י ודר"ל משמע קצת שלא היה גורס שצריך לאמו:

במשנה וזה מתכוונים להקל. כה"ג בפכ"ז דכלים מי"א. והרע"ב העתיק אלו ואלו וכן הגי' שם בפי"ז מי"א וע"ש בתוי"ט. ועי' פרש"י ובכתובות פי' בענין אחר {כאן הערה=וכ"ה בהדיא בירושלמי והעתיקו ר"ח על הגליון עי"ש. והמלאכת שלמה על

המשניות (אזני יהושע).}. ע"ש. ולהתוי"ט אישתמיט פה פירושו דשם והביא זה בשם הרר"י:

שם ריבב"א מככר בפונדיון כו'. כאן לא נופל יפה המ' דמככר. (ורש"י העתיק ככר בלא מ') אבל התנא מיסרך בלישניה דפ"ח דפאה מ"ז ע"ש:

ד"ה חציה. אע"ג דלר"ש כו' דבשיעור העירוב כו' להקל. בתו"ח נתחכם לחלק דהכא ובהמשרה כו' להכי סגי בפחות משום דמשערינן כאילו אוכלהו בליפתן. משא"כ בבית המנוגע. ונעלם מאתו משנה דנגעים (פי"ג מ"ט) וגמרא בריש מכילתין דגם שם משערינן כאילו אוכלו בליפתן. ועמש"כ בס"ד לעיל (פ ב):

גמ' א"ל ר"י לר"י בריה דרבא. הב"ח הגיה דרבה. וכ"מ לעיל בתוס' (ס"ד פ):

שם תנא וקרובים כו' עד סיומא. הן שיעורא דככר דלריב"ב ו' ביצים ודלר"ש ח'. הוא הכל לחשבון חטים. ר"ל שהחטים אשר מהם נעשה הככר הוא לכ"א כדא"ל. אבל עדיין נעלם מאתנו שיעור הככר לאחר אפייתו. כי לבד שנפח הקמח משתנה מכמות נפח החטים (תרומות סוף פ"ה) משתנה העסה ג"כ משיעור הקמח לפי רכות הבצק וקשיותה (רפ"ה דמנחות) גם אם חמוצה אי איננה חמוצה (כ"מ פ"ה מהל' תומ"ש ה"ט בשם הרלב"ג) ועוד משתנה באפיה מכמות שיעור הבצק (גמרא ר"פ שתי הלחם) ולפ"ז גם שיעור ביצה דט"א נפל בבירא דהא תנא וחצי ח"ח לטמא ט"א. וכן כל שיעורי דביצה. דמשמע בכ"ד דכל שיעורי דביצה שוו אהדדי וכן לא נוכל לכוון שיעורא דככותבת לענין יוה"כ עיין שו"ע ר"ס תרי"ב ותרי"ח ס"ז. ועי' נו"ב אשר ציינתי לעיל (פ ב): שוב התבוננתי דודאי כביצה האמורה בכ"מ היא ביצה מכוונת בקליפתה לר"נ ור"ד או בלתה לחכמים וכן ביומא (דף פ) אמרו לענין ילפותא לט"א אין בה"ב מחזיק יותר מביצת תרנגולת וכ"מ בד"ט. ולזה כיונה הגמרא באמרה דלא שוו שיעורייהו להדדי. דאינך שיעורייהו בחטים ובפת משתנה כנ"ל. וט"א הוא כביצה מכוונת לר"נ ור"ד כדא"ל ולחכמים כדא"ל. ונ"ל עוד דפלוגתייהו דרי"ה ור' יוסי בח"פ למר ב' ביצים חסר קימעא ולמר שוחקות הוא משום דאינהו מיירי בשיעורא דפת הנעשה מב' ביצי חטים דמשתנה בפחות או ביתר כנ"ל. ובזה מתורץ קושיית ר"ת לעיל (פ ב) בתד"ה אגב דזית הוא חצי ביצה בלא קליפתה כחכמים. ומזון ב"ס (דהוא י"ח גרוגרות) הוא לחשבון ביצים בקליפות ואולי עוד שוחקות כר' יוסי וכנ"ל ודו"ק היטב. זאת אשר העליתי פה על הגליון בקוצר מהדברים ארוכים אשר אתי בזה ועי' בהגר"א ז"ל או"ח סי' תפ"ו:

רש"י ד"ה אבוך כמאן. דקי"ל בעירוב כו'. הוא לעיל (ל ב):

רש"י ד"ה צא מהן. ריב"ב לא הזכיר חצי קב אלא ששיער לך בככר כו'. כצ"ל:

דף פג.

גמרא ותנא דידן מ"ט לא תני כו'. עי' מה שתמה ע"ז בגה"ש. ונ"ל ליישב דבהברייתא תני ג"כ מקודם דברי ריב"ב ור"ש כבמתניתין ועלה תני וחצי כו'. וכה"ג כתבתי בברכות (כד) בישוב קושיית התוס' ע"ש:

רש"י ד"ה מאתן ושבע הוויין. ובתוספת חומשין של ג' הביצים ל"ד. כצ"ל:

[**רש"י ד"ה אייתי ועודות דרבי. ולמ"ז הנותרים כו'**. וכ"כ בדבור הסמוך לקמן. ול"ד דהל"ל ולנ"ה הנותרים דהיינו עם הח' דכדי חלתן] :

תוס' ד"ה על. קרוב לשליש שלה פי' לשליש מדברית מלבר. ל"י מדוע לא פי' דהיינו שליש של צפורי כאידך שליש שלה. ולפי פירושם היינו מחצה מדברית דבסוף דבריו ולמה שינה לשונו. ואולי דק"ל דא"כ כדפירשתי ל"ל לחזור ולומר שליש שלה כיון דכבר הזכירו הל"ל והוא. אלא דק"ל דהלא הברייתא מתפרשת יפה בסוף דבריו ושליש שלה קרוב כו' לחוד וכדפרשי' רבינא ול"ל הא דקאמר נמצאת סאה כו'. ואולי כוונתו לפרשה בתרי גווני:

דף פג:

רש"י ד"ה היינו חלון. וגם ברשות נמוכה כו' הא אית בה ד' אסור. עיין מהרש"א ועדיין לא הונח לנו דהתם טעמא משום דכרמלית היא. ובדוחק י"ל דכמו דהגמ' מדמה אם אין בכותל ד' לשם להתירא כדקאמר התם ואזדא ר"י לטעמיה כו' אף אנו נדמה לשם לאיסורא ברחב ד':

דף פד.

גמרא הכא בכותל י"ט עסקינן כו'. ולכאורה עדיין יקשה רישא דתני א"ח משתמשין בעשרה תחתונים. הלא בטפח עשירי אסורים וכמ"כ יקשה במה שאמר וא"ע משתמשין בעה"ע. ועוד דקשיין אהדדי דמזכה טפח עשירי לאלו ולאלו. ונל"פ דהרישא אינו אלא הצעה וה"ק עשרה התחתונים נוחים להשתמש בהן אנ"ח. והעליונים נוחים לא"ע ומזה יוצא הדין אשר מבאר בסיפא וכפי' המהרש"א ע"ש. ודביני וביני דהיינו עשירי אסור לשניהם. ומה שכתב רש"י דליכא ביני וביני היינו בין עשרה לעשרה ר"ל בין פתח לפתח:

תוס' ד"ה הנ"מ. א"כ מראש חולי' עד קרקעית הבור יש יותר מעשרה. (עי' מהרש"א) ולענ"ד י"ל קושית התוס'. דהמקשה לא אסיק אדעתיה שתהא הבור מלאה עד ראש החולי' (כדצ"ל אליבא דרב) דאם כן היינו סלע כדפריך לקמן ול"ל למיתנא כו' אבל הא

אסיק אדעתיה דהבור מלא עד תחתית החוליא ולכן לשמואל פחות מכאן לחצר דוקא דלהם הוי כפתח ונכון בס"ד. ובזה מוצל פרש"י לקמן ע"ב מעיון המהרש"א עליו שם: **תד"ה בור. ונראה לר"י כו' ולזה בשלשול כלזה כו'**. כצ"ל:

דף פה.

רש"י ד"ה זה מוציא זיז. שאין דיוריהן פתוחין לו לצאת כו'. כ"נ דצ"ל:

דף פה:

גמרא כ"מ שאמרו הנותן שם עירובו א"ע. כצ"ל וכ"ה לעיל (עה ב) בתד"ה וריו"ח: **תוס' ד"ה עירוב. קשה כו'**. לעד"נ ליישב בשנדייק מדוע לא דייק הש"ס ממאי דתני הנותן את עירובו. עירובו אין שיתופו לא. אלא משום דזה אינו דיוק כקושית התוס'. רק מדלא תני לא עשה ול"כ כמו לעיל (ס' סוף עמוד א') ותני אינו עירוב ע"כ לדייק מיניה עירוב הוא דל"ה כו':

דף פו.

במשנה בין מלמטה בין מתוך אוגנו. עי' תוי"ט ששבש הס"א שבפי' הרמב"ם דגרסי מלמטן בתחתית הבור דלפ"ז מאי והסמוך לו דקאמר. ולדידי נראה פ' דכוונתו בזה לאפוקי מפרש"י בלמטה מן המים דהיינו שתהא המחיצה קבוע בקרקעית הבור. לכן קאמר והסמוך לו ר"ל לתחתית הבור וכפי' התוס' ואדרבה להגהת התוי"ט לא א"ש והסמוך לו:

דף פו:

תוס' ד"ה הא קאזיל. מתוך אוגנו דת"ק היינו מלמעלן דרשב"ג. ורש"י כתב לעיל דב"ה מקילין. ולפי זה יקשה רבן שמעון בן גמליאל טעמא דבית שמאי אתי לאשמעינן. וי"ל ע"ד שתירצו התוספות לעיל בסוף פרק קמא בד"ה אר"ה ע"ש:

דף פז.

רש"י בד"ה היתה סמוכה. אע"פ שהנסר רחב י"א ומשהו אין מועיל כו' אלא טפח ומשהו כו'. קשה לפ"ז הוי סגי באורך ד"א על רוחב טפח ומשהו. רק באמצעיתו יהיה בולט עוד אורך י"ט ברוחב ד"ט כזה וגם בתקנת ר"ח ב"ע גופיה היה די בגזוזטרא אורך

ד"א ברוחב ד"ט ובאמצעיתה תהיינה יוצאות משני עבריה י"ט מזה וי"ט מזה על רוחב ד"ט ותהיה בצורת שתי וערב:

רש"י ד"ה היתה זקופה. וכוף שפת רחבה טפח ומשהו כו'. כצ"ל:

רש"י (בסה"ע) דא"ל דגבי רשויות דאורייתא כו' אבל לגבי כרמלית כו'. חילוק זה אמר רבא להדיא לעיל (ט). ולכאורה גם שם ה"ל להתיר בפחות מג' אפי' בפתוח לכרמלית וצ"ע בזה:

דף פז:

גמרא דעביד לה ניפקי כו'. כצ"ל בי' הרבים וכמו שהועתק ברש"י. ולכאורה ה"נ דדוקא אם היה בם ניפקי הרבה דכי מצטרפת להו ה"ל פרוץ מרובה עה"ע דאל"ה ה"ל להתיר עד עשר דה"ל כפתח. אבל מלשון רש"י והטוש"ע משמע דלא הוה אלא חדא בכל צד וצ"ע. ואולי לזה השכיל הב"י לפרש דר"ל דעשה המחיצות לאורך האמה. דה"ל נפרץ במלואה לכן בעינן שלא יהיה יותר משיעור לבוד. ודלא כב"ח שכ"ע כד ניים כו' והסכים גם הט"ז ע"י:

דף פח.

במשנה וחכ"א כו' ל"י ע"פ הביב. עי' תוי"ט שהאריך לחלק מה בין זה לחצר ד' על ד'. ולבסוף העלה כי דייקינן כו' עם כל הד"א בשפוע כו'. דבריו אינם מבוררים דלכאורה בזה שפיר יש לחלק בין ביב לחצר דחצר הקרקע שוה ומתפשטים המים על כל שטחה. אבל ביב שהוא משופע בצדדים ובאמצעו הוא החריץ. נקוים המים להחריץ ובו לבדו אין דע"ד רק בהצטרפות צדדי השפוע. זולת דהגמרא אינה מחלקת בינם ומוקי לרישא כראב"י וכדמסיק:

שם אבל שופך הוא לגג כו'. עתוי"ט ותימה שהעלים עין מגי' זו ושכ"ה ברי"ף ורא"ש ובהעתקת ב"י:

דף פט.

במשנה קרפיפות. עיין תוי"ט ועמש"כ עליו בשבת קל ב בס"ד:

גמרא ואי קסבר א"ח דכל למעלה מי' רשות אחת היא. הן רש"י במשנה פי' הטעם מפני שאין תשמישן תדיר. וזה מספיק גם לחצירות ולקרפיפות שהן ג"כ רשות אחת לר"מ כדלקמן וכדפרש"י שם. אבל טעם הגמרא דהכא אינו עולה לשם:

תוס' ד"ה רב. א"נ כו' לכלים ששבתו בבית. נראה דכוונתם בכומתא וסודרא כדלקמן (צא סע"א) דבלא דרך מלבוש ודאי אסור לרב להוציא מן הבית לגג. ועי' לקמן (צב) בפרש"י במשנה ותראה שכן הוא. ונ"ל דרב לטעמיה לקמן (צא) דעירבו לא דגזרינן כו' ואם תאמר דאמרי' גוד אסיק בכל גג וגג והותר כ"א להוציא מביתו לגגו א"כ ה"ל לאסור לטלטל מגג לגג אפי' כלים ששבתו בגג. (עי' לקמן צב פלוגתת ר"ה וחב"ר) וכן שמואל דאמר התם בין עירבו כו' דלא גזר. לטעמיה דהכא דלדבריו מותר לכ"א לטלטל מביתו לגגו ואפ"ה מותר מגג לגג ע"כ דל"ג ונכון בעז"ה:

דף פט:

גמרא ומי אלימא ממתני' כו'. קצת ה"נ מדקאמר ומי בו' דכ"ז הוא מהקושיא דמדוע קבל ר"א לתשובת דבי שמואל מהברייתא:

שם גג גדול הסמוך לקטן כו'. הוא משנה לקמן (צב):

תוס' ד"ה במחיצות. ובגזוזטרא כו' או בפתוח לרה"י. כצ"ל ועי' לעיל (פו ב) בתד"ה גזוזטרא:

בא"ד לפניהם ולאחריהם ולצידי החיצונות. כצ"ל:

דף צ.

רש"י ד"ה וב"א באכסדרה. ואין לה מחיצה כו'. קשה דא"כ אפי' ב"ס או פחות נמי הוי כרמלית כמו שהביאו התוס' בשמו לעיל (פט ב) בד"ה במחיצות. ונ"ל להגיה או שאין לה מחיצה:

דף צ:

רש"י בד"ה א"ה מקרפף. ואתי לטלטולי כמעיקרא מיניה לחבירו דהוי כרמלית. כ"נ דצ"ל:

דף צא.

גמרא אין שעת הסכנה ראיה. סוכה יד ב:

תוס' ד"ה מי לחשך. ואור"י דאיתא בתו"כ בכ"מ. וכן במדבר רבה פ"ד א"ר יהודה הלוי מי לחשך. ובספרי פרשה ראה פיס' נד ר"א בנו של ריה"ג אומר מי לחשך:

דף צא:

תוס' ד"ה וכלים. דאי באותו חצר כו' אפי' שבתו בבית נמי ומיירי לרבנן כו'. כ"נ דצ"ל. ור"ל דבר"ש לשמואל ולריו"ח מיירי אפי' בעירבו חצירות אבל ברבנן לכ"ע מיירי דוקא בל"ע כדאמרינן לעיל. ומוכח מזה דס"ל להתוס' כמ"ש לדעת רש"י בשבת (קל ב) בס"ד ע"ש. וקצת עומד לנגדי פרש"י לקמן (ס"ד צג) שכת' דקי"ל חצר שלא עירבה ד"ה מטלטלין כלים ששבתו באוירה דמשמע אבל כלים ששבתו בבית לא:

דף צב.

במשנה גג גדול כו'. ופרש"י לענין הוצאת כלי הבית. והנה לר"ה לעיל גבי חורבה ביניהם ה"נ לכאורה לענין כלים ששבתו בגג וחצר הוה הדין להיפך. דהקטן והקטנה מותרין לטלטל לגג ולחצר הגדולים. והגדולים אסורים לטלטל מהם להקטנים:
תוס' ד"ה אף. כל"ק דרב יוסף לעיל. הוא בדף (פט ב). והרמב"ם בפי' מפרש דמיירי כשיש כותל מקיף בגגות ע"ש. והוא כלישנא מציעא דרב יוסף שם ל"ש אלא שיש מחיצה ע"ז וכו' וע"ש בפרש"י. וכ"נ דעתו בחבורו שלא הביא דין זה דגג משום דכיון דמיירי בשיש להם מחיצות מלמעלה דוקא נלמד זה מחצר גדולה וקטנה (והתוי"ט השיא דברי הרמב"ם והרע"ב אחריו מפשטן. מפני שלא נזכר מדברי רב יוסף שהבאתי) ותימה על הרב"י שלא הרגיש בזה בסס"י שע"ד ולא הביא דעתו ז"ל וכן בשו"ע סתם כדעת הטור שניתר במחיצות התחתונות. מטעם גוד אסיק וגם האחרונים לא (לא) העירו מזה וצ"ע להלכה:

דף צב:

רש"י ד"ה גפנים בקטנה. וכל פתח כמחיצה הוא כו' כדתנן היה גדר בינתים כו'. משם אין ראיה לפתח. דאינו כמחיצה גמורה דדוקא סולם תורת מחיצה עליו לעיל (נט ב) ע"ש. וע' לעיל (פג ב) בפרש"י במשנה. אבל יש לנו ראיה דאפי' פתח מפסיק מפ"ד דכלאים מ"ד ע"ש. וכן מלעיל (יא טז) ע"ש. אמנם כ"ז מעבר השני של פתח אבל בתוך הפתח עצמו לא מצאתי כעת ראיה להתיר. ועי' אבן העוזר או"ח סי' נ"ה וצ"ע:
רש"י ד"ה ואלו השוה את גיפופיה. אף גדולה אסורה דעכשיו שתיהן כו'. כצ"ל:
תוס' ד"ה אשה. לר"י נראה כו' כשהשאילו להאשה. כצ"ל:

דף צג.

גמרא אלא התם לאו ה"ט כו'. ועפרש"י. וק"ל דהא אשכחן מחיצה משויא כרם בעריס רפ"ו דכלאים ע"ש:

רש"י ד"ה כיון דלא מזדרען. שהמחרישה מעלה עפר תיחוח כו'. תמוה דה"ל לפרש שהזרעים מחלידין את הקרקע כדאיתא בב"ב (יט ב) ואפי' אינו חורש כגון במפולת יד כדאיתא שם (סע"א) ועמש"כ שם:

גמרא ג' קרפיפות כו' ויחיד בזה ויחיד בזה נעשה כו'. הן לפי הגהת מהרש"ל לקמן וכן ברש"י כאן. פעם ג' ויחיד בזה. היה צריך להוסיף גם בגמרא כאן. אבל לדידי א"צ כלל להגהתו כי כן דרך הש"ס לחסר פעם ג' כמ"ש בס"ד ביבמות (קח ב) ובס' נת"ע דף ק"א הארכתי בפרט זה:

שם והלכתא בעיין לקולא. בס' ב"א הביא בשם האחרונים להקשות דלמאי איצטריך הש"ס לפסוק הלכה לקולא. הא בל"ז ספיקא דרבנן לקולא. וע"ש אריכות דברים בזה. והנה לדעת הרמב"ם וסייעתו לפסוק בכ"מ כאת"ל. הקושיא מעיקרא ליתא. דאיצטריך משום בעיא ראשונה דקאמר בה ואת"ל לחומרא:

דף צג:

גמרא א"ל תני מר מידי במחיצה א"ל לא. כהאי גוונא לעיל (יא ב) וע"ש ברא"ש:

רש"י ד"ה מודה ר"ח. שאינה רואה א"פ עשרה כו'. לכאורה לפ"ז תיאסר העליונה אפי' בגידוד עשרה ומחיצה חמשה. וי"ל משום דא"כ הוי מחיצה לאסור כקושיית אביי לעיל (צב ב) ואפי' לר' זירא שם אשכחנא ליה האי סברא בריש סוכה דמקשה ליה אביי אלא מעתה העושה סוכתו בעשתרות קרנים ה"נ דל"ה סוכה (ואיכא למימר דהקשה ליה לשטת ר"ז עצמו בהא דלעיל) והשיבהו התם דל ע"ק כו' והיינו כעין הא דאין מחיצה לאסור:

רש"י ד"ה במלואה. אסרה עליונה עליה אי לא מיערבה בהדה. כצ"ל:

[**תד"ה חייב. הלכך אע"פ שעוברים שם אינו ר"ה כיון שלא נמסר לרבים כו'**. לכאורה קשה ממה שכתבו לעיל סוף דף כ"ב דאע"ג דהוו של יחיד הואיל וניחא תשמישתי' וראוי למוסרו לרבים הוו ר"ה ועי' לקמן בתד"ה ואב"א וד"ה ולפלגו] :

דף צד.

במשנה וחכ"א מתוכה לר"ה כו' פטור כו'. לפי פרש"י והתוס' בסוה"ד דלעיל (ודע שנשמט מהתוי"ט כה"ד מתוס' הזה מפני שנדפס שלא במקומו) ראייתם הוא מדאסור לכתחלה. והוא דוחק. א' מה זה ראיה מדרבנן לדאורייתא הלא מצינו הרבה שהחמירו חכמים על ד"ת. ב' דהעיקר חסר מה"ס. לכן הנלע"ד לפ' דהכוונה הוא שהעביר ד"א ואפ"ה פטור אלמא דלא הוה ר"ה וה"ה דהל"ל המעביר בתוכה גופה ד"א אלא אגב שאמר ר"א מתוכה כו' נקטו גם הם מתוכה. והאי דלא נקטו מתוכה לרה"י כו' כדר"א. הוא כתירוץ הראשון דהתוס'. ודע דמה שפי' דרה"י דר"א היינו החצר גופיה אינו עולה לשיטת הרמב"ם בחבורו (רפי"ד וי"ז) דג' מחיצות אינו כרה"י מדאורייתא אלא כמקום פטור:

במשנה ב חצר שנפרצה לר"ה. מדברי התוס' ד"ה מ"ש מבואר דל"ג לר"ה וכן לעיל (יז) ליתא:

שם מותרין באותה שבת כו' דברי רי"ה. נ"פ דע"כ לא שרי אלא שגם עתה אחר שנפלו אינו אסור אלא מדרבנן. אבל אם היה אסור מדאורייתא ודאי לא שרי מטעם הואיל. ולפ"ז יש לגמגם קצת במאי דפריך הגמרא אלא ביתר מעשר א"ה אפי' מרוח אחת נמי דנימא דלרבותא דרי"ה אשמועינן ודוקא מב' רוחות דנשאר עליו עדיין שם רה"י מדאורייתא לשיטתו בס"פ. אבל מג' רוחות מודה דאסור. ולפמש"כ התוס' ד"ה מ"ש בסה"ד א"ש:

תוס' ד"ה מ"ש (הא'). ועוד אור"י כו'. ועי' מהרש"א. וק"ל דא"כ מאי פריך מ"ש מרוח אחת כו' נימא דמיירי בפרוץ מרובה עה"ע. אלא משום דלרי"ה מותר ולא הוה מ"ל ע"ז ואסורים לעתיד לבא. וכן לקמן ע"ב בד"ה דבשתי רוחות שהקשו וא"ת כו' נוקי שתי רוחות כו'. דמ"מ יקשה איך יאמר ר"י ע"ז ואסורים לע"ל:

דף צד:

רש"י ד"ה וקירויו. חמש אמות לכאן ברוחב ארבעה טפחים. כצ"ל. וכן לקמן במקום ארבע צ"ל ארבעה. וכן בגמרא צ"ל וקירויו בארבעה. וטעם שיעורא דד"ט נראה דהוא כמו לעיל (רד"ו) מראשו בד' עמש"כ שם:

בא"ד נמצא כאן ד' פיות כו' וחמש ועוד לצפון. וכ"כ לקמן בלה"ק. "ועוד אחת לנגד פרצת כותל הצפוני ה' אמות" נראה שהוא לא בדיוק כי אינו אלא ה"א פחות ד"ט. [וכן פי תקרת המזרחית אינו אלא ה' אמות פחות ד"ט אשר חסרה הפרצה הצפונית] . ובהציור שנרשם אות ג' בהמשכת פרצת הקירוי ממזרח למערב הוא טעות וצ"ל אות

ד' המורה ד"ט ומה שמסובב בסה"ד למחוק תיבת ארבע הוא טעות ואף שבהעתקת המהרש"א ליתנה הוא ט"ס. ומש"כ במקצוע מזרחית. וגי' מהרש"ל צפונית נ"ל יותר להגיה מערבית. דכיון דקורא להך שבפרצת מזרח. דרום. ראוי לקרות לזו מערב:
תוס' ד"ה וקירויו בד'. אלא אלכסון כו' דהיינו ז' אמות. ג"ז אינו מדויק. דאלכסון מזע"ז דהוא רוחב הפרצה. הוא פחות חומש מי' אמות [ונראה דהאי אלא כו' קאי למעלה. ור"ל דלא הויא רוחב הפרצה לפרש"י אלא בכדי אלכסון כו'] :

דף צה.

רש"י ד"ה לאו לסוכה. לשם סוכה כו'. בסוכה פי' בע"א נכון מאד. ועיין לעיל (ר"ד צנ):
גמרא איבעיא להו ר' יוסי כו' או להתיר. נ"ל משום דשמעינן ליה לעיל (פ ב) במשנה דמיקל משבת לשבת:
שם איתמר רחב"י אמר רב הלכה כר' יוסי. כצ"ל. עי' תד"ה ושמואל ולעיל (יז) בדבריהם. ועי' גי' הרי"ף והרא"ש:

דף צה:

גמרא לימא כו' דלא כר"מ כו' דתנן ולשם כו' ולובש כ"מ שיכול ללבוש כו'. הן לפי מש"כ הר"ן שם דלא שרי אלא ברה"י אבל בר"ה מודה דאסור משום משוי. וכ"פ המחבר בשו"ע של"ד ס"י דלא שרי אלא לחצר המעורבת. קשה טובא סוגיא דהכא:
שם אמר רבא כו' והכא דרך מלבושו כחול כו' לענין הצלה נמי כו'. הן בפשטא משמע דהצלה דהכא נמי משום דרך מלבוש התירו (ולא משום זמ"ת כפרש"י) וכס"ד דמקשה דהתירא מש"ה הוא דאל"כ איך מדמהו להא דר"מ. וע"כ צ"ל כן לפי מה דרצה הש"ס לקמן (צו ב) לדחות דסברי ר"מ ור"י דשבת לזמ"ת וא"כ טעמא דהתירא משום תכשיט ואפ"ה אמרי זוג א' אין טפי לא. וזה דלא כתוס' שם סד"ה לא ס"ד ועמ"ש שם בתד"ה וכי. ובזה מיושבים הפסקים דשבת לז"ת ואפ"ה לא שרי לענין הצלה אלא זוג אחד. ועתוי"ט ומ"א סי' ש"א סקנ"ד. ורש"י שנד מפי' זה אולי טעמו מפני דבסמיך שקו"ט טובא במאי פליגי ת"ק ור"ג ול"א דפליגי בסברא זו דרבא:
שם א"ה זוג א' נמי אין טפי לא. הב"ח מחק תיבת נמי. וי"ל דה"ק דלפ"ז תיקשי נמי הקושיא ראשונה זוג א' אין כו':
רש"י ד"ה תק"ס שבת זמ"ת. אתי איסור ב"ת ומשוי להו עליה כמשוי. ל"י למאי הוצרך להאי אתי כו'. באיסור ב"ת גרידא סגי וכמ"ש בתד"ה א':

דף צו.

גמרא לימא דלא כר"ע כו'. עתוי"ט בכריתות שם ד"ה הפסח:
רש"י ד"ה מחוורתא. בשבת זמן ולזת"ה קמיפלגי. ל"י מה הכריחו לפ' דלאפוקי גם ב' שנויי האמצעים קאתי. דהלא גם עלייהו ליכא פירכא:
תוס' ד"ה דלמא (בע"ב). אבל יש לדקדק כו' אלא ודאי מיחייב מדרבנן. לכאורה נראה כוונתם כיון דחייב מדרבנן יכול להוציאם דגם הם נמי לא מיחייבי אלא מדרבנן דק"ש דרבנן הוא וכ"כ להדיא בב"ק (פז) אבל כאן א"א לפרש כן. דא"כ גם הכא יש לדחות דרשות יכול להוציא ב"ח דרבנן. אלא צ"ל דהכא אזלי בשיטת רש"י בברכות (מח) דחיובא מדרבנן יכול להוציא ב"ח דאורייתא. ועי' בתשובת ש"א סימן ו' ובט"א ספ"ג דר"ה:

דף צו:

גמרא וסתם סיפרא מני ר"י. בהגהת הב"ח וצ"ע מנדה (מו). כוונתו דשם אמרינן מאן תנא ס"ע ר"י ואפ"ה משני התם תני לה ולא סבר לה. הנה לעיל (ט ב) כתבו התוס' דל"א כן אלא ע"ד הראשונים ממנו. והכא למאן שמעת דל"ל רשות ר"מ חבריה. ועוד דא"כ הל"ל רבי יוסי ור"י ור"ש אומרים נס"ר. והעיקר נ"ל דפי' מאן תנא ס"ע ר' יוסי היינו דהוא סדרו. ולכן י"ל דסדריה אליבא דאחרים אף דלא ס"ל. אבל סתם סיפרא ר"י פי' דאליביה סתמו כמו סתם מתניתין ר"מ דהא רבי סדרה. וכן הספרא לדעת הרמב"ם בהקדמתו לס' הי"ד סדרו רב:
שם במופסקין דכולי האי כו'. לכאורה נראה דהשתא הדר ביה מתירוצא דבשזורים ובמופסקים לחוד סגיא. וכ"מ מהברייתא דר"ז דל"ת בה אלא מופסקין. אבל בטלה דעתי נגד דעת הראב"ד בפ"ב מהל' ציצית והרמב"ם בתשו' שהביא הכ"מ שם שהצריכו שזורים ג"כ:
שם אר"ז לאהבה בריה פוק ת"ל כו'. (ר"ה ל ב):
רש"י ד"ה דגלימא. לארוג כו' ולא לעשות מהן ציצית טוואם. כצ"ל ולמחוק תיבת שזרינהו ונקודותיו:
תוס' ד"ה וכי אדם. וי"ל דקס"ד דבל"ק הוה נמי דרך מלבוש. לפ"ז הא דלא שרו אלא זוג א' ע"כ דל"ל דר"ש בר"י כמ"ש לעיל סד"ה לא ס"ד. אבל לפמש"כ לעיל (צה ב) בס"ד רבא לשיטתיה ונכון בעז"ה:

דף צז.

בסופו **גמרא אמר רבה ל"ק כו'**. כצ"ל:
רש"י ד"ה בסכנת לסטים. ישראל כו' ולתפילין לא מבזי כו'. ק"ל דהא רישא מוקי לה בספ"ק דביצה דלא מינטרי מחמת כלבי (עי' מש"כ שם) וא"כ ה"ל להתיר להוליכן פחות פ' מד"א משום בזיוני דכלבי. וצ"ל דדוקא משום בזיוני דלסטים עו"ג דמבזי להו טובא התירו בפ"פ מד"א. אבל משום דבזיוני דכלבי לא התירו אלא להכניסן זוג זוג. ולל"א ודאי קשה דל"ל לפרש בלסטים עו"ג אפי' ישראל נמי וההיתר הוא משום בזיוני דכלבי ואולי שיגרא דל"ק נקיט ולאו דוקא אלא אפילו ישראל נמי והתוי"ט לא הרגיש בזה. גם מש"כ התוי"ט לעיל בד"ה המוצא הב' בשם התוס' דשם דמשום גנבי לא התירו. בתוס' לא נמצא מאומה מזה אבל הוא מבואר שם בגמרא ע"ש:

דף צז:

גמרא אלא אמר רבא הכא בחבית כו'. צ"ל רבה וכ"ה ברא"ש:
רש"י ד"ה בשיירא. שרו להו רבנן דתיבטל. ונראה דלישנא דאביי דאמר בשיירא אפי' כו' דמשמע דלרב יוסף אינו אלא ע"י ביטול דחקו לפרש כן. ולע"ד פירושו דחוק. א. כיון דביטול לא מהני אלא דבשיירא התירו. א"כ אפי' בלא ביטול נמי. ב. קשה לישנא דאלא כיון דלא נד לגמרי מאוקימתא דרבה (ולפי מש"כ התוס' בשבת (נז) ד"ה אלא לא יקשה מלישניה) לכן הנל"פ דר"י ל"ל כלל סברא דביטול. אלא דבשיירא התירו. אף בלא ביטול. ושלא בשיירא אסור אפי' ע"י ביטול. וס"ל דהברייתא הוא ביאור על המשנה ולאביי תרי דיני נינהו. משום דמתניתין סתמא תני משמע ליה דאפי' שלא בשיירא וכן לרב אשי:
תוס' ד"ה הכא. והא דקאמר נותנו לחבירו כו' אלא משום דאסור להעביר ד"א בר"ה. משמע דלר"י אפי' לדבר הרשות שרי בחבירו לחבירו. וצ"ל דג' מחלוקות בדבר. לת"ק אפי' משום תפילין אסור. ולר"ש הותר דוקא משום תפילין. ולר"י אפי' לדבר הרשות וא"ל השיבוהו לשיטתו דמ"מ חוץ לתחום יהא אסור ועי' במלחמות בזה:
במשנה רי"א אפי' כו' כמלא החוט. כצ"ל. וכ"ה בריף ורא"ש ולקמן בגמ' (צח א וב):

דף צח.

גמרא ודלמא זריק כו' אראב"א ז"א כו'. לכאורה קשה דלמא אתיא כר"ע דקלוטה כמו שהונחה דמיא. וי"ל דהברייתא קאי אמתניתין דל"ל דר"ע כמו דמסקינן ח"מ כו' אפי' אינו מסולק מה"א אלא מה"ח גוללו אצלו וע"ש בתד"ה אלא כולה ר"י:

דף צח:

גמרא רי"א אפי' א"מ מן הארץ וכו'. הנקודות דלפניהם ודלאחריהם צריכין להמחק כי אין זו פיסקא אלא נמשך להענין דלמעלה כמבואר:
במשנה זיז כו' נותנין עליו כו'. פרש"י בני עליה. נ"פ משום דלפני החלון משמע שהוא שוה לתחתית החלון או למטה ממנו עי' בגמרא. וחלון הבית לא פסיקא שיהא גבוה עשרה מקרקעית ר"ה עי' לעיל ר"פ חלון במשנה וגמרא לכן פי' דהכוונה פה לבני עליה. והתוי"ט הניחו בתימה ודבריו ג"כ מגומגמין:

דף צט:

גמרא ורבא אמר לענין מעשר כו' דתנן שותין כו'. עמש"כ בשבת יא ב בס"ד:
רש"י (במשנה בסה"ע) **ד"ה שרשיו גבוהים**. בהגהת הב"ח מוחק ב' תיבות אלו והד"א. ונ"ל עוד שצ"ל אלא בראשן והולכין כו'. וכמש"כ לעיל (טו) "ראש הנוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה י'". ודברי רש"י הללו נשמטו מהתוי"ט ע"ש:

דף ק:

גמרא אמר רמי בר אבא אר"א אסור לאדם שיהלך כו'. ברא"ש הגי' בר חמא כבמימרא דלקמן וא"ש שם לישנא דואמר כו':
שם תני חדא מותר לילך על גבי עשבים בשבת ותניא אידך אסור כו'. הן לפי מאי דמסקינן דלר"ש כולהו שרי יש לן אוקימתא מרווחת הא ר"י הא ר"ש***):
שם צניעות מחתול. עי' פרש"י ולי היה נראה לפרש שהוא צנוע בתשמיש. עד שאומרים עליו כי הנקבות מתעברות בלא חבור זכר כמובא בספר שערי שמים מאמר ד' אחר זה ראיתי בערוך ערך צנע הא' שפי' כן בפי' הא':
רש"י (ברה"ע). אבל זה ישיבתו תשמיש כו'. עיין בתשו' ש"א סי' לב:

דף קא.

גמרא מיתיבי דלת כו' אביי מתרץ לטעמי' כשיש להן כו'. כן נראה דצ"ל כהלשון בדרבא כשהיה כו':

שם וא"ד דל"ל גשמה. עיין פרש"י ונ"ל ריע למלה זו בפרק י' דכלים מ"ו עשאן (ר"ל להנסרים) כו' בשוגמין ועיין שם במפרשים וכן יש לפרש הכא. וכמו כן יש לפרש שם כפרש"י דכאן. ויהיה ע"ד כבש כשב ודומיו. וע"ש פרק יא מ"ג בתוי"ט ד"ה ומאוגני דמביא בשם הערוך "הוגן מלשון חיננין ויש דברים הרבה הפוכין" ושם מ"ח פי' הרע"ב ניקון כמו קינון ועי' רש"י חולין (מד א) ד"ה דאקפל. ובפ"א דמעשרות מ"ו בתוי"ט ד"ה משיפקל. [וע"ע ב"ב (ק"י א) תד"ה נשוט] או דכאן ט"ס וצ"ל שגמה. ובמ"ר בראשית פכ"ו הדלת הזו מי מעמידו שגמיו:

רש"י ד"ה דלת אלמנה. דלת שהיא אלמנה. ויש לפרש כפשוטו דלת של אשה אלמנה. כי אין מדרך אשה לפקח ולהשגיח כ"כ בבדקי ביתה לתקנם כיאות. וכדאמרי' בגיטין (נב) אין עושין אפוטרופין נשים ופרש"י אין דרכן לצאת ולבא ולטרוח:

גמרא ורבנן אר"מ ר"ה ומהדרו אינהו כרמלית. ק"ל דהא ר"מ [אמר] אא"כ עשה מחיצה גבוה י' טפחים דמשמע פחות לא. אע"ג דהוה כרמלית:

רש"י (במשנה) **ד"ה לא יעמוד. ויושיט ידו למעלה לרשות גבוה עשרה כו'**. כצ"ל וכ"ה בהרר"י:

רש"י ד"ה אא"כ. ואסיפא קאי. עי' בהרר"י דמפרש דקאי נמי אריש:

רש"י ד"ה ומהדרו. דהואיל כו' מערבין את כולה. עי' תוי"ט שהקשה מספ"ה דפסחים דאמאי לא עירבו. ולק"מ דההיא איכא לאוקמי לאחר שנפרצו בה פרצות וכאוקימתא דר"פ. וכה"ג כתבו התוס' שם (סו) ד"ה תוחב וע"ש במהרש"א:

רש"י ד"ה לא יעמוד. ויושיט ידו לגינה דרך חור כו'. כצ"ל:

דף קא:

רש"י ד"ה וכן חנויות. דבאסקופה כרמלית כגינה כו'. כצ"ל בכ':

במשנה רבי אליעזר אוסר. נ"ל להגיה אלעזר בלא י' [וכ"ה ביבמות צו ע"ב] והוא ר"א בן שמוע חבירו של ר' יוסי. אבל ר' אליעזר היה רבו דרבו (אך מזה אין כ"כ ראיה דגם בפסחים (עז) אשכחן דפליג ר' יוסי עם ר' אליעזר ע"ש בתד"ה ר"א) ועוד דאיך ר' אליעזר יביא ראיה מר' גמליאל והזקנים שהיו חביריו וזה דלא כסה"ד שחשב משנה זה בין המקומות אשר נזכר בהם ר' אליעזר ובדר' אלעזר לא חשבה [והנ"ש היטיב לראות בזה] :

רש"י ד"ה שיש בראשו גלוסטרא. וראוי לבוכנא כו'. וכ' התוי"ט ואע"פ שמלאכתו לאיסור כו'. ורש"י בשבת (ר"ד קכ"ד) פי' שהוא מלאכתו להיתר ע"ש:

דף קב.

רש"י ד"ה נשמט. שנפסק החבל כו'. עי' מכות (ט ב) דנשמט ונפסק תרי ענינים נינהו. וי"ל דנקט נשמט לרבותא אף שהחבל עדיין שלם ועומד לקשרו עוד אפי' הכי אסור וכ"ש נפסק ויותר הנל"פ דנשמט היינו דנשמטה האסקופה ממקומה ונצרך לנעוץ הנגר בקרקע עצמו והוה דומיא דנקמז:

תוס' ד"ה לא אמרן. דאטו יהיה אסור כו' ב' חוטין תוך שלשה כו'. עי' תוס' סוכה (יז) ד"ה אלו שכתב ומיהו היכא כו' איכא לספוקי אם שני הפסולים מצטרפין כו' ומיהו כו' אין האויר משלימו כו' דל"א לבוד להחמיר ע"ש וא"כ הא דמביאין הכא לראיה דאטו כו' צ"ע:

דף קב:

גמרא וא"ר שישא כו' סיינא שרי. בשבת הגי' ששת כדלעיל ונכון ועמש"כ (בפסחים מט):

רש"י ד"ה שרביב. הלכך כי מיהדק וקשור כו'. נראה דצ"ל או קשור או דהוא ו' המחלקת עי' בב"י ושו"ע:

[**רש"י ד"ה מחזירין רטיה. שלא תהא חוצצת בין ידו לעבודה כו'**. כצ"ל וכ"ה לשונו בביצה] :

דף קג.

רש"י ד"ה הא והא רבנן. והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשיה כו'. וכתב התוי"ט דמשמע דגם זה לא הותר אלא במקדש כו' וכן בס"פ קרי הרע"ב להדיא לעניבה איסור שבות וכ"מ שם לשון רש"י כי דברי המהרש"א בכוונתו דחוקים ותמוה טובא דבשבת (קיג) משמע דמותר לכתחלה וכ"פ בשו"ע שי"ז (ולפמש"כ המ"א שם ס"ק ט"ו בשם ש"ג א"ש קצת):

ד"ה יבלת. אבל יבלת דמתניתין הוא ש"ד של המום. ועתוי"ט ועמש"כ בבכורות (מג ב) בתד"ה ושנשרו בס"ד:

רש"י ד"ה אם בכלי. והוה תולדה דגוזז אה"צ. ק"ל דא"כ מילה ליחייב נמי משום גוזז ובכ"ד מוכח דאין בה אלא משום חובל עי' (שבת קו) וגם הכא יל"פ משום חובל ונלע"ד

דלא שייך גוזז אלא בדבר הדומה לצמר דגזעו מחליף כגון צפורן דשבת (צד ב) ומייתי לה לקמן אבל בשר ועור אין גזעו מחליף כמבואר כ"ז (בנדה נה) ועוד נראה מט"א דאין כאן משום גוזז והוא כמש"כ התוס' (בשבת ע"ג ב) ד"ה וצריך לעצים לענין קוצר:

גמ' ר' אלעזר וריב"ח כו'. כצ"ל בל"י:

שם [**ואידך דומיא כו' דרבנן**. והא דלא מוקי אידי ואידי ביבשה והא בידו והא בכלי. דכיון דע"כ אפילו בדבר דאינו אסור אלא מדרבנן אסר תנא דפסחים ניחא טפי לאוקמי בדבר חדש דלא תנן לה במתניתין דהכא] :

שם בני חבורה זריזין הן. נ"ל פי' דמסתמא ממנין לכה"פ חכם אחד בהדייהו להורותם דיני צלייתו ואכילתו משא"כ חתיכת יבלתו דמחיים הוא דכ"א מפריש את פסחו וקודם שחיטתו ממנה אחרים עמו כדתנן נמנין כו' עד שישחוט:

שם רבא אמר ר"א היא כו'. ק"ל דהא מתני' דקושרין נימא דלעיל לא אתיא כר"א כדפריך שם אי ר"א אפי' לכתחלה נמי וה"ל להש"ס לאקשויי רישא רבנן וסיפא ר"א:

דף קג:

גמרא מני אילימא רבנן ובמקדש. נ"ל דר"ל וכאוקימתא דרב יוסף דאף רבנן דפסחים מודו דשבות מקדש במקדש התירו [ודלא כפרש"י וכגון שעלתה לו בשבת כו'. דלרבנן דפסחים אף בזה אינו דוחה כמו שהבאתי שם מהירושלמי. וגם מסוגיין מוכח כן מדלא משנינן דמתניתין דהכא כשנולדה בשבת ע"ש בצל"ח ודומיא דנימת כינור דלעיל וע"ש בסוגיא ובפרש"י] :

שם כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו. תמוה דבברייתא תני יבלת ועוד בנשיכה לא שייך לישנא דשקילא דנקיט אח"כ לכן הנראה לכאורה לומר דט"ס הוא וצ"ל שעלתה לו יבלת בגבו כו' והספרים נשתבשו מהא דאיתא (בשבועות מו ב) תני ר"ח שעלתה לו נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו (והמציינים שכחו לציין לשמה וכן משם לכאן) או דהגמרא עצמה נקטה לישנא דהתם וע"ד שכתב הרשב"ם (בב"ב מג ב) על השני נוח לי [וכן עוד שם קל"ב בד"ה רב עוירא מוקי בכולהו] וכן התוס' (בפסחים נא) בד"ה עבדינן וכה"ג אשכחן טובא ובזה מוצל פי' הר"ש והרע"ב בפ"ג דמע"ש מי"ג מקושית התוי"ט וכמו שרמזתי שם ואולי יל"פ (לאחר שנדקדק במה שפרש"י במקום שאפשר לו ליטלה בידו. דק"ט דבידו יכול ליטול גם מגבו גם מבין אצילי ידיו דאין לך מקום בגוף שאין ידיו או ידו מגיעות שם) דכוונת הש"ס דלבד היבלת עלתה לו נשיכה כו' ומחמתה א"א לו

לכפוף ידיו וכן פיו למקום היבלת וכבר כתבתי זה בחדושי לס' נת"ע ומפני דחביבא לי שניתיו פה:

דף קד.

גמרא ואלא כו' נשים המשחקות באגוזים אסור מ"ט כו'. ק"ל מדוע לא קאמר דמשחקות להרויח דהוי כמו"מ כמש"כ הרמ"א של"ח ס"ה ואולי דזה פשיטא דאסור:

שם אמימר שרי כו' אמר מ"ט כו' הכא לא גינה כו'. עי' רמב"ם פכ"א ה"ה שפסק מהא דאמימר דאם היה הבור בחצר מותר למלאות ממנו בגלגל ואנכי תמה דהא בור הגולה היה בלשכת העזרה כמבואר בסוף מדות והלא בכל הר הבית לא היה שום גינה ואפ"ה הוצרכו להתירו ביחוד משמע דבמדינה דומיא דידיה אסור:

רש"י ד"ה לא יטפח. ידיו על לבו. עי' (מו"ק כז ב) דמוכח דאינו כן וע"ש בתוס':

תוס' ד"ה ה"ג. ותימה תרתי דרב למ"ל. מוכח דגם במימרא הב' הוה גרסי אר"י א"ר. ועוד אם איתא דל"ג רב לא הוה התחלה לתמיהתם דשפיר אשמעינן רב יהודה דל"ת טעמיה דרב משום אולודי קלא:

דף קד:

גמרא לא כל הבורות התירו אלא זו בלבד. ולשון הרע"ב ונשאר בהתירו כו' אף במדינה. לשונו אינו מכוון. דהלא הבור הזה עומד במקום שעמד. והכי הל"ל הותר לכל. או אף בזה"ז:

רש"י במתניתין. ואף ע"ג דמטמא ליה לאבנט שהוא קדוש. ואף ע"ג דבלא"ה איכא איסור דאורייתא משום מכניס טמא שרץ דאמר שמואל לקמן דחייב עליו. ועי' תוספות ד"ה לא. וכן מוכח מדברי רבי יהודה דאמר בצבת של עץ וקי"ל של רבי דפסל כ"ש של עץ (סוכה נ ב) ואפ"ה דוקא צבת דהוא פשוטי כ"ע דל"מ טומאה אתי לפרושי רבותא דהמיינו דנקטא מתני' אבל מש"כ לק' בסה"ע ד"ה שהויי עדיף "דהא אבנט נמי מידי דקדש הוא" ודאי קשה ושם נלע"ד לפרש פלוגתתן הוא אם קום עשה עדיף או שוא"ת עדיף כדלעיל ק' דו"ק שם:

תוס' ד"ה לא. ור"ח כו' וקשיא כו' הא בהמיינו איכא איסורא דאורייתא כו'. לפי דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' ביאהמ"ק הי"ז דכלי שהוא ראשון לטומאה אין בו איסור דאורייתא ע"ש לק"מ:

דף קה.

[**רש"י ד"ה דהא אשתרי בעב"צ. דכתיב במועדו ואפי' בטומאה אבל בע"מ לא הותר דתניא בת"כ מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב אין לי אלא תמידין שהן קרוין לחם כענין שנאמר את קרבני לחמי לאשי שאר קרבנות צבור מנין ת"ל שוב לחם קרא אחרינא כתיב בתריה לחם אלהיו מקה"ק וסמיך ליה אקרא קמא דנשתמע הכי לא יגש להקריב לחם אלהיו** ע"כ. הקשה לי בני הרב כו' מהור"ר מתתיהו שי' למה נצרך רש"י לחבר את שני הכתובים יחד הלא לבד זה כתיבי שני פעמים לחם אצל בע"מ. א) איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו (כא יז). ב) מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב (כא כא) וכן הראני בת"כ כי הדרשה הלזו שהביא רש"י שנויה שם על הפסוק הראשון לא יקרב להקריב לחם אלהיו. והשבתיו דנ"ל דגירסת רש"י בתו"כ עיקר דמקרא קמא לא משתמע אפילו תמידין דאיכא לאוקמי בקרבן יחיד דוקא דנקרא ג"כ לחם אלהים כדכתיב בשלמי כבש לחם אשה לה' וכן בעז לחם אשה כו' לה' וכתיב נמי ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם כו' אבל תמידין ה"א דקריבין בבע"מ כמו בטמאין ולכן בעינן קרא שני לאתויינהו ותדע דהלא מוספין נקראים ג"כ לחם אלהים כדכתיב במוספי פסח לחם אשה כו' לה' אפילו הכי אי לאו דיתורא דקרא לא הוי ידעינן דאיתסרו להקריב אלא דק"ל על התו"כ דטפי ה"ל לרבויי מוספין ברישא אבל תמידין לא שהן עדיפי שכן תדיר עי' פסחים ע"ז ואולי ס"ל להת"כ דמוספין עדיפי שחביבה מצוה בשעתה] :

סליק מסכת עירובין בס"ד